

YLÄKOULULAISTEN LUKEMAAN INNOSTAMINEN YLEISEN KIRJASTON NÄKÖKULMASTA

Elisa Marttinen

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Informaatiotutkimus ja interak-
tiivinen media
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2017

Suomalaisten, yläkouluikäisten nuorten, lukutaidon taso on heikennyt kymmenessä vuodessa huolestuttavasti. Yhtenä syynä tähän voidaan pitää tämän ikäisten nuorten keskuudessa tapahtunutta kirjojen arvostuksen laskua sekä lukuharrastuksen vähenemistä. Lukuharrastuksen vähenemisen yhtenä syynä ovat sen kanssa samasta vapaa-ajasta kisaavat uudet teknologiat. Ristiriitaiseksi tilanteen tekee se, että suurin osa nuorten ajasta menee kuin huomaamatta erilaisten tekstien lukemiseen. Lukemista ei kuitenkaan varsinaisesti harrasteta, eikä pitkien tekstien, kuten kaunokirjojen lukemiseen jakseta sitoutua. Kuitenkin juuri lukemisharrastus on avainasemassa hyvän lukutaidon kehittämisessä.

Lukuharrastuksen kehittämisessä kotitaustan merkitystä ei voi vähätellä. Tutkimusten mukaan kodilla on monia vaikutuksia lukuharrastuksen aloittamisessa ja sen jatkumisessa myös nuorena aikuisena. Kodin lisäksi peruskoulu ja kirjasto, erikseen ja yhteistyössä, tekevät töitä lasten ja nuorten lukuinnostuksen eteen. Kirjailijavierailut, lukudiplomit sekä erilaiset kirjallisuustapahtumat ovat paljon käytettyjä lukemaan innostamisen muotoja, niin koulun kuin kirjastonkin puolella. Yleisten kirjastojen käytetyin ja systemaattisin lukemaan innostamisen muoto ovat kuitenkin kirjavinkkaukset. Peruskoululaisille tarjotuissa kirjavinkkauksissa kirjavinkkarit suosittelevat lukemiaan kirjoja koululaisille kohdeyleisön luokka-aste ja mahdolliset lukesteet huomioon ottaen. Etenkin alakoululaisille vinkataan useissa kunnissa systemaattisesti. Yläkoululaiset ovat haastavampi yleisö ja heitä mahdollisesti kiinnostaviin kirjoihin perehtyminen vie enemmän aikaa.

Tämän tutkimuksen kohteena ovat Tampereen Linnainmaan koulun 8. luokkalaisten. Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia heidän lukuharrastustaan, kirjastonkäyttöään sekä heidän mielipiteitään koskien Tampereen pääkirjastossa toteutettuja kirjavinkkauksia. Tärkein tutkimuskysymykseni on, innostuvatko nuoret kirjoista kirjavinkkauksessa. Tutkimukseni toteutin kahtena kyselytutkimuksena samalle tutkimusjoukolle ennen ja jälkeen kirjavinkkauksen. Lisäksi kyseisten nuorten äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajat sekä erityisopettaja vastasivat haastattelussa kysymyksiin nuorten lukutaidon tilasta sekä koulun käyttämisestä lukemaan innostamisen muodoista.

Tulosten perusteella vain vajaa kolmasosa oppilaista harrasti lukemista ja eniten luvinkkejä saatiin netistä. Kirjavinkkauksikäynnillä ei ollut merkittäviä vaikutuksia oppilaiden asenteisiin lukemisesta tai kirjastosta. Vinkkauksissa he pitivät parhaimpina puolina Kahoot-äänestystä eli vaikuttamismahdollisuutta vinkkauksen etenemiseen, sekä vinkattuja kirjoja. Parannusehdotuksissa eniten toivottiin, että vinkit olisivat lyhempiä ja vinkattaisiin enemmän kirjoja. Vinkkauskokemus oli tutkimusjoukolle enemmän myönteinen kuin kielteinen. Tutkimusjoukon äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajat sekä erityisluokan opettaja olivat yhtä mieltä siitä, että 8. luokkalaisten lukutaidon taso on erittäin vaihteleva, eivätkä oppilaat harrasta lukemista tai käytä kirjastoa samassa mittakaavassa kuin ennen. Opettajat arvostivat kirjavinkkauksia sekä yhteistyötä kirjaston kanssa.

Avainsanat: yleiset kirjastot, yläkoulu, lukutaito, lukuharrastus, lukemaan innostaminen, kirjavinkkaus

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	1
2	LUKUTAITO YLÄKOULUSSA	4
	2.1 Mitä on lukutaito?.....	4
	2.2 Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus yläkouluissa	7
	2.3 PISA-tutkimus	9
	2.3.1 Suomalaisnuorten lukutaidon tilanne PISA-tulosten valossa.....	9
3	LUKEMINEN HARRASTUKSENA.....	13
	3.1 Miten lukemista harrastetaan?	13
	3.2 Lukemisharrastuksen merkitys	14
	3.3 Harrastavatko nuoret lukemista?	17
	3.4 Syitä miksi nuoret eivät lue vapaa-ajallaan	20
4	LUKEMAAN INNOSTAMINEN.....	22
	4.1 Lukemiseen innostus kodista.....	22
	4.2 Yläkoulun lukemaan innostamisen menetelmiä	23
	4.3 Yleinen kirjasto lukuinnon herättäjänä.....	27
5	TUTKIMUSASETELMA	31
	5.1 Tutkimuskysymykset.....	31
	5.2 Tutkimuksen merkityksellisyys	32
	5.3 Tutkimusmenetelmät	33
	5.4 Tutkimuskohteet	35
	5.4.1 Tampereen pääkirjasto.....	35
	5.4.2 Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisten	36
	5.4.3 Koulun ja kirjaston yhteistyö Tampereella.....	37
	5.5 Tutkimuksen lähtötilanne ja aineiston keruu.....	38
6	TULOKSET	40
	6.1 Kysely 1 - Tilanne ennen kirjavinkkauksia	40
	6.1.1 Lukeminen harrastuksena ja lukemistottumukset.....	41
	6.1.2 Kirjastonkäyttö	44
	6.1.3 Odotukset kirjavinkkauksista	47
	6.2 Kysely 2 - Tilanne kirjavinkkausten jälkeen	48
	6.2.1 Mielikuvat lukemisesta ja lähitulevaisuuden lukusuunnitelmat.....	49
	6.2.2 Mielikuvat kirjastosta sekä seuraava kirjastokäynti	51
	6.2.3 Ajatuksia vinkkauksista	53
	6.3 Opettajien haastattelut	57
	6.3.1 Lukemaan innostaminen.....	58
	6.3.2 Kirjavinkkaukset.....	60
	6.3.3 Koulun ja kirjaston yhteistyö.....	61
7	POHDINTAA.....	64
	7.1 Lukuharrastus	64
	7.2 Kirjastonkäyttö	67
	7.3 Kirjavinkkaukset.....	70
	7.4 Opettajien haastattelut	73
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	75

LIITTEET

Liite 1 Kyselylomake 1

Liite 2 Kyselylomake 2

Liite 3 Opettajien haastattelurunko

Liite 4 Kysely 1, kysymys 2: Harrastatko lukemista?

Liite 5 Kysely 1, kysymys 4: Lukeminen on...

Liite 6 Kysely 1, kysymys 8: Milloin viimeksi kävit kirjastossa?

Liite 7 Kysely 1, kysymys 9: Kirjasto on...

Liite 8 Kysely 1, kysymys 11: Oletko aiemmin käynyt kirjavinkkauksessa?

Liite 9 Kysely 1, kysymys 12: Mitä odotat tulevalta kirjavinkkaukselta?

Liite 10 Kysely 2, kysymys 2: Lukeminen on...

Liite 11 Kysely 2, kysymys 4: Kirjasto on...

Liite 12 Kysely 2, kysymys 6: Kerro muutamalla sanalla tai lauseella mitä pidit kirjavinkkauksen eri elementeistä (Kahoot-äänestys, kirjatrailerit, kirjavinkkarit, vinkatut kirjat).

Liite 13 Kysely 2, kysymys 8: Mikä vinkkauksessa oli hyvää?

Liite 14 Kysely 2, kysymys 9: Missä olisi parantamista? Mitä muuttaisit?

Liite 15 Kysely 2, kysymys 11: Lainasitko tai varasitko (tai aiotko lainata tai varata) jonkun vinkatuista kirjoista?

LUETTELO TUTKIELMAN TAULUKOISTA

Taulukko 1: Linnainmaan koulun kahdeksansien luokkien oppilasjakauma

Taulukko 2: Oppilasmäärät luokittain, vastausten luokkakohtainen jakauma ja vastausprosentit

Taulukko 3: Lukemisharrastuksen syyt luokiteltuna

Taulukko 4: Lukemattomuuden syyt luokiteltuna

Taulukko 5: Lukemistottumusten jakautuminen lajeittain

Taulukko 6: Mielikuvat lukemisesta lajiteltuna

Taulukko 7: Lukuvinkkien saanti lähteittäin

Taulukko 8: Viimeisimmän kirjastokäynnin syy

Taulukko 9: Kirjastossa käymättömyyden syyt luokiteltuna

Taulukko 10: Mielikuvat kirjastosta luokiteltuna

Taulukko 11: Oppilaiden odotukset tulevista kirjavinkkauksista luokiteltuna

Taulukko 12: Osallistumisprosentit vinkkauksiin ja toisen kyselyn vastausprosentit luokittain

Taulukko 13: Mielikuvat lukemisesta vinkkausten jälkeen

Taulukko 14: Suunnitelma kaunokirjan lukemisesta seuraavan kk:n aikana

Taulukko 15: Mielikuvat kirjastosta vinkkausten jälkeen

Taulukko 16: Suunnitelmat kirjastossa käynnistä seuraavan kk:n aikana

Taulukko 17: Vastausten jakautuminen vinkkauksen eri elementtien välillä

Taulukko 18: Osallistuminen vinkkaukseen tulevaisuudessa

Taulukko 19: Vinkkauksen hyvät puolet

Taulukko 20: Vinkkauksen huonot puolet

Taulukko 21: Vinkkauksista annetut tähdet

1 JOHDANTO

Eri medioissa nostetaan tasaisin väliajoin esiin tärkeä ja aina ajankohtainen aihe – lasten ja nuorten lukutaito. Aiheellista huolestusta herättää lukutaidon heikkeneminen varsinkin yläasteikäisten poikien keskuudessa. Yksi syy aiheen ponnahtamiseen otsikkoihin tasaisin väliajoin on PISA-tutkimuksen tulosten julkaisu kolmen vuoden välein.

PISA-tutkimus (*Programme for International Students Assessment*) mittaa OECD-jäsenmaiden (*Organisation for Economic Cooperation and Development*) 15-vuotiaiden lukutaitoa, matemaattista osaamista sekä luonnontietoa. PISA-tutkimuksen tuloksista käy vuosi vuodelta selvemmin ilmi, ettei suomalaisnuorten lukutaito ole varsinaisesti yleisesti heikennyt, vaan sen sijaan railo hyvin lukevien ja huonosti lukevien välillä kasvaa. Todella hyvin lukevien osuus on kutistunut ja vastaavasti erittäin heikon lukutaidon omaavien määrä on kasvanut. Huolestuttavaa on etenkin ero tyttöjen ja poikien lukutaidon välillä. Vielä alakouluikäisinä sukupuolten välillä ei ole huomattavaa eroa, mutta yläkouluikään tultaessa ero lukutaidossa kasvaa.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että lukemisharrastuksella on suora korrelaatio hyvän lukutaidon kanssa. Jos lukee mielellään vapaa-ajallaan, auttaa se sujuvan lukutaidon kehittämisessä huomattavasti. Suurimmat tekijät lasten- ja nuoren vapaa-ajan lukuinnon herättämisessä ovat vanhemmat ja kaverit. Kuitenkin myös koululla ja etenkin äidinkielen ja kirjallisuuden tunneilla on suuri merkitys paitsi tietenkin lapsen ja nuoren lukutaidon kehittymiselle, myös lukemisharrastuksen synnylle.

Koulun ja vanhempien rinnalla yleinen kirjasto on pitkään tehnyt töitä lasten ja nuorten lukemaan innostamisen puolesta. Etenkin alakoululaisille järjestetyt systemaattiset kirjavinkkaukset ovat kirjaston käyttämä lukemisharrastuksen herättelykeino. Kun kuitenkin alakouluikäiset ovat usein kirjojen suurkuluttajia ja ns. ahmimisiässä, ongelmaksi nousee yläkoululaisten saaminen lukuharrastuksen pariin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on luoda kuva, suomalaisten yläkoululaisten lukemiseen liittyvästä maailmasta. Mikä on heidän lukutaitonsa taso ja harrastuneisuutensa, mitkä ovat ne raamit joiden mukaan äidinkieltä ja kirjallisuutta yläkoululaisille koulussa opete-

taan ja kuinka etenkin lukuharrastuksen herättäminen on otettu huomioon. Lisäksi tutkimukseni valottaa, minkälaisia lukemaan innostamisen muotoja yleiset kirjastot käyttävät ja kuinka nämä kaksi tahoja tekevät yhteistyötä lukemaan innostamisen puolesta.

Ensisijainen tavoitteeni on kuitenkin selvittää, onko yleisen kirjaston järjestämällä kirjavinkkauksella vaikutusta yläkoululaisten lukemaan innostamiseen, vai ovatko lukuinnon herättäjät jossain aivan muualla. Tähän kysymykseen pyrin tarjoamaan vastauksen tutkimuksella, jonka toteutin noin sadalle kahdeksaluokkalaiselle Tampereen Linnainmaan koulun oppilaalle. Tutkimus koostuu kahdesta kyselytutkimuksesta. Ensimmäisessä kyselyssä, joka toteutettiin ennen luokan osallistumista kirjavinkkaukseen, oppilaita pyydettiin kertomaan lukemis- ja kirjastonkäyttötottumustensa lisäksi, mitä tulevalta vinkkaukselta odotetaan. Toinen kysely toteutettiin vinkkauksen jälkeen, tällöin keskityttiin kysymään, vastasiko vinkkaus oppilaan odotuksia, missä olisi parannettavaa ja herättikö jokin vinkatuista kirjoista halun lainata ja lukea se.

Lukutaidon ja lukuharrastuksen välinen suhde on tiivis. Kyselyni Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisille kartoittaa heidän lukuharrastustaan, mutta heidän lukutaitoaan minulla ei ole pätevyyttä, eikä resursseja tutkia. Mielestäni oli kuitenkin mielekästä selvittää, edes pintapuolisesti, tutkimusjoukkoni lukutaidon tasoa. Muun muassa tästä syystä tutkimukseni sisältää myös näiden Linnainmaan koulun kahdeksansien luokkien oppilaiden äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajien sekä erityisluokan opettajan haastattelut, joilla selvitettiin opettajien näkemyksiä oppilaidensa lukutaidon tasosta ja lukuharrastuksesta.

Tällaista tutkimusta, jossa tutkittaisiin yläkoululaisten asenteita ja odotuksia yleisen kirjaston järjestämistä kirjavinkkauksista ennen vinkkauksessa käymistä, sekä jälkepäin odotusten täyttymistä, ei ole aiemmin Suomessa tehty. Pyrinkin tutkimuksellani tarjoamaan arvokkaita vastauksia yleisille kirjastoille, jotka painivat yläkoululaisten lukemaan innostamisen kanssa. Alkuperäinen intressi tämän tutkimuksen teolle oli kuitenkin puhtaasti henkilökohtainen. Työskentelen Tampereen pääkirjaston lasten- ja nuortenosastolla, jossa vuoden 2014 loppupuolella suunniteltiin kirjavinkkausten aloittamista kahdeksaluokkalaisille. Vinkkaukset päätettiin aloittaa pilottivinkkauksilla, ja kohteeksi valittiin Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaiset. Tästä sainkin idean ottaa selvää, mitä kohdeyleisö kirjavinkkauksista pitää ja mitä parannusehdotuksia heillä on vinkkauksia kohtaan. Olin itse mukana toteuttamassa näitä genrekirjavinkkauksia.

Tutkielma etenee seuraavasti: Luku kaksi keskittyy lukutaitoon, mitä lukutaidolla tarkoitetaan ja mitkä ovat ne raamit, jotka opetussuunnitelma äidinkielen ja kirjallisuuden opetukselle luo. Lisäksi tutustutaan suomalaisnuorten lukutaidon tilanteeseen Pisa-tutkimustulosten valossa. Syy siihen, miksi mielestäni on tärkeää tutustua lukutaidon käsitteeseen ja suomalaisnuorten lukutaidon tilanteeseen, on lukutaidon ja lukuharrastuksen erittäin vahva yhteys. Kumpikin näistä on myös seurasta toisesta: ilman lukutaitoa ei voi olla lukuharrastusta, mutta toisaalta mitä enemmän harrastukseen lukee, sitä parempi on lukutaidon taso.

Luku kolme käsittelee lukuharrastusta, kuinka lukemista harrastetaan, harrastavatko suomalaisnuoret esimerkkitutkimusten mukaan lukemista ja mitä syitä nuoret mainitsevat sille, etteivät lue. Tästä liikutaan luontevasti lukuun neljä, joka keskittyy lukemaan innostamiseen, eli minkälaisia keinoja kodilla, koululla ja yleisellä kirjastolla on edistää nuorten lukuharrastusta.

Luku viisi aloittaa oman tutkimukseni käsittelyn. Siinä käydään läpi tutkimuskysymykset ja -menetelmät, tutkimuksen merkityksellisyys sekä aineiston keruun toteutus. Lisäksi tutustutaan tutkimuksen toteutuspaikkoihin ja -kohteisiin, eli Tampereen pääkirjastoon ja Linnainmaan kouluun, erityisesti sen kahdeksannen luokan oppilaisiin. Lopuksi tutustutaan Tampereen koulun ja kirjaston väliseen yhteistyösuunnitelmaan.

Luvussa kuusi esitellään oppilaille tekemäni tutkimuksen tulokset taulukoin, sekä opettajien haastatteluihin antamat vastaukset sanallisesti. Luvussa seitsemän pohditaan aiemmassa luvussa saatuja tuloksia ja vastataan luvussa viisi esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Luvussa seitsemän tutkitaan myös, kuinka saamani tulokset ovat yhtenevät alkulukujen viitekehyksen kanssa, lisäksi tarkastellaan tutkimuksen onnistumista. Kahdeksannessa luvussa esitellään tutkielmani johtopäätökset ja mahdollisten jatkotutkimusten aiheita.

Lopuksi tulevat tutkielmassani käyttämäni lähteet sekä liitteet. Liitteet koostuvat pääosin oppilaiden sanallisista vastauksista kysymyksiin, joissa sellaisia pyydettiin. Mielestäni nämä avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset olivat tärkeä jättää tutkielmaan sinällään, sillä vastauksia lukemalla tavoittaa parhaiten kahdeksaluokkalaisten äänen. Lisäksi liitteistä löytyy käyttämäni kyselylomakkeet sekä haastattelurunko, jota käytin haastatellesani äidinkielen- ja kirjallisuuden sekä erityisluokan opettajia.

2 LUKUTAITO YLÄKOULUSSA

Tässä luvussa perehdytään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin, joiden perusteella muodostetaan kuva, millainen on yläkoululaisten, etenkin kahdeksaluokkalaisten, lukutaitoa koskeva maailma. Tarkoituksena on perehtyä yläkouluissa voimassa olevaan opetussuunnitelmaan äidinkielen ja kirjallisuuden osalta, ja tämän sekä muun tutkimuskirjallisuuden perusteella hahmotella, mitä lukutaidolla tarkoitetaan ja millä raameilla yläkouluissa äidinkieltä ja kirjallisuutta opetetaan. Luvun lopuksi keskitytään PISA-tutkimuksen tuloksiin lukutaidon osalta.

Lukutaito on seuraavassa luvussa tarkasteluun tulevan lukuharrastuksen perusta. Ilman sujuvaa lukutaitoa ei lukemisharrastusta synny. Tästä syystä onkin perusteltua ensin tutustua siihen, mitä lukutaito on, kuinka se kehittyy ja mikä on tämän hetkinen suomalaisnuorten lukutaidon taso.

2.1 Mitä on lukutaito?

Lukutaidon määrittely muutamalla lauseella tyhjentävästi on mahdotonta. Tämä johtuu siitä, että lukutaito on käsitteenä erittäin monisyinen. Ei ole olemassa yhtä tiettyä lukutaidon lokeroa, vaan lukutaito jakautuu erilaisiksi lukutaidoiksi, joiden hallitsemiseksi vaaditaan erilaisia toimintoja ja erilaisten asioiden opettelua. Perinteisen tekstien lukutaidon rinnalle on noussut myös uusia nykyään erittäin tarvittavia lukutaitoja kuten media-lukutaito ja monilukutaito. Tässä tutkielmassa keskitytään kuitenkin ainoastaan niin sanottuun perinteiseen tekstien lukutaitoon.

Lastenkirjakriitikko ja -tutkija Päivi Heikkilä-Halttunen vuonna 2015 ilmestynyt *Lue lapselle! – Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen* on erittäin monipuolinen tietopaketti lukutaidosta, eri-ikäisten lasten lukemista koskevasta ympäristöstä ja lukemaan innostamisesta. Heikkilä-Halttunen (2015, 172–173) on jakanut lukutaidon seuraaviin tasoihin tai asteisiin: tekninen eli mekaaninen lukutaito, sananmukainen ymmärtäminen, tulkitseva lukeminen, kriittinen ja arvioiva lukeminen ja luova lukeminen. Nämä tasot saavutetaan Heikkilä-Halttusen mukaan lukemaan opetellessa päällekkäin tai hieman eriaikaisesti.

Näistä tekninen eli mekaaninen lukutaito on se, mitä lukutaidosta puhuttaessa yleensä tarkoitetaan ja mikä ensimmäisenä opitaan. Tekninen lukutaito saavutetaan perinteisesti

5–7 vuoden iässä mekaanisen harjoittelun tuloksena Aapisen kanssa. Siihen kuuluu kirjainten nimien opettelu, äänneiden ja kirjainten vastaavuuksien ymmärtäminen sekä äänneiden yhdistäminen. Tämä tekninen lukeminen on kuitenkin takeltelevaa sekä irrallista, eikä lukemaan opetteleva lapsi välttämättä ehdi lukiessaan ajatella mitä on juuri lukenut. (Heikkilä-Halttunen 2015, 173.)

Sananmukainen lukeminen saavutetaan teknisen lukutaidon jälkeen ja sillä tarkoitetaan sitä, että lapsi tajuaa sanatarkasti mitä on lukenut, mutta ei osaa vielä ajatella tekstiä kokonaisuutena tai tulkita sitä. Tulkitseva lukeminen on jo melko hyvää lukemista, jolloin lapsi osaa jo täydentää tekstissä olevia aukkoja oikeilla sanoilla, tehdä johtopäätöksiä sekä ennakoida tarinassa tulevia tapahtumia. (Heikkilä-Halttunen 2015, 173.)

Kriittisen lukutaidon saavuttanut osaa lukea tekstiä kriittisesti, arvioida sen luotettavuutta ja totuudenmukaisuutta. Luova lukeminen on lukutaidon huipentuma, jolloin luettua tekstiä osaa soveltaa omaan elämäänsä ja suhteessa omaan ajatteluun. Heikkilä-Halttusen mukaan hyvä lukija osaa suhteuttaa luetun omiin kokemuksiinsa, osaa erottaa tosiasiat kuvitelmista sekä pyrkii ymmärtämään kirjoittajan motiivit. (Heikkilä-Halttunen 2015, 172–173.)

Lukemaan oppiminen tapahtuu lapsilla hyvin eritahtisesti. Suurin osa lapsista oppii lukemaan ensimmäisellä luokalla, osa jo ennen kouluun menoa ja osa vasta myöhemmillä alakoulun luokilla. Vaikka lukemaan opitaan normaalisti jo alakoulun alkuvaiheessa, ei sen kanssa voi koskaan olla täysin valmis. Kielestä ja kirjallisuudesta löytyy opeteltavaa ja ymmärrettävää koko loppuelämän ajaksi oman mielenkiinnon mukaan.

PISA-tutkimuksessa, jonka tuloksia käytän tutkimuksessani useaan otteeseen, lukutaito määritellään näin:

”Lukutaito on kirjoitettujen tekstien ymmärtämistä, käyttöä ja arviointia sekä niiden lukemiseen sitoutumista lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi”. (Vettenranta ym. (toim.) 2016,15).

PISA-tutkimuksen lukutaidon määritelmässä avainasemassa on luetun merkityksen ymmärtäminen sekä luetun hyödyntäminen omassa elämässä. Nämä ovatkin asioita joita lukutaidolla yläkoulussa ja myöhemmässä elämässä tarkoitetaan ja johon lukutaitoa yleisesti käytetään.

Jyväskylän yliopistossa kirjallisuutta opettavien Kaisa Ahvenjärven ja Leena Kirstinän *Kirjallisuuden opetuksen käsikirjassa* lukutaito määritellään taidoksi, jonka omaava osaa kirjoittaa virheetöntä tekstiä, lukea normitekstejä ja noudattaa ohjeita, sekä nauttia lukemisesta. Ahvenjärvi ja Kirstinä pohtivat myös lukutaito-termin historiallista taustaa; termillä ”*literacy*” on aiemmin tarkoitettu pelkkää mekaanista lukutaitoa. Nykyään lukutaito-termillä tarkoitetaan lisäksi kirjoitus- ja puhetaitoa, ja se mielletään sosiaaliseksi toiminnaksi. Lukutaidon hallitseva pystyy seuraamaan, mitä ympärillä tapahtuu ja kuinka asioita eri medioissa käsitellään. Lukutaitoinen pystyy myös ottamaan osaa keskusteluun eri tavoin. Ahvenjärven ja Kirstinän mukaan kirjoitustaito ja tekstintulkintataito kuuluvat lukutaito-termin alle ollen sen tärkeitä osia. (Ahvenjärvi & Kirstinä. 2013, 73.)

Lukutaito onkin merkittävä tekijä elämän erilaisissa tilanteissa pärjäämiseen ja vaikuttaa siihen millaisessa asemassa yhteiskunnassa on. Lukutaito antaa ihmiselle äänen jolla ilmaista itseään ja kertoa oma mielipiteensä. Ahvenjärven ja Kirstinän mukaan lukutaito ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita, että sen omaava henkilö olisi parempi ilmaisemaan itseään kuin lukutaidoton. Lukutaitoinen on kuitenkin paremmassa asemassa identiteettiä rakentaessaan, sillä hän ei ole riippuvainen pelkästään kokemukseräisistä esikuvista. (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 70.)

Onko lukutaito siis enää riittävä termi kuvaamaan kaikkea sen alle nykyään kuuluvaa? Kuvaako lukutaito kirjoitustaitoa, puhetaitoa, tekstintulkintataitoa, lukemisen hyödyntämisen taitoa sekä itsensä ilmaisun taitoa? Juha Herkman ja Eliisa Vainikka puhuvat *Lukemisen tavat* -teoksessaan tekstitaidosta. Sosiokulttuurisen lukutaitokäsityksen mukaan kirjoitustaitoa ja lukutaitoa ei ole mielekästä tarkastella enää yksilön kahtena erillisenä kognitiivisena taitona, vaan tekstitaidon kahtena eri puolena. Kyse on tällöin laajemmasta tekstien kanssa tulkitsijana ja tuottajana toimimisesta (Herkman & Vainikka 2012, 38–39). *Sosiaalinen kirjasto* teoksen toimittaneen Laura Hokkasen (2015, 22–23), mukaan sosiokulttuuriseen lukutaitokäsitykseen kuuluu, että lukijat ymmärretään nykyään itse järjestäytyväksi ryhmäksi, joka saa lukemisesta tyydytyksen lukukokemusten jakamisen ja vertailun kautta.

Myös Ahvenjärvi ja Kirstinä puhuvat *Kirjallisuuden opetuksen käsikirjassaan* tekstitaidosta. Sekä Ahvenjärvi ja Kirstinä että Herkman ja Vainikka korostavat tekstitaitoa tai-

tona, joka on tilannesidonnaista ja usein sosiaalista ja yhteisöllistä toimintaa. Heidän mukaansa tekstitalo verrattuna pelkkään lukutaitoon on korostetusti sidoksissa tilanteisiin ja käytänteisiin ja sitä opitaan koulun lisäksi erilaisissa autenttisisa tilanteissa. Se mitä ja miten luetta tai kirjoitamta, on kiinni siitä missä kontekstissa luetta tai kirjoitamta, ja mihin tarkoitukseen. Esimerkiksi koulussa käytetään tekstejä eri tavalla kuin vapaa-ajalla. (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 75; Herkman & Vainikka 2012, 30.)

Äidinkielen didaktiikan emeritaprofessori Katri Sarmavuori puhuu kirjassaan *Opi ja ohjaa lukemista* samasta tai hyvin samankaltaisesta taidosta, joka käsittää sekä luku- että kirjoitustaidon, mutta hän käyttää tekstitaldon sijaan käsitettä *literacy-taito*. Sarmavuoren mukaan literacy-taito kehittyy koko elämämme ajan ja muovautuu tekemiemme valintojen ja ratkaisujen perusteella. Lapsuudesta lähtien ihminen kokee erilaisia literacy-tapah-tumia, joihin nykyisyys perustuu. (Sarmavuori 2011, 21–22.)

2.2 Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus yläkouluissa

Äidinkielen ja kirjallisuuden, kuten muidenkin peruskoulun aineiden, viikkotuntimäärää, sekä opetuksen tavoitteita ja sisältöjä ohjaa voimassa oleva opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma on Opetushallituksen määräys, jonka pohjalta kunnat laativat omat paikalliset opetussuunnitelmansa. Paikallisiin opetussuunnitelmiin on sisällytettävä kansallisen opetussuunnitelman asettamat tavoitteet ja sisällöt. (Perusopetuksen... 2004, 5–8.)

Kansallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat seuraavat lait:

- perusopetuslaki (628/1998)
- perusopetusasetus (852/1998)
- valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (1435/2001)
- asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998)
- laki opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituksesta (1705/2009) ja asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1766/2009).

(Esi- ja perusopetuksen... Ei vuosilukua.)

Opetussuunnitelma uusitaan noin kymmenen vuoden välein. Edellinen opetussuunnitelma on vuodelta 2004. Uusi opetussuunnitelma otettiin alakouluissa käyttöön 1.8.2016. Yläkouluissa uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön porrastetusti siten, että seitsemänsille luokille se tulee voimaan 1.8.2017, kahdeksansille luokille 1.8.2018 ja yhdeksänsille luokille 1.8.2019. Tähän asti yläkouluissa toimitaan vuoden 2004 opetussuunnitelman mukaisesti. (Määräys 2014.) Tässä tutkimuksessa perustana käytetään yläkouluissa vielä voimassa olevaa vuoden 2004 opetussuunnitelmaa, sillä se oli voimassa myös aineiston keruu-aikaan.

Äidinkieli ja kirjallisuus on erilaisiin teksteihin pohjaava oppiaine. Sen tarkoituksena on saada oppilas kiinnostumaan kielestä ja kirjallisuudesta sekä parantaa hänen opiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan. Sen tehtävänä on tarjota mahdollisuus monipuoliseen lukemiseen ja kirjoittamiseen, joiden avulla oppilas pystyy vahvistamaan omaa itsetuntoaan ja identiteettiään. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että oppilas osaa viestiä ja lukea vastuullisesti ja eettisesti ja että hän pystyy vaikuttamaan yhteiskuntaan ja osallistumaan kulttuuriin. (Perusopetuksen... 2004, 44.)

Vuoden 2004 opetussuunnitelmassa äidinkielen ja kirjallisuuden tuntijako, tavoitteet ja sisällöt ovat samat vuosiluokille 1–2, 3–5 ja 6–9. Uudessa opetussuunnitelmassa jako tulee olemaan loogisempi, kun yläkoulu on lohkottu omaksi osakseen: 1–2, 3–6 ja 7–9. (Perusopetuksen... 2014, 286–294.)

Vuoden 2004 opetussuunnitelmassa vuosiluokkien 6–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet liittyvät vahvasti jo opittujen tietojen ja taitojen syventämiseen ja monipuolistamiseen. Tavoitteena on selkeyttää oppilaan käsitystä itsestään lukijana ja kirjoittajana. Tavoitteena on myös laajentaa oppilaan käsitystä Suomen kirjallisuuden historian vaiheista ja suomen kielen erityispiirteistä. Lukuharrastuksen monipuolistamisen tavoitteeseen vastataan muun muassa tutustumalla kaunokirjallisuuden eri genreihin ja klassikkokirjoihin sekä erilaisiin tekstilajeihin. Tavoitteisiin kuuluu myös, että oppilaat oppisivat keskustelemaan, ottamaan vastaan argumentteja ja puolustamaan omia näkemyksiään. Pää tavoitteena on oppilaan itsetunnon kasvattaminen lukijana ja kirjoittajana ja laajentunut mahdollisuus toimia aktiivisena kansalaisena. (Perusopetuksen... 2004, 51–55.)

2.3 PISA-tutkimus

PISA-tutkimuksella (*Programme for International Student Assessment*) mitataan OECD-maiden (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) 15-vuotiaiden osaamista lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontiedossa. Tutkimus järjestetään joka kolmas vuosi ja se painottuu vuorotellen johonkin näistä kolmesta alueesta. Ensimmäinen PISA-tutkimus toteutettiin vuonna 2000, tuolloin painopistealueena oli lukutaito. Kolmena edellisenä PISA-vuonna painotukset ovat menneet seuraavasti: vuonna 2009 painotettiin lukutaitoa, 2012 painotettiin matematiikkaa ja 2015 järjestetyssä tutkimuksessa painotettiin luonnontietoa. (PISA. Pisa-lyhyesti. Ei vuosilukua.)

OECD on taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, johon kuuluu 35 valtiota. PISA-tutkimukseen on kuitenkin ottanut osaa vuosi vuodelta enemmän myös OECD-maiden ulkopuolisia maita tai alueita. Vuonna 2015 OECD-maiden ulkopuolisia maita tai alueita oli tutkimuksessa mukana 39. Yhteensä maita tai alueita oli mukana 73. (PISA. Pisa-lyhyesti. Ei vuosilukua.)

PISA-tutkimuksella on erittäin tarkat laatuksiteerit, jotta tuloksia voidaan pitää luotettavina ja yleistettävänä. Jokaisen osallistujamaan otanta on esimerkiksi oltava vähintään 95 % sen maan perusjoukosta (eli 15-vuotiaista nuorista). Tästä otoksesta vastausprosentin on oltava vähintään 85 %. (PISA. Laadun varmistaminen. Ei vuosilukua.)

2.3.1 Suomalaisnuorten lukutaidon tilanne PISA-tulosten valossa

PISA-tutkimuksessa vuonna 2009 painopiste oli lukutaidossa. Tätä ennen lukutaito oli painopisteenä vuonna 2000 ja seuraavan kerran se on sitä seuraavassa PISA-tutkimuksessa vuonna 2018. Oppilaiden lukutaitoa mitattiin erilaisilla, mahdollisimman autenttisilla ja arkipäivään sidoksissa olevilla teksteillä. Testissä oppilaan tuli lukea teksti ja tehdä sen pohjalta tehtävä. Tehtävät olivat monipuolisia, mukana oli sekä monivalinta-tehtäviä että avoimia tehtäviä. Tekstit jaoteltiin suorasanaisiin teksteihin sekä dokumentteihin. Suorasanaisia tekstejä olivat tekstit, jotka koostuivat sanoista ja lauseista. Dokumentteja puolestaan olivat erilaiset taulukot, listat, diagrammit ja kartat. (Sulkunen & Välijärvi (toim.) 2012, 14.)

PISA 2009 -tutkimuksesta käy ilmi, että suomalaisnuortenlukutaito on edelleen, kuten on ollut kaikkina kolmena aikaisempanakin vuonna, OECD-maiden kärkitasoa. Vuoden

2009 PISA-tutkimukseen osallistui 65 maata tai aluetta, joista 33 oli OECD-maita. Suomalaisnuoret sijoittuivat lukutaitotestin pistemäärän keskiarvollaan kolmanneksi Shanghaiin (ei OECD-maa) ja Korean jälkeen. Muut Pohjoismaat sijoittuivat huomattavasti Suomen jälkeen: Norja oli 12., Islanti 16., Ruotsi 19. ja Tanska 24. Verrattuna edelliseen vuoteen, jona painopistealueena oli lukutaito, eli vuoteen 2000, suomalaisnuorten lukutaidon keskiarvo tippui kymmenellä pisteellä 546:sta 536:een. Pudotus ei ole merkittävä, mutta kehitys on huolestuttava. Huippulukijoiden määrä verrattuna vuoteen 2000 on vähentynyt ja vastaavasti heikompien lukijoiden määrä lisääntynyt. (Sulkunen ym. (toim.) 2010, 15–16.)

Huolestuttavampaa kuin kymmenen pisteen lasku keskiarvossa, on sukupuolten välinen ero lukutaidossa. Suomessa tyttöjen ja poikien välinen ero lukutaidossa oli OECD-maiden suurin eli 55 pistettä. Vuonna 2000 vastaava pistemäärä oli 51. (Sulkunen ym. (toim.) 2010, 29.)

PISA-tutkimuksessa tutkitaan myös oppilaiden sitoutumista lukuharrastukseen. Suomalaisyttöjen sitoutuminen lukemiseen oli huomattavasti OECD-maiden keskiarvoa suurempi ja pojilla vastaavasti selvästi pienempi. Tällä on selvä vaikutus lukutaitoon. Mitä monipuolisemmin lukee ja mitä kiinnostuneempi on lukemisesta, sen parempi on lukutaidon taso. Suomessa nuorten kiinnostus lukemista kohtaan oli laskenut kolmanneksi eniten. Eniten kiinnostus lukemista kohtaan oli kasvanut Saksassa. (Sulkunen ym. (toim.) 2010, 24–26.)

Uusimmassa Pisa-tutkimuksessa, eli vuoden 2015 tutkimuksessa, jonka ensitulokset julkaistiin 5.12.2016, suomalaisnuoret olivat lukutaidollaan OECD-maiden toiseksi parhaita, ja kaikista tutkimukseen osallistuneista maista tai alueista neljänneksi parhaita. Uusimpaan PISA-tutkimukseen osallistui 73 maata tai aluetta, joista 34 oli OECD-maita. Suomen keskiarvo lukutaidossa oli 526 pistettä. OECD-maista ainoastaan Kanada pärjäsikin Suomea paremmin saaden yhden pisteen enemmän. OECD-maiden ulkopuolisista maista Singapore (535) pärjäsikin huomattavasti muita maita paremmin ja Kiinan Hongkong (527) sai samat pisteet Kanadan kanssa. Puolestaan muista Pohjoismaista Suomen jälkeen parhaiten pärjäsikin Norja (513), ollen kaikista tutkimukseen osallistuneista maista yhdeksäs. Ruotsi ja Tanska saivat molemmat tasan 500 pistettä ollen 17. ja 18. (Vettenranta ym. (toim.) 2016, 25–26.)

PISA-tutkimuksessa lukutaidon tasoa arvioidaan 6 portaisella arviointiasteikolla, jolla suoritustaso 1b tarkoittaa erittäin heikkoa lukutaitoa, 1a heikkoa lukutaitoa ja vastaavasti 5 erinomaista lukutaitoa ja 6 huippulukutaitoa. Suomalaisnuorista tutkimuksen mukaan erinomaisia tai huippulukijoita oli 14 % vastanneista. Sen sijaan erittäin heikko tai heikko lukutaito oli 11 %:lla vastanneista. Tämä tarkoittaa, että noin joka kymmenennellä suomalaisnuorella tulee olemaan tulevaisuudessa vaikeuksia toimia ongelmitta yhteiskunnassa huonon lukutaitonsa vuoksi. (Vettenranta ym. (toim.) 2016, 27.)

Suomi on kuitenkin edelleen lukutaidon kärkimaita ja nuoret pärjäävät lukutaidossa huomattavasti paremmin kuin matematiikassa. Vuoden 2000 PISA-tutkimuksesta vuoden 2015 tutkimukseen on tapahtunut kuitenkin merkitsevä 20 pisteen lasku. Positiivisena seikkana vuoden 2015 tutkimuksessa Suomi paransi tulostaan kahdella pisteellä vuoteen 2012 verrattuna. Tämä ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkittävä kasvu, mutta parempi tulos kuin lasku. OECD-maista Suomen lukutaidon taso on heikennyt neljänneksi eniten vuoteen 2000 verrattuna. Heikkojen tai erittäin heikkojen lukijoiden määrä jatkaa edellisvuosien tapaan kasvuaan, mikä on huolestuttavaa nuoren tulevaisuuden opinnoissa ja työelämässä pärjäämisen kannalta. Samanaikaisesti erinomaisten ja huippulukijoiden määrä on hieman laskenut. (Vettenranta ym. (toim.) 2016, 37–38.)

Sukupuolten välinen ero lukutaidossa on Suomessa edelleen OECD-maiden suurin, 47 pistettä. Suomalaistyttöjen lukutaidon keskimääräinen pistemäärä oli kaikista tutkimukseen osallistuneista maista paras, kun poikien sijoitus oli seitsemäs. Tosin vuoden 2012 tutkimuksessa suomalaispoikien sijoitus oli kolmastoista, joten suunta on positiivinen. Edelleen pitää kuitenkin kiinnittää erityishuomiota poikien lukutaidon tukemiseen, jotta sukupuolten välinen ero lukutaidossa tasaantuisi. (Vettenranta ym. (toim.) 2016, 49.)

Vuoden 2015 PISA-tutkimuksessa lukutaidon osalta huolestusta herättää poikien ja tyttöjen välisen eron lisäksi maahanmuuttajien välinen ero ei-maahanmuuttajiin nähden. Matematiikassa ja luonnontieteissä ero oli kaventunut huomattavasti verrattuna vuoden 2012 tutkimuksen tuloksiin, mutta lukutaidossa kavennusta ei ollut tapahtunut. Vuoden 2015 PISA-tutkimus oli myös ensimmäinen, jossa Suomen eri alueiden välisissä tuloksissa oli merkittäviä eroja. Huomattavasti parhaiten tutkimuksessa pärjäsivät pääkaupunkiseudun nuoret (ka. 551 pistettä lukutaidossa) ja huonoiten Länsi-Suomen nuoret (ka. 516 pistettä lukutaidossa). Ero taidoissa vastaa noin yhden kouluvuoden opintoja. (Vettenranta ym. (toim.) 2016, 57, 60.)

PISA-tutkimuksen mukaan Suomi on siis edelleen lukutaidon kultamaa ja suurin osa suomalaisnuorista omaa hyvän lukutaidon. Suunta on kuitenkin siltä osin huolestuttava, että heikkojen lukijoiden määrä, sekä tyttöjen ja poikien välinen ero kasvavat vuosi vuodelta. Lukemiseen sitoutuminen eli lukemisen harrastaminen on avain-asemassa näiden erojen kuromisessa. Mutta onnistutaanko lukuharrastusta tänä digitaali-aikana markkinoimaan nuorelle niin, että hän todella tarttuisi kirjaan vapaa-ajallaan? Tähän etsitään vastauksia seuraavassa luvussa.

3 LUKEMINEN HARRASTUKSENA

Edellisessä luvussa paneuduttiin lukutaidon käsitteeseen, sekä PISA-tutkimuksen tuloksiin. Vuoden 2009 PISA-tutkimuksessa kysyttiin nuorilta myös näiden lukuharrastuksesta, ja näitä tuloksia sivuttiin jo hiukan luvussa 2.3.1. Seuraavassa luvussa tutustutaan tarkemmin lukuharrastuksen käsitteeseen; kuinka lukemista harrastetaan. Tämän jälkeen tutustutaan esimerkkitutkimusten valossa suomalaisnuorten lukemisharrastuksen tilanteeseen. Luvun lopuksi on poimittu nuorten omin sanoin esittämiä syitä siihen, miksi he eivät harrasta lukemista.

3.1 Miten lukemista harrastetaan?

Harrastukseksi on perinteisesti mielletty vapaa-aikaan sijoittuva vapaaehtoisesti tehtävä toiminta, joka tuottaa tekijälleen nautintoa ja joka on valittu omien mieltymysten mukaan. Harrastus on usein myös pitkäjänteistä ja siihen on sitouduttu. Lukemisen määrittelemisen harrastukseksi on erityisen ongelmallista. Kun suuri osa arjesta kuluu huomaamatta erilaisten tekstien lukemiseen, on vaikea määrittää missä menee raja harrastuksen ja muun lukemisen välillä.

Pitkäjänteisyys ja sitoutuminen nousevat nykyään esiin myös PISA-tutkimuksen lukutaidon määritelmässä, kun siihen on vuoden 2006 jälkeen lisätty kohta *lukemiseen sitoutuminen*. Tällä halutaan korostaa, että lukutaitoa on myös lukemisen arvostaminen ja sen tavanomaisuus. Lukemiseen sitoutunut lukee monipuolisesti erilaisia tekstejä ja harrastaa myös sosiaalista lukemista eli keskustelee lukemastaan. (Sulkunen & Välijärvi 2012, 13.)

Lukemisharrastuksen aloittaminen on äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori Sisko Nampajärven (2002, 45) mukaan monen asian liitto: mekaanisen lukutaidon on oltava kunnossa, kirjoja on oltava helposti saatavilla, on oltava aikaa ja halua lukea ja lukeminen tuntuu lukijasta palkitsevalta.

Päivi Heikkilä-Halttunen (2015, 125) korostaa myös lukuharrastuksen helppoutta kirjassaan *Lue lapselle!*. Suomessa lukeminen on kunnallisen kirjastolaitoksen ansiosta ilmaista, eikä lukuharrastus vaadi näin ollen rahallista panostusta. Varsinkin varhaislapsuudessa kirjaston ja lukemisen äärelle pääseminen on kuitenkin paljon lapsen vanhempien aktiivisuudesta kiinni. (Heikkilä-Halttunen 2015, 125.)

Lapsuudessa mielenkiinnonkohteet ovat lähes kaikilla samat. Omat henkilökohtaiset kiinnostuksen kohteet alkavat eriytyä vasta teini-iässä, kun muodostetaan omaa minuutta. Mielenkiinnon syttymiseen ja heikkenemiseen on löydettävissä kolme vaihetta: tilanne, vakiintuminen ja taipumus. Tilanne on uusien asioiden kohtaamista, vakiintuminen on kiinnostuksen herääminen asiaa kohtaan ja taipumus vakiinnuttaa uuden asian osaksi minuutta ja omaa elämää. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 25–26.)

Kun mietitään vähän vanhempia nuoria – nuoria aikuisia- Juha Herkman ja Eliisa Vainikka (2012, 153–154) nostavat korkean koulutustason ja opiskelun esille painettujen julkaisujen lukemisen vankistajana. Suuri osa nuorista joutuu edelleen lukemaan perinteisiä painettuja kirjoja osana opintoja, mikä Herkmanin ja Vainikan mukaan sosiaalistaa heitä lukemisen pariin. He myös huomauttavat, että lukemistottumukset vaihtelevat elämäntilanteen mukaan; nykyisten lasten mediankäyttötavat tullevat muuttumaan, kun he varttuvat, alkavat opiskella, siirtyvät työelämään ja perustavat perheen. (Herkman & Vainikka 2012, 153–154.)

Tämän perusteella voisi sanoa, että lukemisen harrastaminen tarkoittaa vapaa-ajalla omaksi ilokseen lukemista jotakuinkin säännöllisesti. Lukemisharrastus puolestaan syntyy sen mahdollisen helppouden ja esimerkkien avulla. Lukemaan oppineilla lapsilla on lähes kaikilla ”ahmimisikä” jolloin luetaan kaikki mikä käsiin saadaan. Viimeistään teini-iässä tapahtuu kuitenkin eriytymistä sen suhteen jääkö lukuharrastus pysyväksi. Tähän vaikuttanee paitsi kirjojen helppo saatavuus myös vanhempien ja kavereiden suhde lukemiseen. Vaikka lukuharrastus teini-iässä hukattaisiinkin, saatetaan se kuitenkin löytää uudelleen myöhemmin opiskeluaikana tai kenties vielä myöhemmin oman perheen perustamisen jälkeen.

3.2 Lukemisharrastuksen merkitys

Lukemisharrastuksen merkitystä on totuttu korostamaan nimenomaan lukutaidosta puhuttaessa, näillä kun on suora yhteys keskenään, mutta mitä muita hyötyjä lukemisharrastuksesta on? Entä onko kaikkien pakko lukea harrastukseksi, jos ei yksinkertaisesti kiinnosta?

Päivi Heikkilä-Halttunen on kirjassaan *Lue lapselle!* listannut useita lukemisen positiivisia vaikutuksia. Näitä ovat mm. mielikuvituksen kehittyminen, oikeustajun kehittyminen,

omien tunteiden tunnistamisen kehittyminen, keskittymiskyvyn ja sanavaraston kehittyminen, empatiakyvyn kasvu, itsehillinnän kehittyminen, ongelmanratkaisukyvyn sekä tunteiden hallinnan kehittyminen, itsensä viihdyttäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen (Heikkilä-Halttunen 2015.)

Psykoterapeutti Tuula Pahkiainen (2002, 8–10) nostaa teoksessa *Lukuhaastetta koko elämä* esiin lukemisen tunne- ja kokemuspuolen. Lukiessa joutuu vastakkain erilaisten maailmankatsomusten ja ihmiskäsitysten kanssa, näin ollen oma identiteetti hahmottuu, kun itseään peilaa kirjan tarjoamien henkilöiden arvoihin ja kokemuksiin. Kirjallisuus voi myös opastaa tunteiden tunnistamisessa ja ymmärtämisessä ja lukija oppii kiinnittämään huomiota omiin ja muiden myönteisiin ja kielteisiin tuntemuksiin. Tätä kautta myös empatian kyky kasvaa. Ihmisen oma elämä on liian lyhyt kaiken kokemiseen ja lukeminen tarjoaa sijaiskokemuksia, jotka laajentavat ja syventävät omaa kokemus- ja tunnemaailmaa. (Pahkiainen 2002, 8–10.)

Entinen kirjastonhoitaja, nykyinen kirjallisuuskouluttaja Marika Helovuon on esitellyt ja perustellut kirjassaan *100 syytä lukea* syitä lukemiselle kunkin ikäkauden mukaan. Nuorten pitäisi Helovuon (2016, 54–63) mukaan lukea sillä: lukemalla voi löytää itsensä, lukeminen auttaa sanottamaan mielessä myllertävät tunteet, nuortenkirjallisuuden lukeminen auttaa ymmärtämään nuoria, lukemalla välttyy tekemästä jotain vieläkin tylsempää, lukemalla voi tienata taskurahaa, lukeminen tukkii vanhempien suut, lukeminen tekee oppitunnit eläviksi, lukeminen parantaa koulumenestystä sekä lukemalla syntyy tulevaisuuden osaajia. Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden opettajat Kaisa Ahvenjärvi ja Leena Kirstinä (2013, 205) summaavat kirjallisuuden lukemisen merkitsevän ajattelun ja erittelyn kykyjen kehittymistä, vapaa- ajanviettoa, henkilökohtaisia elämyksiä ja osaa identiteetistä.

Kasvatuspsykologian emeritaprofessori Pirkko Saarinen ja psykologian emeritusprofessori Mikko Korkiakangas ovat toteuttaneet viidelle vuosikymmenelle sijoittuvan suomalaisnuorten vapaa-ajan tutkimuksen. Tutkimuksessa selvitettiin kyselytutkimuksella 1960-luvulta alkaen vuosikymmenen välein 2000-luvulle saakka 11–12 sekä 14–15 vuotiain lasten ja nuorten tietokoneen käyttöä ja lukuharrastusta. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 38.)

Saarisin ja Korkiakankaan (2009, 43, 51, 124) nuorten lukemisharrastusta koskevan tutkimuksen *Lukemaan vai tietokoneelle?* mukaan nuorten omia lukemisen motivaatioita

olivat pakeneminen hetkeksi pois ikävistä asioista, virkistyminen ja erilaisten tunne-elämysten kokeminen. Kolmasosa vastaajista perusteli lukemistaan oppimisella ja hyödyllä. Lukemista edistäviä syitä olivat myös mahdollisuus lukea missä vain ja oman mielikuvituksen käyttö. Lukemisen yleisimmin koettu vaikutus oli sen auttaminen nukahtamaan. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 43,51, 124.)

Vapaa-ajan lukemisen vähyydellä ei Saarisen ja Korkiakangas (2009, 185) tutkimuksen mukaan ole olennaista merkitystä arjesta tai koulusta selviämiseen. Sen sijaan sillä on merkitystä siinä vaiheessa, kun haetaan opiskelemaan tai työelämään. Vähän lukeva ei mitä todennäköisimmin hae opiskelupaikkaan tai työhön jossa lukemisella on olennainen osa. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 185.)

Näin ollen voisikin ajatella, että pakollista lukemisharrastus ei tietenkään voi olla. Elämässä varmasti pärjää myös huterammallakin lukutaidolla, jos tekee valintoja joissa erinomaista lukutaitoa ei tarvita. Mutta jos haluaa ajatella kauaskantoisesti, ettei tarvitsisi koskaan tulevaisuudessaan jättää tekemättä valintoja huonon lukutaidon vuoksi, kannattaisi ylläpitää edes jonkinlaista satunnaistakin lukuharrastusta.

Päivi Heikkilä-Halttunen ehdottaa, että ainakin lukuinnostuksen takellellessa, vanhemmat voisivat käyttää jonkinlaista lahjontaa, jotta lapsen tai nuoren saisi kirjojen pariin. Jos ”vaikean ajan” saa näin ohitettua, kirja todennäköisesti vetää mukaansa ja myöhemmin lahjontaa ei enää tarvita. Lahjonnan keinona voisi käyttää esim. peliajan saamista lukemisajalla, kirjasta tehdyn elokuvan katsomista elokuvateatterissa, kun kirja on luettu, tai selvää käteistä tietty summa per luettu kirja. (Heikkilä-Halttunen 2015, 201–202.)

Juha Herkman ja Eliisa Vainikka (2012, 144) tutkivat 18–35 vuotiaiden nuorten aikuisten lukemistottumuksia. He pohtivat tutkimuksen pohjalta tehdyssä kirjassaan *Lukemisen tavat* pitkien tekstien lukemisen paitsioon jäämisen seurauksia. Niitä voivat olla kielen syntaktisessa hahmottamisessa ja laajempien kokonaisuuksien ja rakenteiden ymmärtämisessä. Opettajien mukaan tällaisia ongelmia on jo lisääntyvässä määrin havaittavissa. Pahaenteisimmät ennusteet arvelevat tämän johtavan pitkäjännteisen, jäsentyneen ja syvällisen ajattelun rappeutumiseen. (Herkman & Vainikka 2012, 144.)

3.3 Harrastavatko nuoret lukemista?

Tutkielman yksi tärkeimmistä kysymys kuuluukin: harrastavatko nuoret lukemista? Ovatko uhkakuvat lukuharrastuksen kuolemista ja sen myötä lukutaidon rappeutumisesta ja keskittymiskyvyn katoamisesta ainoastaan tuulesta temmattuja vai onko niillä oikeaa todellisuuspäästä? Tähän kysymykseen haetaan tässä luvussa vastausta Mikko Korhonen ja Pirkko Saarisen viidelle vuosikymmenelle sijoittuvasta nuorten tietokoneen käytön ja lukuharrastuksen tutkimuksesta, vuoden 2009 PISA-tutkimuksen lukuharrastusta koskeneesta osiosta sekä Juha Herkmanin ja Eliisa Vainikan nuorten aikuisten lukutottumusten tutkimuksesta vuodelta 2012.

Pirkko Saarinen ja Mikko Korhonen (2009, 9, 38) ovat tutkineet nuorten lukuharrastuksen muutosta 1960-luvulta 2000-luvun alkuvuosiin. Tutkimuksessaan ”*Lukemaan vai tietokoneelle?*” he selvittivät, kuinka lukuharrastus ja tietokoneen käyttö sijoittuvat koulun vapaa-ajan viettoon. Tutkimus toteutettiin kymmenen vuoden välein kyselytutkimuksena 11–12 sekä 14–15 -vuotiailla. Oman tutkimuksen kohderyhmän ollessa yläkouluikäiset, keskityn Saarisen ja Korhonen vanhemman ikäparin tulosten tarkasteluun.

Saarisen ja Korhonen (2009, 20) tutkimuksessa nuoret saivat kuvailla omia luku- ja tietokoneenkäyttötottumuksiaan. Tuloksissa nuoret kertoivat kyllä käyttävänsä tietokoneita ja lukevansa, mutta eivät omien sanojensa mukaan varsinaisesti harrasta lukemista tai tietokoneen käyttöä. Tätä tulosta voi osaltaan selittää harrastaminen-sanan vaikea ja epäselvä määriteltävyys. (Saarinen & Korhonen 2009, 20.)

Suurin osa Saarisen ja Korhonen (2009, 48) tutkimuksen nuorista luki kirjoja jonkin verran, kun asteikko oli paljon, jonkin verran, harvoin tai ei lainkaan. Tyttöjen osuus paljon lukevista oli suurempi kuin poikien. Vastaavasti lukemattomissa tai vain vähän lukevissa poikia oli enemmän kuin tyttöjä. (Saarinen & Korhonen 2009, 48.)

Viidellä vuosikymmenellä toteutettu Saarisen ja Korhonen (2009, 158–159) tutkimus osoittaa, että nuorten lukemien kirjojen määrä ja lukemiseen käytetty aika ovat vuosikymmenestä toiseen pysyneet hyvin samantapaisina. Ero on sen sijaan kasvanut ääripäiden välillä ja nuorten suhtautumisessa lukemiseen. Tavallisimmin tutkimuksen mukaan luetaan pari-kolme kirjaa kuukaudessa ja lukemiseen käytetään aikaa pari-kolme

tuntia viikossa. Poikkeuksena ovat 14–15 vuotiaat pojat, jotka lukivat tuoreimmassa tutkimuksessa vähemmän kuin aiemmissa. (Saarinen & Korhonen 2009, 158–159.)

Tämän 14–15 ikäryhmän poikien lukeminen on vähentynyt vuosikymmenestä toiseen mitattaessa niin kuukaudessa luettujen kirjojen määrässä, kuin viikossa lukemiseen käytettyssä ajassa. Tutkimuksessa kysyttiin montako tuntia vastaajat käyttävät viikossa kirjojen lukemiseen. Nuoremmassa tutkimusjoukossa (11–12 vuotiaat) alle tunnin viikossa ilmoitti lukevansa reilu 10 % pojista, vastaavasti vanhemmassa tutkimusjoukossa (14–15 vuotiaat) alle tunnin viikossa lukevia oli yli 50 %. Tyttöillä vastaavat luvut olivat nuoremmilla muutama prosentti ja vanhemmilla reilu 10 %. Eli molemmilla sukupuolilla on huomattavissa lukemisen vähentymistä teini-ikään tultaessa, mutta pojilla tämä kirjojen hylkääminen on huomattavasti radikaalimpaa. Jo yli puolet 14–15 vuotiaista pojista torjuu lukemisen kokonaan. (Saarinen & Korhonen 2009, 82, 85.)

Lukutaito oli PISA-tutkimuksen painopisteenä viimeksi vuonna 2009, ja näin ollen tuolloin tutkimuksen taustakysymyksissä perehdyttiin myös nuorten lukuharrastukseen sitoutumiseen. Lukemiseen sitoutumisella tarkoitetaan PISA-tutkimuksessa sitä, että monipuolinen lukeminen on osa arkea, lukemisesta ollaan kiinnostuneita ja lukukokemuksista keskustellaan. Sitoutumista lukemiseen arvioitiin kolmesta eri näkökulmasta: 1) kuinka mielellään nuoret lukevat omaksi ilokseen kouluajan ulkopuolella, 2) omaksi ilokseen lukemiseen käytetty aika ja 3) lukemisen monipuolisuus eli kuinka usein nuoret lukevat erilaisia tekstejä omasta halustaan. Näistä kaikilla ja varsinkin kiinnostuksella ja lukemisen monipuolisuudella on tutkitusti suuri vaikutus lukutaidon tasoon. (Sulkunen ym. (toim.) 2010, 13, 24.)

Tutkimuksesta selviää, että suomalaisnuorten kiinnostus lukemiseen on hyvin sukupuolittunutta. Tyttöjen kiinnostus lukemiseen on huomattavasti keskiarvon yläpuolella, poikien vastaavasti huomattavasti alapuolella. Sen sijaan kiinnostus lukemista kohtaan on laskenut yhdeksässä vuodessa kummallakin sukupuolella lähes yhtä paljon. Eniten kiinnostuksen laskua on tapahtunut sellaisilla oppilailla, joiden kotitausta sijoittuu heikoimpaan neljännekseen. (Sulkunen ym. (toim.) 2010, 24, 26.)

Omaksi ilokseen lukemiseen käytetty aika oli laskenut melkein kaikissa maissa vuoteen 2000 verrattuna. Suomessa lukemiseen käytetyn ajan lasku oli tutkimusmaiden suurin. Vuonna 2000 omaksi ilokseen päivittäin luki 78 % nuorista, vuonna 2009 vastaava prosentti oli 67. Vapaa-ajalla omaksi ilokseen lukemattomien osuus nuorista oli kolmannes.

Tytöistä omaksi ilokseen päivittäin luki 81 %, pojista vain 53 %. (Sulkunen ym. (toim.) 2010, 27.)

Suomalaisnuorten vahvuus vuoden 2009 PISA-tutkimuksessa oli vapaa-ajalla luettujen tekstien monipuolisuus. Suomalaisnuoret lukevat OECD-maista monipuolisimmin erilaisia tekstejä (kaunokirjat, tietokirjat, sarjakuvat, aikakauslehdet, sanomalehdet). Kaikkien painettujen aineistojen lukeminen, lukuun ottamatta kauno- ja tietokirjoja, oli kuitenkin vähentynyt vuodesta 2000. Kauno- ja tietokirjoja puolestaan luetaan kyllä saman verran kuin aiemminkin, mutta niitä on koko ajan luettu huomattavasti vähemmän kuin muita painettuja tekstejä. (Sulkunen ym. (toim.) 2010, 27.)

Juha Herkmanin ja Eliisa Vainikan (2012, 12, 144) tutkimus ”*Uudet lukemisyhteisöt, uudet lukutavat*” toteutettiin vuosina 2010–2012. Tutkimuksella selvitettiin erityisesti 18–30 vuotiaiden suomalaisten mediankäyttöä ja lukutottumuksia erilaisin tavoin kuten kyselytutkimuksella ja mediapäiväkirjoilla. Tämän, vähän vanhempien nuorten, oikeastaan nuorten aikuisten, lukutottumuksia tutkineen tutkimuksen mukaan lukeminen ei ole kriisissä. Nuoret lukevat kyllä, ehkä enemmän kuin koskaan. Lukemisen kohteet vain ovat muuttuneet ja muodot monipuolistuneet. Teksti-, messenger- ja whatsapp-viestejä sekä twitter-, instagram-, snapchat-, ja facebookpäivityksiä luetaan huomaamatta pitkin päivää. Huolestuneisuutta herättääkin se, kuinka nuorilla on kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä lukea pidempiä, pohdintaa vaativia tekstejä. Lukemisen kriittistä ja analyttistä puolta ei opita viihdettä kuluttamalla ja toisten kanssa kommunikoimalla. Se edellyttää laajaa sivistystä ja eettistä näkemystä. Nykyinen pikalukeminen ja kiireinen elämänmeno eivät tue pitkien tekstien käyttöä ja kulutusta. (Herkman & Vainikka 2012, 12, 144.)

Päivi Heikkilä-Halttunenkin (2015, 179) nostaa saman muutoksen esiin *Lue lapselle!* kirjassaan. Aiemmin oli itsestäänselvyys, että kirja tai muu teksti luettiin alusta loppuun. Koko ajan yleistyvä digitaalinen lukeminen tapahtuu pääkohdat silmäilemällä tai tekstin kokonaan ohittamalla. (Heikkilä-Halttunen 2015, 179.)

Herkmanin ja Vainikan (2012, 67, 72) tutkimien nuorten aikuisten suosituin media oli tietokone ja etenkin internet. Internetissä suosituinta tekemistä oli puolestaan sosiaalisen median käyttö ja etenkin Facebook-sovellus. Tämä tulos oli varsinkin tutkimuksen nuorimmilla (16–24 vuotiailla) vastaajilla. Yli puolet kaikista vastaajista oli lukenut joskus elämässään blogeja. (Herkman & Vainikka 2012, 67, 72.)

Puolet Herkmanin ja Vainikan (2012, 73, 75–76) tutkittavista tilasi jotain sanomalehteä ja sanomalehden lukeminen rituaalina oli yleistä nuorten aikuisten keskuudessa. Tuloksista oli kuitenkin havaittavissa, että tutkimuksen nuorimpia diginatiiveja ei painettu lehti kiinnostanut. Kirja oli tutkimuksen nuorten keskuudessa arvostetuin painotuote. Valtaosa tutkittavista omisti yli 10 kirjaa, vajaa puolet yli 50. Suosituin paikka kirjojen hankkimiselle oli Herkmanin ja Vainikan tutkimuksessa kirjasto. Lähes 80 prosenttia nuorista aikuisista lainasi kirjoja kaupunginkirjastosta. (Herkman & Vainikka 2012, 73, 75–76, 87.)

Herkman ja Vainikka (2012, 160) päättävät kirjansa ”Lukemisen tavat” yhteenvetoon, jonka mukaan verkkoviestintä on mullistanut lukemisen tapoja, mutta tämä ei tue painetun sanan tai perinteisen kirjan kuoleman skenaariota. Perinteistä lukemista arvostetaan nuorten aikuisten keskuudessa vankasti ja teknologian sijaan lukemista kannattaa lähestyä sisältö edellä. (Herkman & Vainikka 2012, 160.)

Tämä onkin erittäin hyvä pitää mielessä digitaaliumista ja perinteisten kirjojen kuolemaa povatessa ja sitä pelätessä. Väline tai alusta on lukuharrastuksessa sivuseikka, sisältö on se mikä ratkaisee. Toinen kauhistelun aihe, eli lyhyiden tekstien luku pitkien kirjojen kustannuksella, on sekin hieman liioiteltua. Erilaisia medioita ja tekstejä sopivassa suhteessa käyttämällä saavutetaan monipuolisempi lukutaito, kuin yhteen tiettyyn tekstilajiin keskittymällä (Heikkilä-Halttunen 2015, 2017–2018).

3.4 Syitä miksi nuoret eivät lue vapaa-ajallaan

Aiemmin, muiden medioiden vielä puuttuessa tai niiden ollessa harvinaisia, lukeminen oli suosittu ajanviettotapa ja harrastus. Nykyään vaihtoehtojen runsaudessa kirjaan tartutaan ymmärrettävästi harvemmin. Minkälaisia syitä nuoret itse kertovat lukemattomuutensa syiksi selviää tässä luvussa, kun tutustumme Saarisen ja Korkeakankaan sekä Herkmanin ja Vainikan tutkimuksissaan saamiin vastauksiin.

Yleisin vastaus Saarisen ja Korkeakankaan tutkimuksessa nuorten lukemisen harrastamattomuudelle oli kiinnostuksen puute, mitä ei vastauksissa yleensä sen enempää selitetty. Lyhyitä ja ytimekkäitä vastauksia miksi et lue: ei kiinnosta, en pidä, en tykkää, en välitä, en halua, ei sovi minulle, ei inspiroi, ei tule luettua, ei jaksaa lukea loppuun, inhoan lukemista. Toinen yleinen syy oli ajanpuute: ei ole aikaa, ei ehdi, on muuta tekemistä, muita harrastuksia ja kouluhommia. (Saarinen & Korkeakangas 2009, 54–56.)

Pokien suurin syy lukemattomuudelle olivat kirjat itsessään: kirjat ovat ärsyttäviä, tylsiä, pitkästyttäviä, ei mitään järkeä, liian pitkiä, kuvat tylsiä, samat tiedot saa netistä. Tytöt mainitsivat yleisimmäksi syyksi lukemattomuudelle ajanpuutteen. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 54–56.) Ajanpuutetta valitettiin myös Vainikan ja Herkmanin (2012, 76) nuorten aikuisten lukutottumusten tutkimuksessa.

Merkillepantavaa on, että Saarisen ja Korkiakankaan (2009, 100, 187) tutkimuksen vähän tai ei-ollenkaan kirjoja lukevien kotona ei ollut juurikaan kirjoja. Jos kotona on kirjoja ja vanhemmat lukevat ja käyvät kirjastossa, on lasten ja nuorten helppo ottaa mallia ja omaksua nämä osaksi omaakin toimintaansa. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 100, 187.)

Saarisen ja Korkiakankaan (2009, 108, 159) tutkimuksessa eriteltiin kirjojen lukeminen lehtien lukemisesta ja tutkittiin lasten ja nuorten ajankäyttöä kumpaankin formaattiin. Yksikään mielellään kirjoja lukeva ei torjunut myöskään lehtiä, mutta osa runsaasti lehtiä lukevista suhtautui kielteisesti kirjoihin. Mielenkiintoista on myös, että selvitetessä mitä nuoret tietokoneella tekevät, vähiten mieluisaa puuhaa oli verkkolehtien lukeminen. Perinteisiä lehtiä sen sijaan luettiin tutkimuksen mukaan saman verran, jopa hieman enemmän kuin aiemmissa tutkimuksissa. Lehtien lukemiseen käytettiin noin kaksi kertaa enemmän aikaa kuin kirjojen. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 108, 159.)

Nuorten lukemistottumukset ja muutokset siinä on pyrittävä suhteuttamaan nuorten harrastamisessa tapahtuneeseen muutoksen ja mahdollisuuksien lisääntymiseen. Yksi syy vapaa-ajan lukemattomuudella voi olla sen mieltäminen osaksi koulutyötä. (Saarinen & Korkiakangas 2009, 161, 169.)

Sisko Nampajärvi kiteyttää mielestäni hyvin lukemiskulttuurin muutoksen. Eivät nuoret tahallaan tai vanhempia tai opettajia ärsyttääkseen ole lukematta, he vain käyttävät aikaansa siihen mikä on heille sosiaalisesti palkitsevampaa, tekemisestä pitää olla jotain hyötyä. Kirjan lukemisen aikaa vievyys olisi pystyttävä kääntämään nuorille positiiviseksi; lukeminen on aikaa itselle. (Nampajärvi 2002, 45–47, 57.)

4 LUKEMAAN INNOSTAMINEN

Lukemaan innostamisesta puhutaan, kun tarkoitetaan erilaisia keinoja, joilla koitetaan saada henkilö lukemaan. Yleensä lukemaan innostamisen tarkoituksena on saada vähän tai ei ollenkaan lukevat kirjojen pariin, eikä sillä, missä muodossa tai minkälainen kirja on kyseessä, ole väliä. Sarjakuvat, kaunokirjat, tietokirjat, e-kirjat tai äänikirjat voivat kaikki olla lukemaan innostamisen välineenä. Lukemaan innostaminen liitetään yleensä nimenomaan lapsiin tai nuoriin, mutta lukemaan innostamisessa ei ole ikärajaa ja sitä tehdäänkin iästä riippumatta myös aikuis- ja senioriryhmissä. Tällöin yleensä kohderyhmän kuulijat ovat lukijoita muutenkin ja innostamisella tarkoitetaan kuulijoille mahdollisesti uuden tai tuntemattoman kirjallisuuden esittelyä tavalla tai toisella.

Lasten ja nuorten lukemaan innostamisen avainhenkilöitä ovat heidän vanhempansa sekä etenkin äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajat. Näiden lisäksi lukemaan innostajina voivat toimia ystävät, kirjastonhoitajat, kirjailijat tai muut ”esimerkinnäyttäjät”. Lukemaan innostamiseen on paljon erilaisia tapoja, ja se voi tapahtua tiedostaen tai tiedostamatta.

4.1 Lukemiseen innostus kodista

Vanhempien esimerkillä on suuri vaikutus lasten- ja nuorten lukuharrastuksen kehittymiseen, vaikeivät vanhemmat tätä kirjoja lukiessaan tai kirjoista puhuessaan välttämättä tiedostakaan. Vanhemmat aloittavat lukemaan innostamisen tarjoamalla lapselle koskettelukirjoja ja kuvakirjoja, lukemalla ja loruttelemalla lapsen kanssa tai lapselle ääneen, käyttämällä häntä kirjastossa, ostamalla kirjoja, keskustelemalla luetuista kirjoista sekä näyttämällä esimerkkiä eli lukemalla omia kirjoja. Kodin lisäksi lasta kirjallisuuskasvatuksen alkutaipaleella tukevat päiväkodit ja esikoulut.

Lapsen tunnesuhde kirjaan syntyy jo 1–3 -vuotiaana, jolloin lapselle lukemistavastuu on vanhemmilla. (Nampajärvi 2002, 47). Siksi onkin huolestuttavaa, että Lukukeskuksen tilaston mukaan vain noin 25 % suomalaisvanhemmista lukee lapselleen usein. Tilaston kärkisijalta löytyy Venäjä, jossa lapselleen usein lukee 61 % vanhemmista. (Lukukeskus 2014). Myös Juha Herkmanin ja Eliisa Vainikan tutkimuksen mukaan sosiaalistuminen kirjoihin ja muihin painotuotteisiin tapahtuu jo lapsuudessa ja korreloi selvästi niiden käyttöön nuorena aikuisena. (Herkman & Vainikka 2012, 94).

Päivi Heikkilä-Halttunen korostaa kirjassaan *Lue lapselle!: opas lasten kirjallisuuskasvatukseen* nimenomaan vanhempien merkitystä esimerkinnäyttäjinä ja lukuharrastukseen sitouttajina. Heikkilä-Halttusen mukaan lukeminen yhteisenä vapaa-ajanviettotapana antaa lapselle hyvän pohjan myöhemmän iän keskusteluille, väittelyille, vuorovaikutukselle ja eriävien tai erilaisten mielipiteiden näkemiselle ja niiden ymmärtämiselle. (Heikkilä-Halttunen 2015, 12).

Kun lapsi kasvaa ja oppii itse lukemaan, hän haluaa vanhempien valitsemien kirjojen sijaan valita luettavansa itse. Tätä päätöstä ja lapsen kirjavalintoja vanhempien tulisi kunnioida, jottei lapsen innostus lukemiseen loppuisi alkumetreille (Heikkilä-Halttunen, 2015, 206). Lapsen varttuessa nuoreksi vanhempien rooli lukemaan innostamisessa muuttuu entistä enemmän kannustamiseksi ja esimerkinnäyttämiseksi sekä kirjoista keskusteluvaksi. Tärkeää on olla kiinnostunut nuoren lukumausta ja toki vanhemmat voivat myös itse ehdottaa nuorta mahdollisesti kiinnostavia kirjoja, varsinkin jos kiinnostavan luettavan löytäminen on vaikeaa. (Heikkilä-Halttunen 2015, 206–208.)

Tutkitusti aikuisilla, joiden kodissa oli nuoruudessa enemmän kirjoja hyllyssä, lukutaito oli parempi kuin aikuisilla joiden kodissa oli vähemmän kirjoja (Lapsuuden... 2014). Kirjat ovat hyvä lahjaidea, mutta pakollista lukuharrastuksen maksullisuus ei Suomen kattavan yleisen kirjastoverkon vuoksi ole. Yhteisiä lapsuudessa aloitettuja kirjastoretkiä on hyvä jatkaa tapana nuoren itsenäistymiseen saakka. (Heikkilä-Halttunen 2015, 125, 143.)

Kodin lisäksi vapaa-ajalla lukemaan innostamista voi tapahtua vaikkapa harrastuksissa. Olisikin erittäin suotavaa, että erilaisten harrastuksissa puhuttaisiin myönteisesti kirjoista ja lukuharrastuksesta, oli kyseessä sitten esimerkiksi jääkiekko, voimistelu tai kuvataide. Tällaisia kodin ulkopuolisia harrastuksen vetäjiä, valmentajia ja ohjaajia nuoret katsovat yleensä ylöspäin ja heiltä saatu esimerkki tai vinkki voi olla hyvinkin arvokas.

4.2 Yläkoulun lukemaan innostamisen menetelmiä

Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden opettajilla Kaisa Ahvenjärvellä ja Leena Kirstinällä on selvät sanat koulun kirjallisuuden opetuksesta ja lukeman innostamisesta: Koulun kirjallisuuden opetuksen ydintavoite on synnyttää elämäntapa, johon kuuluu kirjojen lukeminen. Oppitunneilla pitäisi tutustuttaa oppilaat kirjalliseen elämään. Heidän kanssaan

pitäisi käydä kirjastossa, kirjakaupoissa, kirjamessuilla, teatteri- ja elokuvakäynneillä ja heille pitäisi saada kirjailijavierailuja. Tämän lisäksi pitäisi tutustua perinpohjaisesti kirjaan esineenä, sekä perinteiseen että e-kirjaan, tunnustella sitä, tutkia sen kansitekstejä, lievetekstejä ja kuvia. Pitäisi keskustella, mitä kertovat tekijän nimi, esipuhe, johdanto, sisällysluettelo ja jälkisanat. (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 106, 128, 138).

Yläkouluun tullessa nuorilla on jonkinlainen lukutaito hallussaan. Lukutaidon taso saattaa olla saman luokan oppilailla hyvinkin eroavainen. Luokalla saattaa olla, ja varmasti usein onkin, ei-yhtään lukevia oppilaita, sekä ns. himolukijoita, joiden harrastuksiin lukeminen ilman muuta kuuluu. Tämä yleinen tilanne on haasteellinen yläkoulun äidinkielen ja kirjallisuuden opettajille, joiden pitäisi kannustaa oppilaita lukemisen pariin kunkin lukemisen tasosta riippumatta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tärkein lukemaan innostamisen tapa on kirjojen lukeminen ja luettaminen. Tämä on ilmeinen tapa johdattaa oppilas kirjojen maailmaan. Luetettavien kirjojen valinta ei kuitenkaan ole yksinkertainen asia, vaan vaatii opettajalta erityistä aikaa ja asiaan paneutumista. Tämä tapahtuu muun muassa erilaisiin kirjoihin tutustumalla. Opettajalla pitää olla käsitys siitä, mikä tällä hetkellä nuortenkirjallisuudessa on pinnalla. Toki uusien trendien lisäksi on hyvä olla jonkinlainen käsitys koko kirjallisuuden kentästä nuorille sopivan kirjallisuuden osalta. Opettajien pitäisi osata valita yhdessä luettavaksi kirjoja, jotka käyvät monen tasoisille lukijoille. Heidän pitäisi kannustaa ei-lukevia lukemisen pariin helpoilla kirjoilla, jotka vetäisivät mukaansa ja toisaalta kirjojen pitäisi olla myös himolukijoille mielekkäitä lukea.

Valittava lukukirja saattaa olla oppilaan koko loppuelämän lukuharrastukseen vaikuttava valinta. Jos luettava kirja ei kiinnosta saattaa se tarkoittaa, ettei kirjaan tartuta enää koskaan. Opettajan on pystyttävä päästämään irti ajatuksesta, että jonkun tietyn kirjan lukeminen on tärkeää. Tärkeämpää on ajatella lukuharrastuksen vaikutusta lukutaitoon ja sitä kautta opiskeluun ja koko elämään. (Herajärvi 2002, 27–28.) Jos tavoitteena on lukuinnostuksen herättäminen, voisi ajatella, että kaikki kirjat joista nuoret pitävät ovat hyviä. Pakollisten yhdessä luettavien kirjojen lisäksi luokissa tulisi lukea myös nuorten itse valitsemia kirjoja. Näitä nuorten kirjavalintoja ei pidä halveksia. (Ahvenjärvi ja Kirstinä 2013, 64.)

Ahvenjärven ja Kirstinän (2013) *Kirjallisuuden opetuksen käsikirjan* mukaan klassikoiden pakkoluettamista on harkittava tarkkaan, ja luokan oppilasrakennetta punniten. Klassikoiden kieli on usein vierasta ja vaikeaa kantasuomalaiselle nuorellekin saatikka maahanmuuttajalle. Jos klassikoita halutaan lukea ja luetuttaa voisi vaihtoehtona olla selkokielen versio. (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 59.)

Vaikka lukemaan innostaminen on äidinkielen ja kirjallisuuden ydintehtäviä, on korostettava, että lukemaan innostaminen ei ole yksin äidinkielen ja kirjallisuuden opettajien tehtävä; myös muiden aineiden opettajat olisi saatava mukaan lukuharrastuksen herättelyyn. Innostamisen tavat riippuvat opetettavasta aineesta ja opettajasta. Oppilaiden lukemaan innostamista helpottaa, jos samasta koulusta löytyy myös muita asialleen omistautuneita ja innokkaita opettajia, joilta saa vertaistukea ja kannustusta. Lukemaan innostaminen ja kirjallisuuden näkyminen ei saa kuitenkaan jäädä pelkästään asiasta innostuneiden opettajien kontolle, koko koulun tukea tarvitaan. (Henriksson 2004, 8–16.)

Yksi tehokkaimmista lukemaan innostamisen tavoista on saada oppilaat suosittelemaan kirjoja toisilleen. Kun kirjavinkki tulee omasta ikäluokasta, sisäistetään se tehokkaammin kuin opettajan tai kirjastonhoitajan suosittelu. Opetuksessa tätä voi hyödyntää esimerkiksi järjestetyillä keskusteluilla kirjoista. Tämän lisäksi säännöllinen kirjaan tarttuminen on tehokas tapa innostaa oppilas lukemaan. Monissa kouluissa on tasaisin väliajoin käytössä lukuvarti-kampanja, jossa nimensä mukaan luetaan kirjaa koulussa vähintään 15 minuuttia päivässä. (Heikkilä-Halttunen 2015, 191–193; Seppänen 2004, 19–21.)

Myös Herkmanin ja Vainikan tutkimuksessa kavereiden suosittelet nousivat ratkaisevaksi tekijäksi luettavan valinnassa. Heidän saamiensa tulosten mukaan toinen tärkeä kanava vinkkien saannille oli ulkopuolisten tekemät kirja-arviot esim. lehdissä tai netissä. (Herkman & Vainikka 2012, 96.)

Kaisa Ahvenjärven ja Leena Kirstinän *Kirjallisuuden opetuksen käsikirjassa* (2013, 21) nostetaan esiin käsite yhteisöllinen lukeminen, millä tarkoitetaan keskustelua ja muita aktiviteetteja, joilla jaetaan ajatuksia kirjoista ja lukukokemuksista. Koulu on osa yhteisöjä kirjallisuuden opetuksessa. Yksi käytetyimmistä yhteisöllisistä lukutavoista koulussa on pienryhmälukeminen. Tällöin luokka jaetaan pienryhmiin ja ryhmässä luetaan sama kirja, josta sitten keskustellaan muun ryhmän kanssa. Tällä tavoin oppilas oppii paitsi esittämään omia näkemyksiä lukemastaan, myös perustelemaan mielipiteensä ja näkemyksensä. (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 21; Heikkilä-Halttunen 2015, 192–193.)

Yksi äidinkielen ja kirjallisuuden oppituntien lukemaan innostamisen menetelmä ovat erilaiset lukudiplomit. Lukudiplomi on hyvä keino virittää lukuinnostusta ja palkita luetuista kirjoista. Lukudiplomien tavoitteena on ylläpitää kirjallisuuden harrastusta, tarjota lukuelämyksiä ja tutustuttaa kirjallisuuden eri lajeihin. Se voi toimia suosituslistana, jos oppilaalla on muuten vaikeuksia keksiä luettavaa. Monissa kunnissa lukudiplomilistat ja tehtävät on toteutettu opettajien ja kirjaston henkilökunnan yhteistyönä. Kirjalistat laaditaan jokaista luokka-astetta tai astepareja ajatellen. Listan kirjat on yleensä jaoteltu kirjan teeman mukaisesti. Oli lukudiplomien laatijana mikä tahansa, on koulun vastuulla ottaa lukudiplomi käyttöön ja osaksi opetusta. Käytännössä lukudiplomi toimii useimmin niin, että lukudiplomikirjalistalta valitaan kirja, luetaan se ja tehdään kirjasta vaadittu tehtävä. Kirjoja luetaan lukuvuoden aikana n. 9–10 ja lukuvuoden lopuksi vaaditun määrän kirjoja lukeneet ja tehtävät tehneet palkitaan kunniakirjalla - lukudiplomilla. (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 61–63.) Vaikka lukudiplomien käyttöönotto onkin koulun vastuulla, voi kirjasto toimia diplomien toteuttamisen apuna esimerkiksi vinkkaamalla diplomilistan kirjoja oppilaille tai keräämällä diplomikirjoja erilliseen hyllyyn tai karryyyn.

Yksi vaihtoehto lukuinnon herättämiseksi ovat erilaiset esimerkiksi vuosittain järjestettävät lukukampanjat. Yksi esimerkki lukukampanjasta on Lukukeskuksen, Suomen lukemista edistävän järjestön, vuosittain järjestämä Lukuviikko-lukutapahtuma. Lukukeskus tarjoaa kouluille ja kirjastoille materiaaleja ja ideoita, joiden avulla lapsia ja nuoria voi Lukuviikon aikana ja myös sen ulkopuolella innostaa lukemisen pariin. (Lukuviikko. 2016.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Lukuinto-ohjelma toteutettiin vuosina 2012–2015 ja sen kohderyhmänä olivat 6–16 vuotiaat lapset ja nuoret. Sen toteuttivat Oulun yliopiston humanistinen tiedekunta ja kasvatustieteiden tiedekunta. Ohjelman tavoitteena oli lasten ja nuorten monipuolisten lukutaitojen kehittäminen. Ohjelman jälkeen julkaistiin monipuolinen ja kattava *Lukuinto-opas*, jonka tarkoituksena on tarjota erilaisia ohjelman aikana hyväksi havaittuja toimintamalleja lukumotivaation ja monilukutaidon lisäämiseen, sekä koulun ja kirjaston yhteistyöhön. Myös Lukuinto-hankkeen kotisivuilta löytyy materiaaleja ja ideoita lukemaan innostamiseen sekä koulun ja kirjaston yhteistyön. (Lukuinto 2015.)

Hyviä lukuinnon herättelyn teemapäiviä ovat kaikki kirjailijoiden merkkipäivät sekä lukemiseen ja kirjallisuuteen liittyvät juhlapäivät kuten *Kirjan ja ruusun päivä* tai mielikirjapäivä. Ahvenjärvi ja Kirstinä ehdottavat mielikirjapäivää vietettäväksi niin, että nostetaan esiin kiinnostavia kirjoja ja jaetaan lukukokemuksia, vinkataan kirjoja muille, esitellään lukuharrastusta ja levitetään lukuiloa. (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 128.) Yhteisistä kirjallisuustapahtumista kannattaa tehdä säännöllisiä, näin myös oppilaat osaavat alkaa odottaa niitä. Kirjallisuus-teeman saa helposti yhdistettyä juhlapäiviin pitkin vuotta. (Henriksson 2004, 12–13.)

Hyvin hoidetut koulukirjastot saattavat myös toimia lukukipinän herättäjänä. Yleensä kouluissa vallitseva resurssipula, niin kirjastonhoitajista, kuin kirjaston aineistostakin, ovat valitettavasti kuitenkin tällaisen ajantasaisen ja opetusta tukevan koulukirjaston esteenä. (Henriksson 2004, 16.)

Koulujen oman lukemaan innostamisohjelman lisäksi paljon lukuharrastuksen herättelytyötä tehdään koulujen ja yleisen kirjaston yhteistyönä. Monet kunnat ovatkin laatineet jonkinlaisen koulun ja kirjaston välisen yhteistyösuunnitelman, johon on kirjattu, mitä kirjasto voi opetussuunnitelmaa tukien koulun eri luokka-asteille tarjota. Yhteistyösuunnitelma olisi hyvä olla kirjattuna myös paikalliseen opetussuunnitelmaan, jolloin se sitoo sekä koulua, että kirjastoa. Tällainen yhteistyösuunnitelma on hyvä apuneuvo ja muistinvirkistäjä, jottei koulun hektisessä arjessa pääsisi unohtumaan, että sillä on lukuinnostuksen herättämistyössä tukenaan luotettava yhteistyökumppani: yleinen kirjasto. (Heinonen, 2011, 10–11, Sinko 2000, 15–20, Suomi (o)saa..., 2000, 52–53.)

4.3 Yleinen kirjasto lukuinnon herättäjänä

Yleisen kirjaston toimintaa ohjaa Suomessa Kirjastolaki. Kirjaston lain mukainen tehtävä on muun muassa edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden harrastukseen ja elinikäiseen oppimiseen. (Kirjastolaki 2016/1492 § 2.) Myös Unesco (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) on yleisten kirjastojen julistuksessaan esittänyt yleiselle kirjastolle tehtävät, joita kohti se rohkaisee jäsenmaidensa hallitusta ja paikallishallintoa kirjastoja kehittämään. Tehtäviin sisältyy muun muassa lasten luku- ja lukutottumusten luominen ja vahvistaminen jo pienestä pitäen sekä lasten ja nuorten mielikuvituksen ja luovuuden edistäminen. (Unescon... 1994.)

Yleisen kirjaston tarjoamana ensimmäisenä lukutottumusten luomisen ja vahvistamisen muotona voi ajatella satutunteja. Satutunneilla lapset, jotka muuten ehkä viettävät päivänsä äidin tai isän kanssa kotona, pääsevät tutustumaan ryhmässä toimimiseen ja opettelemaan keskittymistä ja rauhoittumista. Satutuntien idea on yksinkertainen: aikuinen lukee lapsiryhmälle satu- tai kuvakirjoja ja näyttää lapsille kirjoissa mahdollisesti olevat kuvat. Satutunteja on mahdollista monipuolistaa tästä perinteisestä kaavasta esimerkiksi soittamalla lisäksi myös musiikkia, käyttämällä draaman keinoja kuten käsinukkeja tai ottamalla lapset mukaan sadunkerrontaan. Ainostaan mielikuvitus on rajana satutunnin suunnittelussa. (Heikkilä-Halttunen 2015, 140). Satutunteja pidetään kirjastoissa omin voimin sekä ulkopuolisten sadunkertojien avulla.

Viime vuosina kirjastoissa ovat yleistyneet erilaiset lukueläimet, joista lukukoira lienee tunnetuin. Lukukoira toiminta on levinnyt Suomeen ja muualle maailmalle Yhdysvalloista. Lukukoiralle lukeminen auttaa lapsia, joilla on vaikeuksia lukemaan opettelussa, ja joita ääneen lukeminen jännittää. Koiralle tai muulle eläimelle lukeminen saattaa helpottaa jännitystä, kun yleisö ei keskeytä tai korjaa lukijaa. Kennelliitto kouluttaa lukukoira-toimintaan, mutta koulutus ei ole pakollinen lukueläimenä toimimiselle. Lukueläimet saattavat tulla kirjastojen työntekijöiltä, mutta usein lukukoirat tulevat erilaisten yhdistysten kautta. Satutunnit ja lukukoiralle lukeminen ovat erityisesti alle kouluikäisten ja pienten alakoululaisten lukemaan innostamisen muotoja. (Laatusuositus... 2016 ; Liukkonen 2013.)

Kirjasto on toiminut koululaitoksen kanssa yhteistyössä siitä lähtien, kun oppivelvollisuus vuonna 1921 säädettiin. Kirjastoalan asiantuntija Kirsti Kekki kertoo teoksessaan *Menestystarina nimeltä kirjasto* kirjaston ja koulun kivikkoisesta alkutaipaleesta. Kekin mukaan kirjasto pyrki 1960–1970 luvuilla lähentymään koulua, mutta tuolloin yhteistyö kohtasi ristiriitoja. Opettajat kritisoivat kirjastolaisten haluavan vallata itselleen myös koulukirjastot ja kirjastolaiset puolestaan kritisoivat opetustoimen liiallista määräsvaltaa. Tuolloin kirjasto toimi vielä kouluhallituksen alla ennen kuin se vuonna 1990 siirrettiin kulttuuritoimen alaisuuteen. (Kekki 2013, 154–159.)

Kirjastojen säännönmukainen toiminta lukuharrastuksen tukijana alkaa samaan aikaan peruskoulun kanssa. Kirjastojen ja koulujen välistä yhteistyötä ovat perinteisesti olleet kirjastonkäytön opetus, tiedonhaku- ja tiedonhallintataitojen tukeminen, aineiston esit-

tely ja lukemaan innostaminen sekä koulujen materiaallinen ja koulukirjastojen ammatillinen tukeminen (Heinonen 2011, 15). Tärkeä rooli kirjaston ja koulun toimivan yhteistyön järjestämisessä on kummankin osapuolen aktiiviset yhdyshenkilöt. Opettajien aktiivisuutta ja opetuksen sitouttamista kirjastoon edesauttaa kirjastoyhteistyön kirjaaminen paikalliseen opetussuunnitelmaan sekä selkeän yhteistyösuunnitelman teko. Yhteistyösuunnitelma on suunnitelma siitä, mitä kirjasto eri luokka-asteille tarjoaa ja kuinka kirjastokäynnit tukevat opetussuunnitelman opettajille ja opetukselle asettamia tavoitteita. Näiden yhteistyösopimusten noudattaminen on yleensä kirjaston henkilökunnan ja äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajien vastuulla, vaikka olisi toivottavaa, että yhteistyötä tapahtuisi kaikkien aineiden kohdalla. (Heinonen 2011, 10–11; Sinko 2000, 17–19.)

Kirjaston ja koulun yhteistyönä on mahdollista toteuttaa kirjailijavierailuita tai muita kirjallisuustapahtumia, jotka innostavat oppilaita lukemaan. Tällaiset yhdessä organisoidut tapahtumat poistavat kummankin tahon mielessä kyteviä ennakkoluuloja sekä auttavat löytämään uuden muodon yhteiselle kasvatustyölle. (Frantsi 2000, 79–80.) Kirjailijavierailu voidaan toteuttaa koulussa, kirjastossa tai näiden yhteistyönä. Lukukeskuksen kautta voi tilata haluamansa kirjailijan kirjailijavierailun. Kirjailijavierailut ovat hyvä tapa tutustuttaa oppilaita paitsi vierailevan kirjailijan tuotantoon, myös kirjailijan työhön. (Lukukeskus. Ei vuotta.)

Kirjaston tärkein ja käytetyin ja näkyvin lukemaan innostamisen muoto ovat kuitenkin kirjavinkkaukset. Kirjavinkkaus (*booktalk*) on lähtöisin Yhdysvalloista 1960-luvulta (Bordart 1980, 4). Suomessa kirjavinkkauksen pioneerina pidetään seinäjokelaista Marja-Leena Mäkelää, joka on paitsi kirjavinkannut kouluissa 1989 vuodesta lähtien, myös kouluttanut muita kirjastolaisia vinkkauksen saloihin. Hän on kirjoittanut aiheesta *Kirjavinkkarikirjan*, jossa on neuvoja ja vihjeitä aloittelevalle kirjavinkkarille. *Kirjavinkkaus* on nykyään vakiintunut termi, aluksi Suomessakin puhuttiin vinkkauksesta ruotsinkielisellä termillä *bokprat*. (Heikkilä-Halttunen 2015, 197–198; Mäkelä 2015, 20–21.)

Kirjavinkkaus on kirjojen sisällön avaamista ja niiden suosittelua. Vinkkauksessa vinkataan kirjoja, joista on itse pitänyt. Vinkatessa voi joko vain kertoa kirjoista, tai vinkkauksen tehostamiseksi voi lukea pätkiä kirjasta. (Mäkelä 54–55, 61–62). Myös kaikenlaisia apuvälineitä, kuten dokumenttikameroita, joilla voi heijastaa kuvia kankaalle tai seinälle, Powerpoint-esityksiä, YouTube-videoita voi vinkkauksen elävöittämiseksi käyttää omien

halujensa ja taitojensa mukaan. Kirjavinkkausta voi toteuttaa myös draamallisin menetelmin tai vinkaten kirjojen lisäksi jotain muuta aineistoa esimerkiksi musiikkia (Jäppinen 2000, 95–96).

Kirjavinkkaukselle ei ole olemassa tarkkaa kaavaa tai käytäntöä, vaan jokainen kirjavinkkari tekee vinkkausta omalla tavallaan. Vinkkaukselle on olemassa ainoastaan kaksi sääntöä: kirjan loppuratkaisua ei saa paljastaa kuulijoille ja kirjaa, jota ei ole lukenut, ei saa vinkata. Kirjavinkkauksen tarkoituksena on houkutella vinkkauksen kuulija tarttumaan kirjaan ja lukemaan. (Bodart 1980, 1–5; Hänninen, Härkönen & Loivamaa 1998, 9–10.)

Kirjavinkkaus voi tapahtua kirjaston tiloissa suunnitellusti, kuten on yleisintä. Vinkkausta voi tapahtua myös hyllyjen välissä asiakkaan pyynnöstä tai vinkkaus voidaan viedä kirjaston seinien ulkopuolelle. Jotkut opettajat toivovat vinkkausta luokkiin, sillä koko luokan liikuttaminen kirjastoon saattaa olla haasteellista. Myös oppilaiden keskittyminen saattaa olla helpompaa tutussa luokkatilassa. (Mäkelä 2015, 49–50.)

Vaikka säännönmukainen kirjavinkkaus onkin yleensä koululaisille suunnattua, ei vinkkauksen kohderyhmälle ole mitään rajaa. Kirjavinkkausta voi toivoa kirjastolta esimerkiksi erilaisiin harrasteryhmiin, ja vinkkausta voi toivoa tietystä aiheesta. Kirjastosta voidaan vinkata myös vaikkapa vanhempainilloissa tai opettajien kokouksessa. (Mäkelä 2015, 38–39, 42–43.)

Kirjastoissa on hyvin erilaisia käytäntöjä siinä kuka kirjastossa vinkkaa ja mille luokkasteille vinkataan. Vinkkausta voi tehdä kirjastossa kuka tahansa asiasta innostunut, vinkkaus ei vaadi koulutusta, mutta muiden kokemuksia on toki hyödyllistä kuulla. Suomessa toimii myös Kirjavinkkariyhdistys, jonka tarkoituksena on kirjavinkkaustoiminnan tukeminen. Kirjavinkkariyhdistys järjestää muun muassa vinkkaritapaamisia ja koulutuksia. (Kirjavinkkariyhdistys 2013; Mäkelä 2015, 21–22, 29, 113.)

Jotta kirjoja pystyy vinkkaamaan, on niitä luettava. Joissain kirjastoissa tarjotaan vinkka-reille lukupäiviä, jolloin pystyy keskittymään kotona tai työpaikalla vain kirjojen lukemiseen. Lukupäivän aikana ei kuitenkaan ennätä perusteellisesti lukea kaikkia vinkattavia kirjoja, vaan lukeminen tapahtuu usein omalla ajalla. Kirjavinkkariksi ryhtyminen vaatii jonkinlaista paloa vinkkaustyöhön ja kiinnostusta kohderyhmää innostavien kirjojen lukuun. Kirjavinkkauksesta maksetut korvaukset vaihtelevat kunnittain. (Jäppinen 2000, 95; Mäkelä 2015, 14–17, 53; Nikander 2000, 31.)

5 TUTKIMUSASETELMA

Tutkimusongelmana on selvittää Tampereen Linnainmaan koulun kahdeksansille luokalle suunnattujen kyselyiden avulla kirjavinkkausten vaikuttavuutta. Onko vinkkauskäynnillä vaikutusta oppilaiden mielikuviin lukemisesta ja kirjastosta, ja ennen kaikkea saako vinkkaus kiinnostumaan jostain kirjasta niin paljon, että se teki mieli lukea.

Tutkimusaineistoni koostuu Linnainmaan koulun kahdeksansien luokkien oppilaille suunnattuihin kahteen lukemista, kirjastonkäyttöä ja kirjavinkkauksia koskevaan kyselyyn saamistani vastauksista. Näiden lisäksi aineistoni pitää sisällään kolme haastattelua Linnainmaan koulun äidinkielen ja kirjallisuuden opettajille ja yhdelle erityisluokan opettajalle.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni keskittyy seuraavien kolmen ydinteeman ympärille: lukeminen (lukutaito ja lukuharrastus), yleinen kirjasto sekä lukemaan innostamisen. Näiden teemojen ympärille rakentuvat myös tutkimuskysymykseni:

1. Harrastavatko tutkimuksen nuoret lukemista?
2. Minkälaisia vaikutuksia yleisen kirjaston järjestämällä kirjavinkkauksella on tutkimusjoukon asenteisiin lukemista ja kirjastoa kohtaan?
3. Onko vinkkauksella vaikutusta nuorten haluun lukea/lainata vinkattu kirja?
4. Mitkä ovat tutkimusjoukon äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajien näkemykset oppilaidensa lukutaidon tasosta ja lukuharrastuksesta?

Viitekehyksessäkin tarkasteltujen tutkimusten mukaan nuoret eivät enää harrasta lukemista. Mielestäni on aiheellista selvittää harrastaako tutkimusjoukko, joka kirjavinkkauskäynnillä koitetaan saada innostumaan vinkatuista kirjoista, omasta mielestään lukemista. Sillä, harrastaako lukemista jo entuudestaan, on todennäköisesti vaikutusta vastaajan asenteisiin ja mielikuviin koskien lukemista, kirjastoa ja kirjavinkkauksia.

Tutkimuksen nuoret käyvät kirjavinkkauksessa Tampereen pääkirjastossa. On mielenkiintoista selvittää, onko tällä kirjastossa käynnillä ja kirjoista puhumisella nähtävissä vaikutusta oppilaiden mielikuviin lukemisesta ja kirjastosta.

Kirjavinkkauskäynnillä koitetaan herättää oppilaiden mielenkiinto vinkattuja kirjoja kohtaan. Tutkimus pyrkii selvittämään, missä määrin oppilaat kiinnostuivat vinkatuista kirjoista. Kiinnostuivatko he tarpeeksi, että lainaisivat tai varaisivat kirjan kirjastosta.

Yläkoululaisten lukemaan innostamisen avainhenkilöitä ovat etenkin yläkoulun äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajat. Heillä on hyvä kuva oppilaidensa lukutaidosta ja lukuharrastuksesta. Linnainmaan koulun kahdeksasluokkalaisten äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajat sekä erityisluokan opettajat haastattelin syventääkseni käsitystä, kuinka juuri tämän tutkimusjoukon opettajat innostavat oppilaita lukemaan, montako kirjaa vuodessa pakollisena luetaan ja kuinka opettajat näkevät oppilaiden lukutaidon tason ja lukuharrastuksen kehityksen.

5.2 Tutkimuksen merkityksellisyys

Lukemaan innostaminen on aina ajankohtainen aihe. Kirjastojen tärkein lukemaan innostamisen muoto on kirjavinkkausten järjestäminen. Mielestäni on erittäin tärkeää selvittää, kuinka merkityksellisiä kirjavinkkaukset lukemaan innostamisen menetelmänä ovat. Tutkimuksessa keskitytään toki vain yhdenlaiseen vinkkaustilanteeseen, mutta uskoisin, että saamistani parannusehdotuksista ja kritisoinnin kohteista on hyötyä myös yläkoululaisille kirjavinkkauksia suunnitteleville tai niitä jo pitävillä.

Tampereen kaupunginkirjastolle tutkimuksellani on merkitystä, kun pilottivinkkausten jälkeen tullaan vinkkaamaan myös muille Tampereen yläkouluille. Uskon, että tutkimuksessa saaduista kommentteista sekä kehitysehdotuksista on hyötyä tulevia kirjavinkkauksia ajatellen.

Aihe on minulle myös hyvin henkilökohtainen; olenhan paininut samojen ongelmien kanssa. Kuinka vinkata yläkoululaisille ja kuinka koululaiset suhtautuvat vinkkauksiin? Kuinka he vastaanottavat erilaiset vinkkaukset? Vaikka joukko onkin heterogeeninen, uskon että jonkinlaisia suuntaviivoja tutkimustuloksista voidaan näihin kysymyksiin vetää.

5.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on kvantitatiivinen survey-tutkimus, jonka aineistonkeruumenetelmänä käytin kyselylomaketta, sekä haastatteluja. Tutkimukseni on kvantitatiivinen, sillä halusin yksittäisiin vastauksiin keskittymisen sijaan tuloksia, joita pystyn yleistämään; kuinka kahdeksasluokkalaiset harrastavat lukemista, käyttävät kirjastoa ja suhtautuvat kirjavinkkaukseen. Linnainmaan koulun kahdeksansienluokkien oppilaiden lukemistottumuksia, kirjastonkäyttöä, sekä kirjavinkkauskokemuksia tutkiakseni päädyin valitsemaan aineistonkeruumenetelmäksi kyselylomakkeen siitä syystä, että noin sadan oppilaan tutkittava joukko on niin laaja, etteivät muut vaihtoehdot kuten esimerkiksi päiväkirjat tai haastattelut tulleet kyseeseen. Sen sijaan haastatteluja käytin tutkimusmenetelmänä tutkimusjoukon äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajien sekä erityisluokan opettajan kanssa, sillä heitä oli ainoastaan kolme ja haastattelut olivat syvällisempi aineistonkeruumenetelmä kuin kyselylomake.

Linnainmaan koulun kahdeksansienluokkien oppilaita varten laadin kyselylomakkeen, jossa suurin osa kysymyksistä on strukturoituja, mutta mukana on myös muutama avoin kysymys. Osa kysymyksistä on avoimia siitä syystä, etten halunnut rajoittaa vastaajien vastausmahdollisuuksia, enkä osannut ennakoita mitä kysymyksiin vastataan.

Kyselylomakkeen kysymykset laadin yhdessä Tampereen kaupunginkirjaston pääkirjaston lasten- ja nuortenosaston henkilökunnan kanssa. Kysymyksillä haluttiin ensisijaisesti selvittää, mitä mieltä kirjavinkkauksista oltiin, mistä pidettiin, missä olisi parannettavaa sekä saiko kirjavinkkaus kiinnostumaan jostain vinkatusta kirjasta. Lisäksi kysymyksiä valittiin ajatellen, mitä kannattaisi kysyä, kun kyselyitä oli tulossa kaksi. Tutkimuskysymysten kannalta oli mielenkiintoista selvittää, muuttuisivatko oppilaiden asenteet ja mielikuvat lukemisesta ja kirjastosta kirjavinkkausten jälkeen.

Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys oli taustakysymys sukupuolesta. Ensimmäinen varsinainen kysymyspatteristo keskittyi lukemisharrastukseen. Harrastiko vastaaja mielestään lukemista, mitä hän luki, mitä mielikuvia hänellä oli lukemisesta, mistä sai luvinkkejä sekä milloin viimeksi luki kaunokirjan ja aikooko lukea sellaisen seuraavan kauden aikana.

Toinen patteristo koski kirjastonkäyttöä. Milloin vastaaja oli viimeksi käynyt kirjastossa, mitä kirjastossa teki, tai miksi ei käy kirjastossa, mitä mielikuvia hänellä on kirjastosta ja

aikooko hän käydä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana, jos vinkkauskäyntiä ei laskea.

Ensimmäisen kyselyn viimeinen patteristo keskittyi kirjavinkkauksiin. Siinä kysyttiin, oliko vastaaja käynyt aiemmin kirjavinkkauksessa, jos oli mitä hän oli siitä pitänyt, mitä odotti tulevalta vinkkaukselta ja uskoiko vastaaja saavansa tulevassa vinkkauksessa hyviä lukuvinkkejä.

Toiseen kyselyyn valittiin kysymyksiä, joiden vastauksia oli helppo verrata ensimmäisen kyselyn vastauksiin. Vertaamalla vastauksia olisi mahdollista saada selville, oliko kirjastossa käynnillä ja kirjavinkkauksella ollut muutosta vastauksiin.

Myös toinen kysely alkoi taustakysymyksellä sukupuolesta ja jatkui sitten lukemista koskevilla kysymyksillä. Tällä kertaa kysyttiin vain mielikuvia lukemisesta sekä aikooko vastaaja lukea kirjan seuraavan kuukauden aikana. Toiseksi kysyttiin samat kysymykset kirjastosta, eli mielikuvat kirjastosta sekä aikooko käydä seuraavan kuukauden aikana kirjastossa.

Loppukysely keskittyi kirjavinkkauksiin. Ensimmäinen kirjavinkkauksia koskeva kysymys oli mitä vastaaja piti kirjavinkkauksen eri elementeistä (Kahoot-äänestys, trailerit, vinkkarit, vinkatut kirjat). Toinen kysymys oli osallistuisiko vastaaja uudelleen vinkkaukseen, jos saisi siihen mahdollisuuden. Seuraavana kysyttiin, mikä vinkkauksessa oli hyvää ja mitä parannettavaa tai muutettavaa vinkkauksessa mahdollisesti olisi. Toiseksi viimeisenä kysymyksenä oppilaita pyydettiin antamaan vinkkauksesta tähtiä yhdestä viiteen. Viimeisenä kysymyksenä kysyttiin lainasiko tai varasiko vastaaja (tai aikoiko lainata tai varata) jonkun vinkatuista kirjoista. Jatkokysymyksenä oli: jos aikoi minkä/mitkä, jos ei miksi ei.

Tutkimukseni voisi ajatella olevan kokeellinen tutkimus, jossa selvitetään kuinka kirjavinkkaus vaikuttaa oppilaiden mielikuviin lukemisesta ja kirjastonkäytöstä sekä vinkkauksen vaikutuksesta oppilaiden haluun lukea vinkattuja kirjoja. Tutkimuksessani on kuitenkin myös toimintatutkimuksen piirteitä, kun arvioidaan kirjavinkkausten onnistumista, ja mahdollisesti muokataan jatkossa vinkkauksen kulkua saatujen tulosten perusteella.

Aineistoni analysoin ja käsittelen kvantitatiivisesti. Kyselyn avointen kysymysten vastaukset olivat melko yhteneväiset, joten koin mielekkääksi analysoida ja luokitella myös ne, jotta pystyn käsittelemään myös niiden tuloksia kvantitatiivisesti, kuten strukturoitujen kysymysten kohdalla tein. Käytännössä tämä tarkoittaa prosenttiosuuksien laskemista ja taulukoin esitettyjä tuloksia. Opettajien haastattelut käsittelen kvalitatiivisesti tutkien kuinka yhteneväiset opettajien vastaukset ovat keskenään ja verrattuna oppilaiden vastauksiin.

5.4 Tutkimuskohteet

Seuraavissa kappaleissa tutustutaan tutkimuksen toteutuspaikkoihin eli Tampereen pääkirjastoon ja Linnainmaan kouluun sekä tutkimuskohteeseen eli Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisiin. Luvussa tutustutaan myös Tampereen koulujen ja kirjastojen yhteistyösuunnitelmaan. Luvussa käytetyt tunnusluvut ovat tutkimuksen toteutusvuodelta 2014. Kappale *5.4.3 Koulun ja kirjaston yhteistyö* on päivitetty uuden yhteistyösuunnitelman mukaiseksi.

5.4.1 Tampereen pääkirjasto

Tampereen pääkirjasto Metso sijaitsee Tampereen keskustassa Hämeenpuiston varrella. Se palvelee asiakkaita kolmessa kerroksessa. (Pääkirjasto Metso. Ei vuosilukua). Tampereen pääkirjastossa kävi vuonna 2014 yhteensä 961 600 kävijää ja sieltä lainattiin 2 173 430 nidettä. Tampereen kaupunginkirjasto nousi vuonna 2014 käytetyimmäksi maakuntakirjastoksi 4,75 miljoonalla lainallaan. Pääkirjastosta lainoja otettiin yli 2 miljoonaa. (Tampereen... 2014.)

Jokaisella Tampereen kirjastolla on omat yhteyskoulunsa ja samaten jokaisella koululla on vastuukirjastonsa. Jokainen kirjasto hoitaa omien vastuukoulujensa kanssa yhteistyön, kuten koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelmassa on sovittu. Tampereen pääkirjastolla oli vuonna 2014 vastuullaan 10 alakoulua ja 10 yläkoulua. Vuonna 2014 Tampereen kaupunginkirjaston tarjoamissa tiedonhankinnan opetuksissa kävi yhteensä 4 810 osallistujaa ja kirjavinkkauksissa 3 767 osallistujaa. (Tampereen... 2014.)

5.4.2 Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaiset

Linnainmaan yhtenäiskoulu sijaitsee Itä-Tampereella. Yhtenäiskoululla tarkoitetaan koulua, jossa opetetaan sekä alakoululaisia että yläkoululaisia. Pääsääntöisesti Linnainmaan yläkouluun tullaan Linnainmaan ja Leinolan kouluista. Linnainmaan koulussa on mahdollisuus erikoistua musiikkiin. Koulussa on myös järjestetty erityisluokat jokaiselle luokka-asteelle. Oppilaita Linnainmaan koulussa on yhteensä 687, joista alakoulussa 376 ja yläkoulussa 311. (Linnainmaan koulu 2015).

Linnainmaalla ei tutkimuksen totutuksen aikaan, vuonna 2014, ollut omaa lähikirjastoa, joten Linnainmaan koulun vastuukirjasto oli Messukylän kirjasto. Koululta kirjastoon on matkaa n. 2,5 kilometriä. Linnainmaan koululla toimii koulukirjasto. Vuonna 2016 Linnainmaan Prisman yhteydessä avautui Koilliskeskus, jonne siirtyi myös Pellervon kirjasto. Koilliskeskuksen kirjasto hoitaa jatkossa kouluyhteistyön Linnainmaan koulun kanssa.

Linnainmaan koulussa kahdeksansia luokkia on yhteensä kuusi. Luokka 8A on musiikki-luokka, jolla on enemmän oppilaita kuin muilla luokilla. 8E on erityisluokka, jolla puolestaan on vähemmän oppilaita kuin muilla luokilla. Taulukosta 1. näkyy kahdeksansien luokkien oppilasjakauma. (Linnainmaan koulu 2015.)

Taulukko 1. Linnainmaan koulun kahdeksansien luokkien oppilasjakauma

Luokka	Tyttöjä	Poikia	Yhteensä
8A	19	5	24
8B	8	8	16
8C	14	5	19
8D	7	10	17
8E	2	6	8
8F	6	8	14
Yhteensä	56	42	98

5.4.3 Koulun ja kirjaston yhteistyö Tampereella

Koulun ja kirjaston yhteistyön helpottamiseksi ja selkeyttämiseksi on Tampereella laadittu koulun ja kirjaston välinen yhteistyösuunnitelma. Yhteistyösuunnitelmaan on kirjattu opetussuunnitelman tavoitteet eri vuosiluokille varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen, sekä konkreettiset kirjaston tarjoamat palvelut näiden tavoitteiden toteuttamiseen. (Monilukutaitoa... 2016, 3.)

Koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelmaa on Tampereella laadittu vuodesta 1924 ja se tarkistetaan joka kolmas vuosi. Suunnitelman päivittää työryhmä, johon kuuluu sekä koulun että kirjaston edustajia. (Monilukutaitoa... 2016, 3, 14.)

Yhteistyön tavoitteena on opetussuunnitelman tukemisen lisäksi lukuharrastuksen lisääminen ja monilukutaidon tukeminen tasa-arvoisesti alueesta riippumatta. Jokaisella koululla on nimetty kirjastoyhdysopettaja ja kirjastoissa vastaavasti vastuuhenkilöt, jotka koordinoivat oman alueensa yhteistyötä. (Monilukutaitoa... 2016, 3.)

Tampereella koululuokkien kirjavinkkaukseen kutsumisessa tehdään yhteistyötä Taidekaaren kanssa. Taidekaari on Tampereen kaupungin kulttuurikasvatusohjelma, jota organisoii Tampereen kaupungin museopalvelujen kulttuurikasvatussyksikkö TAITE yhdessä kulttuuripalvelujen ja perusopetuksen kanssa. Taidekaari tarjoaa mahdollisuuden tutustua taiteeseen ja kulttuuriin koulupäivän aikana vähintään kerran vuodessa. (Taidekaari. Etusivu. 2017.)

Taidekaari on nivelletty esiopetuksesta lähtien jokaiseen luokka-asteeseen siten, että jokaisella luokka-asteella on oma kulttuurin tai taiteen muotonsa, johon tutustutaan vierailulla, työpajatoiminnalla sekä opettajan oheismateriaalilla (Taidekaari. Yleisopetus 2017). Tampereen kaupunginkirjastolla on jo vakiintunut yhteistyö Taidekaaren kanssa 3. ja 5. luokkien osalta. Kolmansien luokkien Taidekaaren kulttuurikasvatusohjelmaan kuuluu teatterissäkäynti, näytelmään liittyvä sanataidepaja sekä kirjaston tarjoama kirjavinkkaus. Viidesluokkalaiset puolestaan käyvät kuuntelemassa Tampere Filharmonian konsertin, ja lisäksi 15 luokkaa pääsee Metson musiikkiosaston järjestämään musiikkivinkkaukseen (Taidekaari. Yleisopetus. 2017). Linnainmaan koulun 8. luokan opettajat

ilmoittautuvat pilottivinkkaukseen Taidekaaren sivujen kautta valitsemalla annetuista vaihtoehdoista päivän ja kellonajan, joka parhaiten heille kävi.

5.5 Tutkimuksen lähtötilanne ja aineiston keruu

Koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelma sitoo Tampereen kaupunginkirjastoa järjestämään kirjavinkkauksen kaikille Tampereen kolmasluokkalaisille. Nämä vinkkaukset on myös integroitu Tampereen koulujen kulttuuripolku Taidekaareen, jota opettajat melko tarkasti seuraavat. Kuitenkaan yläkoululaisille, joiden lukemisharrastus on tutkitusti huomattavasti alakoululaisia vähäisempää, ei Tampereen kaupunginkirjasto tarjonnut systemaattista suunnitelmaa lukemaan innostamiseksi.

Ennen systemaattisiin vinkkauksiin ryhtymistä Tampereen pääkirjastossa päätettiin toteuttaa kokeiluna pilottivinkkaus Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisille. Kahdeksaluokkalaiset vinkkauksen kohteena ovat luonteva valinta, sillä seitsemäsluokkalaisille kirjasto tarjoaa tiedonhaunopetusta ja yhdeksäsluokkalaisille ohjatun kirjastokäynnin liittyen useiden koulujen toteuttamaan kotimaisesta kirjailijasta tehtävään kirjallisuuden tutkielmaan. Lisäksi kahdeksannella luokalla opetussuunnitelman yhtenä äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteena on kaunokirjallisuuden eri genreihin tutustuminen. Pilottivinkkaus päätettiin toteuttaa genrevinkkauksena. Genrevinkkauksen ajatuksena on tutustuttaa oppilaat kaunokirjallisuuden tunnetuimpiin lajeihin; fantasiaan, sciifiin, kauhuun, jännityseen ja romantiikkaan.

Tutkimuksen toteuttamiseen sain puhelimitse luvan Linnainmaan koulun rehtori Tero Sunilta. Aineisto kerättiin Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisten äidinkielen ja kirjallisuuden oppituntien aikana. Olin sopinut sähköpostitse kahden äidinkielen opettajan sekä erityisluokan opettajan kanssa, että saan käyttää hetken heidän tunnistaan kyselyn toteuttamiseen. Ensimmäinen tutkimusajankohta oli ennen oppilaiden tiedossa olleita kirjavinkkauksia. Kyselyn päätin toteuttaa menemällä itse paikanpäälle Linnainmaan koululle, käydä erikseen jokaisessa kahdeksannessa luokassa ja odottaa sen aikaa, että oppilaat saavat kyselyn täytettyä. Tällä tavoin ajattelin saavani paremman vastausprosentin, kuin esimerkiksi jättämällä kyselyn toteutuksen opettajan vastuulle tai käyttämällä sähköistä kyselyä.

Ennen ensimmäisen kyselyn täyttöö kerroin oppilaille, että olen luokassa tekemässä kyselyä lukemisesta, kirjastonkäytöstä sekä kirjavinkkauksista, joihin he olivat seuraavalla viikolla menossa. Ensimmäinen kyselylomake (liite 1) oli hieman pidempi kuin toinen ja sen täyttämiseen oppilailta meni 15–25 minuuttia. Ensimmäisen ja toisen kyselyn välissä oppilaat kävivät kirjavinkkauksessa Tampereen pääkirjastossa.

Vinkkauksia järjestettiin kuusi eli yksi jokaiselle Linnainmaan koulun kahdeksannelle luokalle. Vinkkaus toteutettiin parivinkkauksena, niin että Tampereen pääkirjaston lasten- ja nuortenosaston henkilökunnasta kaksi henkeä vinkkasivat yhdessä. Oppilaat pääsivät myös osallisiksi vinkkaukseen Kahoot-sovelluksella äänestäen. Käytännössä siis jokaisesta vinkatusta genrestä oli keksitty kaksi mukaansa tempaavaa alaotsikkoa, joista koululaiset saivat omilla tai kirjastosta lainatulla mobiililaitteilla äänestää, kumpaa vinkataan. Esimerkiksi scifin alaotsikkoina olivat ”aikamatkat” ja ”uhka avaruudesta”. Jokaisella kirjastonhoitajalla oli jokaiseen alaotsikkoon sopivia kirjoja vinkattavana ja molemmat vinkkaajat vinkkasivat 1–3 alaotsikkoon sopivaa kirjaa, jonka jälkeen siirryttiin seuraavaan genreen ja seuraavaan äänestykseen. Joihinkin vinkattuihin kirjoihin löytyi YouTube -palvelusta myös kirja- tai elokuvatrailereita, joita näytettiin vinkkauksen elävöittämiseksi. Vinkkauksen lopuksi oppilaat saivat lainata vinkattuja kirjoja.

Toisen kyselyn toteuttamisen ajankohdat sovin samojen opettajien kanssa vinkkauksen jälkeen. Toisen kyselylomakkeen (liite 2) täyttämiseen oppilailta kului aikaa 10–20 minuuttia. Päätökseni mennä itse luokkiin valvomaan lomakkeen täyttöö osoittautui hyväksi käytännöksi, sillä vastausprosentit olivat näin melko hyviä.

Näiden kahden kyselyn jälkeen päätin tutkimuksen syventämiseksi ja näkökulman laajentamiseksi haastatella vielä tutkimusjoukon opettajat, jotka olivat oppilaiden mukana kuuntelemassa kirjavinkkauksia. Opettajat olivat samat kaksi äidinkielen opettajaa ja erityisluokan opettaja, joiden tunneilla olin käynyt tekemässä kyselyt. Haastattelu koski oppilaiden lukutaitoa, lukuharrastusta ja opettajien omia mielipiteitä kirjavinkkauksista, joissa he olivat käyneet. Haastattelurunko on tutkimuksen liitteenä (liite 3).

6 TULOKSET

Tässä luvussa esitellään tutkimustulokset eli oppilaille tehtyjen kyselyiden, sekä opettajille tehtyjen haastattelujen vastaukset. Seuraavassa luvussa keskitytään lukujen avaamiseen ja tulosten pohdintaan. Kysely jakautui kolmen teeman ympärille, jotka ovat luku-harrastus, kirjastonkäyttö sekä kirjavinkkaukset. Opettajia haastateltiin näiden aiheiden lisäksi oppilaiden lukutaidon tasosta, koulun lukemaan innostamisen muodoista, koulun ja kirjaston yhteistyöstä sekä uudesta opetussuunnitelmasta. Kyselylomakkeet ja haastattelurunko ovat liitteinä (liitteet 1–3). Lisäksi liitteenä on kyselyiden avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset siinä muodossa, kun oppilaat ovat ne itse kirjoittaneet (liitteet 4–15). Ainostaan täysin samassa muodossa olleet vastaukset olen laskenut yhteen ja koonnut kunkin liitteen loppuun.

6.1 Kysely 1 - Tilanne ennen kirjavinkkauksia

Ensimmäinen kysely toteutettiin viikoilla 48 ja 49 talvella 2014, jolloin kirjavinkkauksiin oli aikaa noin viikko. Kyselyyn vastasi yhteensä 85 Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaista, joista 48 oli tyttöjä ja 37 poikia. Ensimmäisen kyselyn vastausprosentiksi muodostui 87, kun kyselyyn vastasi 98 oppilaasta 85. Kysymysten vastausprosentit vaihtelivat kysymyksittäin. Eniten vastauksia koko kyselyyn tuli musiikkiluokka 8A:lta (n=21) ja vähiten erityisluokka 8E:ltä (n=6). Tämä on suhteessa luokkien oppilasmääriin. Taulukossa 2 näkyy luokkien oppilasmäärät, vastausten luokkakohtainen jakauma ja vastausprosentti.

Taulukko 2. Oppilasmäärät luokittain, vastausten luokkakohtainen jakauma ja vastausprosentit.

Luokka	Oppilasmäärä (n)	Vastauksia (n)	Vastausprosentti
8A	24	21	88 %
8B	16	16	100 %
8C	16	15	94 %
8D	17	15	88 %
8E	10	6	60 %
8F	15	12	80 %

6.1.1 Lukeminen harrastuksena ja lukemistottumukset

Ensimmäinen lukemistottumuksia koskeva kysymys oli ”harrastatko lukemista”. Tähän kysymykseen vastasi 81 oppilasta, joista 30 % harrasti lukemista ja 70 % ei.

Seuraava kysymys liittyi edelliseen kysymykseen ja siinä oli kaksi vaihtoehtoa riippuen siitä, mitä edelliseen kysymykseen oli vastannut. Jos edellisessä kysymyksessä oli vastannut harrastavansa lukemista, seuraava kysymys oli ”miksi harrastat lukemista”, jos puolestaan oli vastannut, että ei harrasta lukemista, kysymys kuului ”miksi et harrasta”. Lukemista harrastavista 24 oppilaasta 23 vastasi kysymykseen ”miksi harrastat lukemista”. Yleisimmät vastaukset olivat mukava ajanviete ja sukeltaminen toisiin maailmoihin. Myös uuden tiedon oppiminen mainittiin muutaman kerran (liite 4). Taulukossa 3 on luokiteltu vastaukset 5 luokkaan.

Taulukko 3. Lukemisharrastuksen syyt luokiteltuna (n=23).

Luen koska	Vastauksia (n)	Vastaaajista (%)
Se on hyvää/kivaa/mukavaa ajanvietettä	8	35 %
Saa uusia elämyksiä	5	22 %
Saa uutta tietoa	4	17 %
Saa ajatukset ikävistä asioista	3	13 %
Muu syy	3	13 %

Vastaavasti kysyin syitä myös lukemattomuudelle. Tähän kysymykseen vastasi 50 oppilasta 57:stä lukemista harrastamattomasta (liite 4). Suurin lukemattomuuden syy oli, ettei lukemisesta tykätty tai pidetty tai sitä pidettiin tylsänä. Tätä mieltä oli 30 % kysymykseen vastanneista. Seuraavaksi suurin syy lukemattomuudelle oli ajan puute, mikä esiintyi 24 % vastauksista. Muita harrastuksia oli niin paljon, ettei lukemiselle jäänyt aikaa. Vastaa- jista kolmanneksi suurin osuus eli 18 % ei vain yksinkertaisesti ollut kiinnostunut kirjoista

tai niiden lukemisesta. Lukemattomuuden syiden luokittelu näkyy taulukossa 4. Muutama vastauksessa kerrottiin, että luettua tuli kyllä silloin tällöin, mutta sitä ei varsinaisesti harrastettu.

Taulukko 4. Lukemattomuuden syyt luokiteltuna (n=50).

Lukemattomuuden syy	Vastauksia (n)	Vastaaajista (%)
En pidä lukemisesta	15	30 %
Ajanpuute	12	24 %
En ole kiinnostunut lukemisesta/ kirjoista	9	18 %
Muut syyt	6	12 %
En jaksa lukea	4	8 %
Luen kyllä, mutta en harrasta sitä	4	8 %

Strukturoituun kysymykseen “mitä luet”, vastasi 85 oppilasta. Tässä kysymyksessä, jossa valintoja sai olla useampia, eniten osuvia vaihtoehtoja sai some-päivitykset (n=57). Toiseksi eniten luettiin joko netti- tai paperilehtiä (n=48) ja kolmanneksi eniten kaunokirjoja (n=30). Lukemistottumusten jakautuminen lajeittain on esitetty tarkemmin taulukossa 5.

Taulukko 5. Lukemistottumusten jakautuminen lajeittain (n=85).

Mitä luet?	Osumia (n)
Some-päivityksiä	57
Lehtiä (netti tai paperi)	48
Kaunokirjoja	30
Blogeja	23
Tietokirjoja	9
Muuta	9

Avoimeen kysymykseen, jossa tuli kuvailla lukemista muutamalla sanalla, yleisin lukemista kuvaava sana oli ”tylsää”, joka esiintyi 22 vastauksessa 79:stä. Seuraavaksi yleisin sana, jolla lukemista kuvattiin, oli ”kivaa” ja se esiintyi 16 vastauksessa. Kolmanneksi eniten käytettiin sanaa ”mukavaa”, joka esiintyi 14 vastauksessa. Lukemista pidettiin hyvänä ajanvietteenä, mutta toisaalta myös aikaa vievänä tai jopa ajan tuhlausena (liite 5).

Sen sijaan, kun vastaukset luokiteltiin vastauksen sävyn mukaan kolmeen luokkaan ”positiivista”, ”vaihtelevaa” ja ”negatiivista”, eniten vastauksia tuli kohtaan, jonka mukaan lukeminen on jollain tavalla positiivista. ”Vaihtelevaa”-kohtaan luokittelin kaikki vastaukset, joissa lukeminen esiintyi sekä positiivisena että negatiivisena kuten seuraavissa esimerkkivastauksissa ”lukeminen on aina välillä mukavaa, välillä todella tylsää”, ”kivaa, mutta vie paljon aikaa” ja ”joskus kivaa netissä, vihaan lukea tavallisia kirjoja”. Tällaisia kaksijakoisia vastauksia oli lähes kolmasosa vastauksista. Pelkästään negatiivisia sanoja esiintyi 22 vastauksessa. Vastausten luokitellut lukumäärät ja niiden prosentuaaliset osuudet on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Mielikuvat lukemisesta lajiteltuna (n=79).

Mielikuva lukemisesta	Vastauksia (n)	Vastaaajista (%)
Positiivista	32	40 %
Vaihtelevaa	25	32 %
Negatiivista	22	28 %

Kysymykseen, mistä saat lukuvinkkejä, vastasi 85 oppilasta. Vastausvaihtoehdoista sai valita useampia. Vastauksista selvisi, että eniten vinkkejä oppilaat saivat netistä (n=30). Toiseksi eniten vastauksia tuli kohtaan ”en lue” (n=29). Toiseksi eniten lukuvinkkejä saatiin puolestaan kavereilta (n=24) ja kolmanneksi eniten lehdistä (n=21). Vastausten jakautuminen vinkkilähteittäin on esitetty taulukossa 7.

Taulukko 7. Lukuvinkkien saanti lähteittäin.

Saan lukuvinkkejä	Osumia (n)
Netistä	30
En lue	29
Kavereilta	24
Lehdistä	21
Opettajalta	20
En saa vinkkejä	17
Kirjastosta	8
Kirjakaupasta	7
Muualta	5

Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin ”milloin viimeksi luit kaunokirjan”. Kaunokirjan lukeminen oli parhaillaan kesken 26 %:lla kysymykseen vastanneista (n=80). Vastaajista 51 % ei muista koska olisi viimeksi lukenut kaunokirjan ja loput olivat lukeneet kirjan kuukausia sitten.

Seuraavaksi kysyttiin, aikooko vastaaja lukea kaunokirjan seuraavan kuukauden aikana. Tähän kysymykseen vastasi 80 henkeä, joista 34 % vastasi ”kyllä”. Vastaajista 66 % ei suunnitellut kaunokirjan lukemista seuraavan kuukauden aikana.

6.1.2 Kirjastonkäyttö

Ensimmäinen kirjastonkäyttöä koskeva kysymys oli avoin, ”milloin viimeksi kävit kirjastossa”. Tähän kysymykseen vastasi 84 oppilasta, joista edellistä käyntiään kirjastossa ei muistanut 29 vastaajaa. Lopuilla vastaajilla edellisen kirjastokäynnin ajankohta vaihteli

viime viikosta siihen, että jotkut muistelivat käyneensä kirjastossa viimeksi 5–6 vuotta sitten.

Kysymyksen jatkokysymys oli edellisestä vastauksesta riippuen joko “mitä teit kirjastossa käydessäsi” tai “miksi et käy kirjastossa”. ”Mitä teit kirjastossa” kysymykseen vastasi 54 oppilasta, joista 18 kävi kirjastossa viimeksi lainatakseen aineistoa. Vastaajista 10:llä viimeisimmän käynnin syy oli kirjastoon luokan kanssa tehty vierailu. Kuusi kysymykseen vastanneista esitti useampiakin syitä edelliselle kirjastokäynnilleen. Muita kirjastossa käynnin syitä olivat mm. vanhempien odottaminen kirjaston tiloissa sekä kaverin seurana kirjastossa käynti (liite 6). Vastausten tarkempi luokittelu näkyy taulukossa 8.

Taulukko 8. Viimeisimmän kirjastokäynnin syy (n=54).

Kävin kirjastossa viimeksi	Vastauksia (n)
Lainaamassa/palauttamassa/varaamassa aineistoa	31
Luokan kanssa	16
Lukemassa lehtiä	6
Muu syy	4
Tekemässä koulutehtäviä tai käyttämässä tietokonetta	3

”Miksi et käy kirjastossa” kysymykseen vastasi 23 oppilasta. Suurimmat syyt kirjaston käyttämättömyydelle olivat samat kuin lukemattomuudelle eli jaksamisen, kiinnostuksen ja ajan puute. Taulukossa 9 vastaukset on luokiteltu kuuteen luokkaan.

Taulukko 9. Kirjastossa käymättömyyden syyt luokiteltuna (n=23).

Miksi et käy kirjastossa?	Vastauksia (n)	Vastaaajista (%)
En pidä kirjastosta / ei kiinnostusta	6	26 %
Ei ole mitään asiaa käydä	6	26 %
En lue	4	17 %
Ei ole aikaa	3	13 %
En pidä lainaamisesta / ei ole tarvetta lainata	2	9 %
En jaksa käydä	2	9 %

Yhdeksännessä kysymyksessä tuli kuvailla kirjastoa muutamalla sanalla. Kysymykseen vastasi 77 oppilasta. Ylivoimaisesti käytetyin sana kirjaston kuvaamiseen oli ”hiljainen”, joka esiintyi 29 vastauksessa. ”Rauhallinen” esiintyi 16 vastauksessa ja ”tylsä” 10 vastauksessa. Muuten kirjastoa kuvailtiin mm. seuraavasti: ”perhepainotteinen, hieman ummehtunut, kliininen ja naivi paikka”, ”kirjasto on kaunis paikka kuvainnollisesti, suuret määrät kirjoja saavat kirjaston näyttämään omalta maailmalta”, ”äkäisiä kirjaston tätejä” ja ”lajä turhia asioita” (liite 7).

Taulukossa 10 vastaukset on luokiteltu kolmeen luokkaan: positiivinen, neutraali tai vaihteleva ja negatiivinen. Neutraalia ja vaihtelevaa luokkaan olen luokittanut vastaukset, joiden sävyä ei vastauksesta voinut päätellä, kuten sanat ”hiljainen” ja ”rauhallinen”. Sen sijaan, jos näihin sanoihin on lisätty jokin muu adjektiivi, olen luokittanut vastauksen sen mukaan, kuten ”ihanana rauhallinen”. Lisäksi olen luokittanut ”vaihtelevaa/neutraalia” kohtaan myös vastaukset joissa ollaan sekä positiivisia että negatiivisia kuten: ”rauhallinen paikka lukea, paitsi jos siellä on kirkuvia lapsia” ja ”ihan kiva siel mut vaikee löytää mitään kirjoja”.

Taulukko 10. Mielikuvat kirjastosta luokiteltuna (n=77).

Mielikuva kirjastosta	Vastauksia (n)	Vastaaajista (%)
Vaihteleva / neutraali	32	42 %
Positiivinen	24	31 %
Negatiivinen	21	27 %

Seuraavan kuukauden aikana kirjastossa suunnitteli käyvänsä (jos tulevaa vinkkauskäyntiä ei laskettu) 22 % (n= 17) kysymykseen vastanneista ja puolestaan 78 % (n=59) vastanneista ei aikonut käydä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana. Kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä” ja ”ei”, mutta 8 henkeä oli kirjoittanut näiden vaihtoehtojen viereen, että ei osaa vielä sanoa tuleeko seuraavan kuukauden aikana käymään kirjastossa vai ei. Nämä vastaukset hylättiin analyysissä, sillä jos tällainen ”en osaa sanoa” vaihtoehto olisi lomakkeessa ollut tarjolla, olisi näiden vastausten määrä mitä todennäköisesti suurempi.

6.1.3 Odotukset kirjavinkkauksista

Ensimmäinen kirjavinkkausta koskeva kysymys oli ”oletko aiemmin käynyt kirjavinkkauksessa?”. Aiemmin kirjavinkkauksessa muisti käyneensä ainoastaan kuusi kysymykseen vastanneista 83 oppilaasta. Vastaaajista 40 ei mielestään ollut koskaan aiemmin käynyt vinkkauksessa ja 37 ei muistanut onko käynyt vai ei. Kommentteja koskien aiempia vinkkauksia tuli 8. Kommenteissa esiintyivät useimmin vastaukset ”tylsää” (n=3) ja ”en muista” (n=2). Yhdessä vastauksista kritisoitiin kirjavinkkien osumattomuutta omalle kohdalle, eli vinkkauksessa oli suositeltu kirjaa, jonka oppilas oli vinkkauksen perusteella lukenut, mutta ei ollut pitänyt siitä (liite 8).

Kysymykseen, jossa kysyttiin odotuksia tulevista vinkkauksista, vastasi 78 oppilasta. Taulukossa 11 vastaukset on luokiteltu positiivisiin, negatiivisiin ja neutraaleihin odotuksiin. Positiivisia odotuksia olivat sellaiset, joissa vinkkauksen odotettiin olevan ”ihan kiva” tai siltä odotettiin hyviä kirjasuosituksia. Negatiivisissa odotuksissa mainittiin usein tylsyys ja itselle mahdollisesti sopimattomat kirjavinkit. Neutraaleja vastauksia oli eniten ja niihin kuuluivat vastaukset, joissa ei tiedetty mitä odottaa tai ei odotettu mitään (liite 9).

Taulukko 11. Oppilaiden odotukset tulevista kirjavinkkauksista luokiteltuna (n=78).

Odotuksen luonne	Vastauksia (n)	Vastaajista (%)
Neutraali	44	56 %
Positiivinen	28	36 %
Negatiivinen	6	8 %

Ensimmäisen kyselyn viimeisessä kirjavinkkausta koskevassa kysymyksessä kysyttiin, ”uskotko saavasi hyviä kirjasuosituksia”. Tähän kysymykseen vastasi 66 oppilasta, joista 55 % uskoi saavansa hyviä suosituksia. Puolestaan 45 % kysymykseen vastanneista ei uskonut saavansa hyviä suosituksia. ”Kyllä” ja ”ei” vaihtoehtojen viereen oli tämän kysymyksen kohdalla kirjoitettu poikkeuksellisen usein, ettei osaa sanoa tuleeko saamaan hyviä vinkkejä vai ei. Jopa 17 vastauslapussa oli ”kyllä” ja ”ei” vaihtoehtojen ulkopuolelta kirjoitettu, ettei tiedä tuleeko vinkkauksessa saamaan hyviä vinkkejä vai ei. Nämä vastaukset jouduttiin kuitenkin hylkäämään analysoinnista, sillä varsinaisen vastausvaihtoehdon puuttuminen vääristäisi tulosta.

6.2 Kysely 2 - Tilanne kirjavinkkausten jälkeen

Toinen kysely toteutettiin kirjavinkkausten jälkeen viikolla 51, joulukuun 2014 toiseksi viimeisellä viikolla. Toisen kyselyn toteutin ainoastaan niillä oppilailta, jotka olivat käyneet vinkkauksissa, muut jätiin kyselyn ulkopuolelle. Vinkkauksissa kävi yhteensä 89 oppilasta ja vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 71. Toisen kyselyn vastausprosentti oli 80.

Tyttöjä vastaajista oli 38 (1. kyselyssä 48) ja poikia 33 (1. kyselyssä 37). Vastausten luokakohtainen jakauma näkyy taulukossa 12. Edelleen eniten vastauksia tuli 8A luokalta (n=20) ja vähiten 8E luokalta (n=4). Eniten muutosta tapahtui 8B luokan vastausmäärässä, kun vastaajien määrä putosi 16 vastaajasta 11:een.

Taulukossa 12 on esitetty luokkien vinkkauksiin osallistuneiden määrät sekä osallistumisprosentti vinkkauksiin. Lisäksi taulukossa on esitetty, montako henkeä kultakin luokalta kyselyyn 2 vastasi, ja mikä näin ollen muodostui luokan vastausprosentiksi. Vinkkauksiin osallistumisprosentti oli jokaisella luokalla hyvä, vähintään 80 prosenttia.

Taulukko 12. Osallistumisprosentit vinkkauksiin ja toisen kyselyn vastausprosentit luokittain.

Luokka	Luokan oppilasmäärä (n)	Vinkkauksiin osallistui (n)	Vinkkauksiin osallistumisprosentti (%)	Kyselyyn 2. vastasi (n)	Vinkkaukseen osallistuneiden vastausprosentti (%)
8A	24	21	88 %	20	95 %
8B	16	15	94 %	11	73 %
8C	16	15	94 %	13	87 %
8D	17	15	88 %	13	87 %
8E	10	8	80 %	4	50 %
8F	15	15	100 %	10	67 %

Kyselyn 2 vastausprosentista silmään pistää ainoastaan erityisluokka 8E:n vastausprosentti, mikä on vain 50 %. Kyselyyn vastasi 8 E:ltä ainoastaan 4 oppilasta. Toisaalta vinkkauksiin heistä osallistui 8 oppilasta ja näin pienessä luokassa muutamankin ihmisen vastaamattomuus, näkyy tuloksissa.

6.2.1 Mielikuvat lukemisesta ja lähitulevaisuuden lukusuunnitelmat

Kyselyssä 2 kysyttiin jälleen mielikuvia lukemisesta sekä suunnitelmista lukea kaunokirja seuraavan kuukauden aikana. Ajatuksena samojen kysymysten toistossa oli vastauksissa tapahtuneiden mahdollisten muutosten havaitseminen.

Useimmin lukemista ilmaisevana sanana esiintyi tällä kertaa sana ”kivaa”, mikä esiintyi 68 vastauksesta 18:ssa (1. kyselyssä 16). Toiseksi eniten sanaa esiintyi sana ”tylsää”, mikä esiintyi 14 vastauksessa (1. kyselyssä 22), kolmanneksi eniten esiintyi sana ”mukavaa”, mikä esiintyi 13 vastauksessa (1. kyselyssä 14).

”Kivaa”-adjektiivi oli siis toisessa kyselyssä ohittanut sanan ”tylsää” suosituimpana lukemista kuvaavana sanana. Kyselyssä 1. kolme käytetyintä sanaa ”tylsää”, ”kivaa” ja ”mukavaa” esiintyivät yhteensä 52 vastauksessa. Kyselyssä 2. samat kolme adjektiivia pitivät paikkansa suosituimpina lukemista kuvaavina termeinä mutta tällä kertaa näitä kolmea käytettiin yhteensä 45 kertaa. Kyselyn tähän lukemista kuvaavaan kysymykseen vastasi 11 henkeä vähemmän kuin kyselyssä 1 (liite 10).

Kun luokittelin vastaukset kyselyn 1. mukaisesti kolmeen luokkaan ”positiivista”, ”vaihtelevaa” ja ”negatiivista” esiintyi positiivisia sanoja eniten (n=33), toiseksi eniten esiintyi pelkästään negatiivisia sanoja (n=22) ja vähiten vaihtelevia (n=13). Vaihtelevia vastauksia olivat mm. seuraavat esimerkkivastaukset ”ihan kivaa mutta vie paljon aikaa” ja ” olisi kivaa jos tykkäisi lukea mutta itse en tykkää koska silloin istutaan vaan”. Luokittelu on esitetty taulukossa 13.

Taulukko 13. Mielikuvat lukemisesta vinkkausten jälkeen.

Mielikuva lukemisesta	Vastauksia (n=68)	Vastaajista (%)	1. kyselyssä vastauksia (n=79)	1. kyselyssä vastauksista (%)
Positiivista	33	49 %	32	40 %
Negatiivista	22	32 %	22	28 %
Vaihtelevaa	13	19 %	25	32 %

Seuraavaksi kysyin, aikooko oppilas lukea kaunokirjan seuraavan kuukauden aikana. Myös tämä kysymys toistui samanlaisena kyselyssä 2, kuin mitä se oli kyselyssä 1. Kaunokirjan suunnitteli seuraavan kuukauden aikana lukevansa 66 vastaajasta 22 (1. kyselyssä 27). Kaunokirjaa ei aikonut seuraavan kuukauden aikana lukea 44 (1. kyselyssä 53) kysymykseen vastannutta. Vastausten jakautuminen, vastausprosentit, sekä vertaus ensimmäisen kyselyn tuloksiin on esitetty taulukossa 14.

Taulukko 14. Suunnitelma kaunokirjan lukemisesta seuraavan kk:n aikana.

Aiotko lukea kaunokirjan seuraavan kk:n aikana	Vastauksia (n=66)	Vastaajista (%)	1. kyselyssä vastauksia (n=80)	1. kyselyssä vastauksista (%)
En	44	67 %	53	66 %
Kyllä	22	33 %	27	34 %

6.2.2 Mielikuvat kirjastosta sekä seuraava kirjastokäynti

Myös kyselyn kirjasto-osiossa toistuivat kysymykset ”mielikuvasi kirjastosta” ja ”aiotko käydä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana”. Yleisin mielikuva kirjastosta oli edelleen ”hiljainen”, mikä esiintyi 24 vastauksessa 70:stä (1. kyselyssä 29). Toiseksi eniten esiintyi sana ”tylsä”, jolla oli kirjastoa kuvattu 13 vastauksessa (1. kyselyssä 10). Kolmanneksi käytetyin sana oli ”rauhallinen”, mikä esiintyi 8 vastauksessa (1. kyselyssä 16). Muutamissa vastauksissa kiinnitettiin huomiota aineistoihin: ”mukava paikka käydä katsele-massa uusia kirjoja”, ” mahtava paikka jossa pystyy hyvin keskittymään kouluhommiin ja sieltä saa kivoja kirjoja”. Joissain vastauksissa mielikuva kirjastosta oli puolestaan ”turha” ja ”epämukava”. Eräässä vastauksessa kirjastoa pidettiin kliinisenä ja toisessa puolestaan likaisena ja vanhanaikaisena (liite 11). Luokitin myös kirjastoa koskevat mie-likuvat kolmeen luokkaan: positiivista, vaihtelevaa/neutraalia ja negatiivista. Luokittelun tulokset, vastausprosentit sekä vertaus ensimmäiseen kyselyyn on esitetty taulukossa 15.

Taulukko 15. Mielikuvat kirjastosta vinkkausten jälkeen.

Mielikuva kirjastosta	Vastauksia (n=70)	Vastaajista (%)	1. kyselyssä vastauksia (n=77)	1. kyselyssä vastauksista (%)
Positiivinen	28	40 %	24	31 %
Negatiivinen	24	34 %	21	27 %
Vaihteleva / neutraali	18	26 %	32	42 %

Kysyttäessä aikooko vastaaja käydä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana, suurin osa kysymykseen vastanneista (n=67) ei suunnitellut käyvänsä kirjastossa. Näin vastasi 49 oppilasta (1. kyselyssä 59). Kirjastossa aikoi käydä seuraavan kuukauden aikana puolestaan 18 oppilasta (1. kyselyssä 17). Kysymyksen vastausmäärät ja -prosentit sekä vertaus ensimmäiseen kyselyyn on esitetty taulukossa 16.

Taulukko 16. Suunnitelmat kirjastossa käynnistä seuraavan kk:n aikana.

Aiotko käydä kirjastossa seuraavan kk aikana	Vastauksia (n=67)	Vastaajista (%)	1. kyselyssä vastauksia (n=76)	1. kyselyssä vastauksista (%)
En	49	73 %	59	78 %
Kyllä	18	27 %	17	22 %

6.2.3 Ajatuksia vinkkauksista

Kysymyksessä numero 6 oppilaita pyydettiin kertomaan muutamalla sanalla tai lauseella ajatuksiaan vinkkauksen eri elementeistä (liite 12). Tähän kysymykseen vastasi 69 oppilasta. Osa vastauksista koski kirjavinkkausta yleisesti: ”oli mukavaa”, ” oli ihan hyvä ja sai vinkkejä kirjoista”, ” oli tylsää”.

Suurin osa vastauksista koski Kahoot-äänestystä, jota pidettiin pääsääntöisesti kivana: ”kahoot-äänestys oli hyvä, muuten oli tylsää”, ” kirjavinkkaus oli hyvä, mutta pidin varsinkin äänestyksestä ja siitä, että oppilaat saivat vaikuttaa vinkattaviin kirjoihin”, ”kahoot-äänestys oli myös ihan kiva, mutta olisin halunnut kuulla kaikista kirjoista jotain”, ”mielestäni äänestys toimi huonosti, koska kyseinen sivusto on tarkoitettu kyselyihin”, ”kahoot oli ihan kiva mutta vähän turha, olisi voinut jättää pois”.

Trailereita kommentoitiin vähemmän, mutta niistä tykättiin kahta vastausta vaille yksimielisesti: ”oli hassua katsoa trailereita”, ”kirjatrailerit olivat mukavaa puhumisen väri-tystä”, ”trailerit olivat ihan hyviä ja se herätti enemmän mielenkiintoa, kuin vinkkareiden puheet, jotka vähän laahustivat”, ”mun mielestä kirjatrailerit oli tyhmiä, koska ei kirjoihin tarvi”.

Kirjavinkkarit saivat vaihtelevaa palautetta: ” vinkatut kirjat olivat todella mielenkiintoisesti vinkattu, innosti lukemaan vinkattuja kirjoja”, ” esitykset olivat hyvin tehtyjä”, ”vinkkaus oli mielenkiintoinen”. Mutta myös negatiivista palautetta tuli: ”kirjavinkkarit olivat ystävällisiä, mutta ilmaisu oli hieman ontuvaa”, ”vinkkarit kertoivat vähän puuduttavan pitkästi”.

Myös vinkattujen kirjojen tasosta oppilaat olivat erimielisiä: ”kirjat olivat kiinnostavia, mutta hieman naiiveja”, ”vinkatut kirjat olivat hieman tylsän oloisia”, ”vinkatut kirjat olivat muuten kivoja paitsi olin jo lukenut ne”, ”esittelyssä olleet kirjat olivat hyviä ja ne esiteltiin hyvin mutta olen huono lukemaan”, ”sain paljon ideoita tuleviin kirjoihin joita aion lukea”. Taulukossa 17 vastaukset on luokiteltu aiheen ja vastauksen sävyn mukaan positiivisiin, neutraaleihin tai vaihteleviin ja negatiivisiin vastauksiin.

Taulukko 17. Vastausten jakautuminen vinkkauksen eri elementtien välillä.

Vastauksessa kommentoitiin:	Vastauksia (n)	Positiivinen	Vaihteleva/Neut-	Negatiivinen
Kahoot-äänestys	35	29 (83 %)	3 (9 %)	3 (9 %)
Vinkatut kirjat	24	16 (67 %)	4 (17 %)	4 (17 %)
Vinkkaustilanne yleisesti	24	18 (75 %)	2 (8 %)	4 (17 %)
Kirjatrailerit	16	14 (88 %)	1 (6 %)	1 (6 %)
Kirjavinkkarit	11	7 (64 %)	2 (18 %)	2 (18 %)

Taulukko on luettava riveittäin. Prosentit kuvaavat paljonko tietyn elementin kommentoista oli positiivisia, vaihtelevia tai negatiivisia. Esimerkiksi Kahoot-äänestystä kommentoitiin 35 vastauksessa, joista 29 oli positiivisia eli 83 %. Vaihtelevia tai neutraaleja vastauksia oli 3 eli 9 % ja negatiivisia 3 eli 9 %. Taulukko selkiyttää sitä, kuinka oppilaat vinkkauksen eri elementtejä kommentoivat. Kahoot-äänestystä kommentoitiin eniten ja kirjavinkkareita vähiten. Kirjatrailerit saivat kommentoijiltaan lähes pelkästään hyvää palautetta samoin, kuin Kahoot-äänestys.

Vinkkaukseen osallistuneista oppilaista 52 % osallistuisi uudelleen kirjavinkkaukseen, jos siihen tulisi mahdollisuus, puolestaan 48 % ei osallistuisi. Kysymykseen tulleet vastausmäärät ja -prosentit on esitetty taulukossa 18.

Taulukko 18. Osallistuminen vinkkaukseen tulevaisuudessa (n=65).

Osallistuisitko uudelleen vinkkaukseen, jos siihen tulisi mahdollisuus?	Vastauksia (n)	Vastaajista (%)
Kyllä	34	52 %
En	31	48 %

Kysymyksessä 8 kysyttiin mikä vinkkauksissa oli hyvää. Eniten vinkkauksissa tykättiin siitä, että sai tietoa uusista kivoista ja erityyillisistä kirjoista, joita voisi lukea, tämä mainittiin 27 vastauksessa 64:stä (liite 13). Kahoot-äänestyksestä pidettiin myös ja ylipäänsä tableteista. Nämä mainittiin 18 vastauksessa. Muut-kohtaan luokitin vastaukset, jotka eivät muihin luokkiin käyneet. Esimerkiksi trailerit mainittiin kahdessa vastauksessa. Taulukossa 19 esitetään vastausten jakautuminen.

Taulukko 19. Vinkkauksen hyvät puolet (n=56).

Vinkkauksissa oli hyvää	Vastaajia (n)	Vastauksia (%)
Vinkatut kirjat/ vinkkaus	27	42 %
Kahoot/tabletit/vaikuttaminen	18	28 %
Muu	8	13 %
En tiedä/muista/ ei mikään	6	9 %
Kaikki	5	8 %

Kysymyksessä 9 puolestaan kysyttiin, mitä parannettavaa tai muutettavaa vinkkauksessa on. Konkreettisia parannusehdotuksia olivat mm. lyhemmät vinkkaukset kirjaa kohden, kirjoja olisi saanut olla enemmän, mukaan voisi ottaa englanninkielisiä kirjoja, enemmän trailereita sekä enemmän vapaa-aikaa ja aikaa lainaamiseen (liite 14). Taulukossa 20 on esitetty parannusehdotukset luokiteltuna sekä vastausprosentit.

Taulukko 20. Vinkkauksen huonot puolet (n=59).

Vinkkauksissa oli muuttettavaa/parannettavaa	Vastaajia (n)	Vastauksia (%)
En tiedä	19	32 %
Lyhemmät esittelyt ja enemmän kirjoja	9	15 %
Kahoot/ trailerit	8	14 %
Ei mitään	7	12 %
Muu	7	12 %
Vinkatut kirjat	5	8 %
Kirjavinkkarit	4	7 %

Muut-kohtaan luokitin tämän kysymyksen vastauksista esimerkiksi ns. hassutteluvastukset sekä vastukset joita oli vain yksi tai kaksi kuten penkkejä kommentoinut vastaus. Sen sijaan vastaukset joissa kommentoitiin vinkkausten pituutta ja kirjojen määrää olivat hyvin asiallisia ja toivottuja parannusehdotuksia.

Toiseksi viimeisenä kysymyksenä oppilaita pyydettiin antamaan vinkkauksista tähtiä asteikolla 1-5 sen mukaan, kuinka vinkkaus oli oppilaan mielestä kokonaisuutena onnistunut. Tähtiä antoivat kaikki 71 kyselyyn vastannutta oppilasta. Keskiarvoksi vinkkauksista tuli tähtien perusteella 3,2. Vastaajista kuusi antoi vinkkauksille vain yhden tähden ja täydet viisi tähteä antoi puolestaan kaksi oppilasta. Osa oppilaista oli värittänyt puolikkaita tähtiä. Kysymykseen vastanneiden määrä ja vastausprosentit on esitetty taulukossa 21.

Taulukko 21. Vinkkauksista annetut tähdet (n=71).

Tähtiä	Vastaajia (n)	Vastauksia (%)
0,5 tai 1	7	10 %
1,5 tai 2	5	7 %
2,5 tai 3	25	35 %
3,5 tai 4	25	35 %
4,5 tai 5	9	13 %

Kyselyn viimeisenä kysymyksenä kysyttiin, lainasitko tai varasitko (tai aiotko lainata tai varata) jonkun vinkatuista kirjoista. Lisäksi pyydettiin kertomaan, mitä oli lainannut tai suunnitellut lainaavansa, tai miksi ei aikonut lainata tai varata mitään. Myös viimeiseen kysymykseen vastasivat kaikki 71 kyselyyn vastannutta, mutta neljä vastausta hylättiin, sillä niissä oli ”kyllä” ja ”ei” vastausvaihtoehtojen viereen kirjoitettu ”ehkä” tai ”en tiedä vielä”. Vinkattuja kirjoja aikoi 67 vastaajasta lainata tai varata 25 % vastaajista ja 75 % vastaajista ei aikonut lainata tai varata vinkattuja kirjoja (liite 15).

Syitä kirjojen lainaamattomuudelle tai varaamattomuudelle oli paljon: kirjastokortti ei ollut mukana, aika ei riitä lukemiseen, lukeminen ei kiinnosta, vinkatut kirjat eivät olleet kiinnostavia. Jotkut vastaajista eivät olleet ymmärtäneet kysymystä tai lukeneet sitä loppuun, kun olivat vastanneet, aiotko lainata kysymykseen ”ei”, mutta silti vastasivat jatkokysymykseen, että eivät nyt lainanneet mutta aikovat kyllä myöhemmin lukea vinkattuja kirjoja.

6.3 Opettajien haastattelut

Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisten äidinkielen- ja kirjallisuuden sekä erityisluokan opettajia haastateltiin viikolla 4, vuoden 2015 alussa. Haastateltavia oli kolme, joista kaksi oli äidinkielen ja kirjallisuuden lehtoreita ja yksi erityisluokan opettaja. Haastattelut olivat kestoltaan 10–27 minuuttia. Haastattelun teemat mukailivat samoja teemoja oppilaille tehtyjen kyselyiden kanssa eli lukemista, kirjastoa ja kirjavinkkauksia. Lopuksi

kysyttiin muutama kysymys koskien tulevaa opetussuunnitelmauudistusta. Opetussuunnitelmasta tulen jatkossa käyttämään lyhennettä OPS. Opettajien lyhenteet tulevat puolestaan sitaattien yhteydessä olemaan O1, O2 ja O3. Haastattelurunko on liitteenä (liite 15).

6.3.1 Lukemaan innostaminen

Ensimmäinen haastattelukysymys koski oppilaiden lukemaan innostamista. Opettajien tavat oppilaiden lukemaan innostamiseen olivat kaikilla opettajilla samansuuntaiset. Tärkein lukemaan innostamisen tapa oli lukea ja luetuttaa kirjoja. Kirjoja luettiin tavallisilla luokilla lukuvuoden aikana 4–5. Luettuja kirjoja käsiteltiin lukemisen jälkeen eri tavoin. Kirjallisten tehtävien sijaan saatettiin keskustella, tehdä ryhmätöitä, näytelmiä tai kehittää itse jatkoa kirjalle. Ajatuksena, että erilaisilla kirjan käsittelytavoilla saataisiin vaihtelevuutta.

O1: “... mä yritän valita erityyppisiä. Ja sitten myöskin välillä niin että oppilas saa itse valita, et mä tuon vaikka vaihtoehdot, et oon jotenkin suunnannut sitä että minkä tyyppistä nyt luetaan. Ja sitten että se oppilas ei aina koe niin, että mä oon aina valinnut hänen puolestaan, vaan että hän saa itse valita oman kiinnostuksen mukaan. Että mä haluan näyttää niinkun monipuolista luettavaa, ja myöskin niin, että tulee uudenlaista luettavaa sellaisellekin oppilaalle joka muutenkin jo lukee, niin haluan tarjota jotain uutta. Luetaan romaaneja ja myöskin lyhempiä tekstejä, että oppilas kokisi, ettei lukemisen tarvitse olla raskasta ja aikaa vievää. Joskus luetaan vaan katkelmiakin ja keskustellaan niistä”.

Erityisluokalla tilanne oli ymmärrettävästi toinen. Luokalla saattaa olla oppilaita, jotka eivät koskaan ole lukeneet yhtäkään kirjaa. Tällöin tärkein asia on saada oppilas tarttumaan kirjaan ja lukemaan mitä vain. Opettaja oli itse hankkinut luokkaansa Juha Vuorisen koko tuotannon, ja monet pojat olivat opettajan mukaan yhden Vuorisen kirjan luettuaan innostuneet lukemaan koko tuotannon ja muutakin siinä sivussa.

Seuraavana kysyin pakkoluetuttamisesta: Onko oppilaiden pakko lukea 8. luokan aikana kaunokirja? Toinen äidinkielen opettajista luetutti lukuvuoden aikana noin neljä kirjaa, toinen viisi. Molemmat äidinkielen lehtorit kävivät kahdeksannen luokan aikana opetussuunnitelman mukaisesti läpi kirjallisuuden genrejä luetuttamalla oppilailla kirjoja eri genreistä. Genret olivat fantasia, scifi, kauhu ja jännitys, ja genrejen sisällä oppilailla oli osittain mahdollisuus itse vaikuttaa siihen, minkä kirjan mistäkin genrestä luki. Molemmat äidinkielen opettajat luetuttivat kaikilla pakollisena Agatha Christien ”Eikä yksikään

pelastunut”, joka kuuluu kirjallisuuden genreistä jännitykseen. Tästä kirjasta oli pääsääntöisesti tykätty. Muuten valinnanvaraa siihen, mitä kukakin luki mihinkin genreen, oli annettu enemmän. Opettajat ovat antaneet vaihtoehtoja, mitä voisi lukea, mutta kirjan on voinut valita myös vaihtoehtojen ulkopuolelta.

O2: ”Osan ne saa valita itse ja osa on sitten, että kaikki lukee. Yleensä se on 1 tai 2 että ne saa itse valita, mutta nekin on tavallaan valmiiksi valittuja. Että ne ottavat ne tuolta koulun kirjastosta sitten, että harva tuo sitten kotoa”.

Erityisluokalla pakollisina yhteisinä luettiin syksyllä Aleksis Delikouraksen ”Nörtti”, josta oppilaat olivat opettajan mukaan tykänneet kovasti. Keväällä yhteisesti luetaan Kari Hottakaisen novellikokoelma ”Näytän hyvältä ilman paitaa”. Välilukemistona, kun tehtävät on tehty ja on ylimääräistä aikaa, saa lukea mitä vain. Kaikki haastatellut käsittelivät lukukokemuksia jollain tavalla lukemisen jälkeen oppilaiden kanssa

Jatkokysymyksenä kysyin, kuinka oppilaat ovat näihin pakkolukemisiin suhtautuneet. Kaikkien opettajien vastaus tähän oli ”vaihtelevasti” riippuen siitä lukeeko oppilas myös omaksi ilokseen vai ei. Kun kirjavalinnat ovat onnistuneet, oppilaat usein lukevat mielellusti. Kirjavalintojen tärkeyttä korostettiin myös viitekehysten tutkimuskirjallisuudessa.

Viimeisenä lukemiseen liittyvänä kysymyksenä kysyin 8.luokkalaisten lukutaidon ja lukutottumusten tilannetta opettajien näkökulmasta. Lukutaidon tilanne oli jokaisen opettajan mukaan hyvin vaihteleva. Osa oppilaista on nopeita lukijoita, jotka ymmärtävät hyvin lukemansa. Puolestaan osalle lukeminen on hyvin raskasta ja hidasta, eikä pakollisista luettavista selvitä. Tämä on suhteessa siihen, paljonko oppilas lukee vapaa-ajallaan. Muusiikkiluokalla melkein kaikki harrastivat lukemista, muilla luokilla lukemista harrastettiin vähemmän.

O1: ”Selkeesti se tietenkin on niin, että jos lukee vapaaehtoisesti ja vapaa-ajallaankin säännöllisesti niin se lukutaito on parempi, kuin lukee vain sen mitä on pakko.”

O2: ”Lukutottumukset on kyllä muuttuneet, että luetaan vähemmän, kun minkin 20 vuoden takaa uran alkuna. Et selkeesti elämään on tullut jotain muuta lisää. Mutta kyllä niitä heikkolukutaitoisia on aina ollut.”

6.3.2 Kirjavinkkaukset

Kirjavinkkauksia koskevat kysymykset aloitin kysymällä, mistä opettajat pitivät genre-vinkkauksessa. Kaikki opettajat olivat pitäneet vinkkauksista ja pitivät niitä positiivisena suuntana. Kaikki opettajat myös mainitsivat vastauksissaan Kahoot-äänestyksen eli oppilaiden mahdollisuuden vaikuttaa vinkattuihin kirjoihin.

O1: ”Tykkäsin siitä, että oli äänestys, että oli keksitty tällainen uusi motivoitunut oppilaille, joka tuntui toimivan myös ihan hyvin ja piti oppilaat heillä, että saa itsekkin vaikuttaa. Tykkäsin, että tuli itsellekin paljon uusia vinkkejä ja paljon uusia kirjoja, jotka itekin teki mieli saada heti luettavaksi. Ja tykkäsin vetäjien innostavasta asenteesta ja positiivisesta meiningistä.”

Seuraavaksi kysyin parannusehdotuksia. Yksi opettaja pohti, mikä olisi se keino millä saada lukemattoman luokan oppilaat lainaamaan vinkattuja kirjoja. Hänen mukaansa vinkkaus toimii äänestykseen asti, mutta kun pitäisi lainata, niin oppilaat eivät lainaa. Sama opettaja oli myös sitä mieltä, että vinkkauksen järjestystä pitäisi muuttaa siten, että välillä voisi vaihtaa vinkattavia kirjallisuuden lajeja, vinkattaisiin vaikka sotakirjoja mieluummin kuin fantasiaa, mikä oppilaille on jo tuttua ja ne oppilaat joita fantasiakirjallisuus kiinnostaa löytävät kyllä luettavaa muutenkin. Toisen opettajan mielestä joitain kirjoja pohdittiin vinkkauksessa liian syvällisesti, oppilaat eivät kaipaa syvällistä pohdintaa, vaan tärppejä. Kolmannen mielestä vinkattiin liian monta kirjaa. Hänen mielestään olisi nimenomaan pitänyt keskittyä kertomaan syvällisemmin muutamasta kirjasta.

O3: ”Ehkä liian monta kirjaa tuli. Ei välttämättä lyhempi. En sitä huonona nähnyt. Pari kirjaa pois.”

Seuraavaksi kysyin opettajien mielipidettä vinkattujen kirjojen tasosta kahdeksaluokkalaisten lukutaidon tasoon nähden. Olivatko kirjat sopivia, liian helppoja vai liian vaikeita? Opettajat olivat yksimielisesti tyytyväisiä kirjavalintoihin. Eräs opettaja tosin pohti, oliko osa kirjoista liian tuttuja. Pääosin opettajat kiittelivät kirjojen erilaisuutta ja tuoreutta.

O1: ”Oli sopivasti erilaisia ja oli hyvä, että sanottiin, että tämä on aikuisten hyllystä. Oli myös haastavampia. Siinä selvästi oli mietitty se, että mitä kahdeksaluokkalaisten muutenkin opiskelee äikässä, et siinä oli ne kirjallisuuden lajit, ja me oltiin aika onnistuneesti niitä käyty läpi siinä just ennen vinkkauksiin tuloa, että oppilaat varmasti osasivat yhdistää että tää liittyy tähän mistä puhuttiin silloin tunnilla. Se toimi aika hyvin tossa meidän kokonaisuudessa ja tuli hyvään aikaan joulukuun alussa. Mä tykkäsin kyllä kirjavalinnoista, ehkä joissakin kohtaa ajattelin, että tämä on jo aika tuttu, että tarviiko tästä puhua. Nautin eniten siitä, että tuli ihan uusia. Hyvä että oli ulkomaisia aika paljon, suomalaiset on ehkä aika tuttuja.”

Seuraavaksi kysyin opettajien mielipidettä siihen, miksi oppilaat eivät juurikaan lainanneet vinkattuja kirjoja. Kaksi opettajaa vastasi samansuuntaisesti, että oppilaat eivät lainanneet, koska eivät juuri käy kirjastossa. Linnainmaalla ei myöskään ole omaa kirjastoa, joten kirjojen palauttamisen vaiva on heidän mukaansa kohtuuton. Opettajat eivät uskooneet, että palautuskuljetusmaksujen poistaminen auttaisi asiaa, sillä suurin osa oppilaista ei yksinkertaisesti käytä edes lähikirjastoaan Messukylän kirjastoa, joka on Linnainmaalta aika kaukana. Tästä yksi opettajista oli hyvin pahoillaan ja pohti, oppivatko oppilaat koskaan käyttämään kirjastoa. Erityisluokalla kirjastokortteja oli opettajan mukaan vain muutamalla, eikä opettaja ollut huomannut etukäteen muistuttaa oppilaita lainausmahdollisuudesta.

Kysymykseen ”Oletko kuullut mitään kommentteja vinkkauksista”, yksi opettaja sanoi oppilaiden kehuneen heti kirjaston ulkopuolella käyntiä kivaksi. Yksi opettajaa kertoi luokan lukemista harrastaneiden oppilaiden pyytäneen kopioita kirjalistasta ja kolmaskin kertoi kuulleen, että vinkattuja kirjoja oli lukemista harrastavien keskuudessa luettu.

O3: ”Hetimitillon kun lähettiin bussille niin oli positiivisia kommentteja, että oli ihan kiva vierailu.”

Viimeisenä vinkkauksiin liittyvänä kysymyksenä kysyin, pitävätkö opettajat tärkeänä, että kolmasluokkalaisten lisäksi kirjastonhoitajat vinkkaisivat säännöllisesti myös kahdeksaluokkalaisille. Opettajat pitivät tätä tärkeänä, sillä vaikka he itsekin lukevat ja vinkkaavat jonkin verran, niin tuoretta nuortenkirjallisuutta he kuitenkin lukevat vähemmän. Miinuspuolena vinkkauskäynneissä yksi opettaja mainitsi koulun rutiinien rikkoutumisen retkien vuoksi, ja mietti olisiko vinkkaus mahdollista tuoda koululle. Yhden opettajan mielestä oli nimenomaan hyvä asia, että oppimista tapahtuu myös luokan ulkopuolella.

O3: ”Kyllä. Kohta jopa ajattelisin, että tärkeämpi kuin alakoululaisille. Olisin periaatteessa opettajana valmis siihen, että te ammattitaitoiset ihmiset vinkkaisitte vaikka joka vuosi yhden kerran ja samalla itekin, koska en ole itekään himolukija samalla voisi itelle ottaa vinkkejä tuohan voisi olla koko ryhmälle hyvä kirja.”

6.3.3 Koulun ja kirjaston yhteistyö

Lopuksi kysyin opettajilta muutaman kysymyksen koulun ja kirjaston yhteistyöstä sekä uudesta OPS:ista. Ensimmäisenä kysyin, tulisiko seuraavaan koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelmaan opettajien mielestä kirjata säännölliset yläkouluvinkkaukset, kuten tämän hetkessä yhteistyösuunnitelmassa esitetään. Yhden opettajan mielestä kyllä, sillä

vaikka hän tekee itsekin vinkkausta, ei hän ole samalla tavalla ajan hermolla kuin kirjaston henkilökunta. Saman opettajan toive oli, että luokan hankalan liikuteltavuuden ja koulun arjen rutiinin rikkoutumisen vuoksi, kirjasto tulisi pitämään vinkkausta kouluille.

Seuraavaksi kysyin, olisiko opettajilla mitään ideoita, kuinka kirjasto voisi yläkouluvinkkausten lisäksi edesauttaa oppilaiden lukemaan innostamisessa. Tähän opettajat nostivat ykkösasiaksi kirjastokäynnit, sekä yhteiset luokan kanssa tehtävät, että oma-aloitteiset. Yksi opettaja toivoi, että Linnainmaalle saadaan pikaisesti oma kirjasto. Toinen opettaja jatkoi pohdintaa, mitä kirjasto voisi tehdä tullakseen nyky-koululaiselle luontevaksi ajanviettopaikaksi.

O1: ”Vinkkaukset ovat hyvä askel ja että sen pitää ajan tasalla, Kahoot oli hyvä. Mutta miten voisi madaltaa tavallisen 8.luokkalaisen esim. pojan kynnystä tulla kirjastoon? Miten tehdä siitä heille paikka jonne haluaisivat tulla, kun eivät koe sitä sellaiseksi? Kun itse olin kouluikäinen, kirjasto oli normaali paikka mennä koulun jälkeen, vaikkei olisi lainannut mitään, mutta se oli luontevaa. Miksi ei nyky-koululainen koe sitä samanlaisena paikkana? Tai kun tehdään tutkielmia, ja oppilas tuskailee, mistä saa materiaalin ja sanon että kirjastosta, se on monelle tosi vaivalloinen asia mennä, vaikka se itselle on aina ollut itsestäänselvyys.”

Lisäksi kysyin, kuinka koulun ja kirjaston yhteistyötä vielä voisi tiivistää. Tähän opettajilla ei ollut ideoita. He olivat tyytyväisiä nykyiseen tilanteeseen, jossa 7. luokkalaisille on tiedonhaunopetusta ja 9. luokkalaisille opastusta tutkielman/projektin tekoon, vielä vaadittaisiin säännölliset vinkkaukset 8. luokkalaisille. Yksi opettaja teki ehdotuksen, että kirjasto tulisi säännöllisesti käymään koululla, näin oppilaat saisivat muistutuksen kirjaston olemassaolosta ja tietoa, mitä kaikkea siellä tapahtuu. Sama opettaja kiitteli kirjaston toiminnallisuutta, tulevaa Aleksis Delikouraksen kirjailijavierailua ja nuorten leffapiirejä.

Seuraavaan kysymykseen, tulisiko kirjasto mainita OPS:ssa äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen kohdalla yhteistyötahona, opettajilla oli ristiriitaiset mielipiteet. Kaksi opettajaa oli sitä mieltä, että kirjasto pitäisi mainita. Yksi opettaja pohti maininnan velvoittavuutta; jos kirjasto mainitaan OPS:ssa se velvoittaa kouluja, eikä välttämättä jokaisella koululla ole mahdollisuutta tehdä kirjaston kanssa siinä määrin yhteistyötä. Hän piti parempana tapana kuntakohtaisia koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelmia.

O3: ”Kyllä mun mielestä kuuluu mainita. Musta tuntuu että niinkun minkä takia näitäkin asioita nyt tässä jutellaan niin se koko kirjaston imu ja veto-voima kohdistuu yhä enemmän ja enemmän pienempään ryhmään, että on aktiivisia kirjastonkäyttäjiä. Sillon kun mä olin tän ikänen kun nää, niin musta

tuntuu, että paljon laajemmalla joukolla käytiin kirjastossa lukemassa aikakauslehtiä ja lehtiä, kuuntelemassa musiikkia ja muuta.”

Viimeiseksi kysyin tulevasta OPS-uudistuksesta, kuinka se tulee muuttamaan äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta ja opettajat kertoivat, että heillä ei ole vielä tarkempaa tietoa uuden OPS:n sisällöstä ja kuinka se tulee muuttamaan nykyistä opetusta. Sen he tiesivät, että äidinkielen ja kirjallisuuden opetukseen tulee kahdeksaluokkalaisille yksi tunti lisää.

Yksi opettaja oli sitä mieltä, että uusi OPS ei tule muuttamaan opetusta. Sinä aikana kun hän on ollut opettajana, on OPS:ia tullut ja mennyt mutta perusasiat ja perustyö ovat pysyneet aina samankaltaisina.

7 POHDINTAA

Tässä luvussa vastataan luvussa 5.1 esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Luku etenee kolmen kyselyssä toistuneen teeman mukaan siten, että luvussa 7.1 keskitytään lukuharrastukseen, luvussa 7.2 kirjastonkäyttöön ja luvussa 7.3 kirjavinkkauksiin. Äidinkielen- ja kirjallisuuden, sekä erityisluokan opettajien vastauksia käsitellään luvussa 7.4.

7.1 Lukuharrastus

Ensimmäisen kyselyn vastauksista käy ilmi, että ainoastaan vajaa kolmannes vastaajista laskee lukemisen harrastukseksi. Lukemisharrastuksen vähäisyys oli odotettava tulos aiempiin viitekehyksissä esitettyihin tutkimuksiin nähden. Lukemisharrastuksen määrittely voi olla vaikeaa, mutta uskoisin, että ne jotka lukevat paljon tietävät lukevansa paljon, ja tekevät sitä mielellään. Heidän on luultavasti helppo kutsua lukemista harrastukseksi. Myös ei-ollenkaan lukevien on ollut helppo vastata kysymykseen ”ei”. Mutta silloin tällöin vapaaehtoisesti kaunokirjoja lukevien, on todennäköisesti ollut vaikeampi vastata kysymykseen. Luultavasti on helpompi vastata ”ei”, silloin kun ei ole rutiinia lukemiseen.

Miksi harrastat lukemista -kysymykseen vastasi 23 henkilöä niistä 24:stä, jotka vastasivat harrastavansa lukemista. Suurin motiivi lukemiselle oli, että se on yksinkertaisesti kivaa tai mukavaa ajanvietettä. Lisäksi mielikuvituksen kehittyminen, eläytyminen, uusi tieto sekä ajatusten pois saanti ikävistä asioista ilmenivät vastauksissa. Vastaukset ovat hyvin yhteneväiset Saarisen ja Korkiakankaan (2009, 111) saamien vastausten kanssa. Ainoastaan uuden tiedon saantia ei Saarisen ja Korkiakankaan vastauksissa lukemisen motiiviksi juurikaan nimetty, se yhdistettiin enemmän tietokoneen käyttöön. Tämä tarkoittanee sitä, että oman tutkimuksen nuoret ovat ehkä ajatelleet lukemista laajempänä terminä (käsitäten myös tietokirjat ja lehdet) kuin Saarisen ja Korkiakankaan tutkittavat, jotka ovat ehkä ajatelleet vastatessaan ainoastaan kaunokirjoja. Saarinen ja Korkiakangas antoivat omassa tutkimuksessaan erilaisia vaihtoehtoja, joista vastaajan piti päättää, kuinka tärkeänä piti mitään seikkaa lukemisharrastuksen kannalta. Heidän tutkimuksessaan tärkeimmäksi lukemista edistäväksi tekijäksi nousi, että sitä voi tehdä missä vain. Tämä seikka ei omassa tutkimuksessani noussut esiin.

Harrastamattomuutta koskevaan kysymykseen vastasi 50 henkeä, kun 57 oli vastannut, ettei harrasta lukemista. Lukemattomuudelle suurin syy oli, ettei siitä pidetty. Muita syitä olivat muun muassa ajanpuute sekä kirjojen ja lukemisen kiinnostamattomuus. Myös lukemattomuuden syyt olivat pitkälti samansuuntaisia Saarisen ja Korkiakankaan (2009, 117) tutkimuksen tulosten kanssa. Lukeminen on nuorten mielestä tylsää ja hidasta. Saarisen ja Korkiakankaan tutkimuksessa suurimpia syitä lukemattomuudelle olivat ”omasta kunnosta huolehtiminen” sekä ”muut harrastukset”, jotka voidaan rinnastaa oman tutkimukseni lokeroon ajanpuute. Uskoakseni ajanpuute ei ole ainoastaan nuorten lukemisharrastusta rajoittava tekijä. Tämä kiireisen, nykyajan suorittaja-ihmisen, suurin ongelma lienee hyväksyty vastausta minkä ikäiseltä tahansa.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, mitä vastaajat sitten oikein lukevat, kun lukevat. Ei liene yllätys, että oppilaat lukivat eniten sosiaalisen median viestejä. Tämä kuvastaa aikaamme, jossa lähes jokaisella koululaisella on älypuhelin, ja omien yhteisöjen kanssa viestitään melkein taukoamatta. Toiseksi eniten (n=48) luettiin lehtiä, joko paperisina tai digitaalisina. Kaunokirjoja merkittiin lukevansa 30 oppilasta ja tietokirjoja 9 oppilasta. Kuitenkin harrastukseen lukemisen mieltä ensimmäisen kysymyksen mukaan 24 oppilasta. Eli kuusi oppilasta enemmän lukee kaunokirjoja, kuin harrastaa lukemista. Nämä kuusi kaunokirjojen lukijaa ovat todennäköisesti silloin tällöin tai harvoin lukevia, jotka eivät ole ajatelleet harrastavansa lukemista, sen toistuttua liian harvoin. Tämän kysymyksen vastauksista verrattuna harrastukseen lukevien määrään voikin päätellä, että lehtien lukemista, saati sosiaalisen median päivitysten lukemista ei pidetä lukemisharrastuksena.

Some-päivitysten kohdalla tämä onkin ymmärrettävää, harrastuksella ajatellaan siihen sitoutumista ja pitkäjänteisyyttä. Päivitysten selaaminen on enemmänkin tärkeimpien asioiden silmäilyä ja viestimistä. Lehtien lukeminen lienee tässä rajalla. Onko lehtien lukeminen lukemisharrastusta? Onko sanomalehtien ja aikakauslehtien välillä jotain eroa lukemisharrastusta ajatellen? Kysymykset ovat vaikeita. Lehtien lukeminen saattaa olla hyvinkin säännönmukaista ja siihen voi olla sitoutunut päivittäin, viikoittain, kuukausittain tai harvemmin. Kuitenkin lehtien lukeminen saattaa olla vain itseä kiinnostavien juttujen lukemista ja siten muilta osin vain silmäilyä. Myös PISA-tutkimuksessa sekä Herkmanin & Vainikan ja Saarisen & Korkiakankaan tutkimuksissa lehdet nousivat huomattavasti suosituimmaksi luettavaksi nuorten keskuudessa kuin kirjat. (Herkman & Vainikka 2012, 73, 75–76, 87; Saarinen & Korkiakangas 2009, 108, 159; Sulkunen ym. (toim.) 2010, 27.)

Kun kyselyssä tuli kuvailla lukemista muutamalla mieleen tulevalla sanalla tai lauseella, nousivat esille samat asiat, jotka esitettiin jo kerrottaessa syitä lukemiselle tai lukemattomuudelle. Eniten käytetty sana oli tylsää, mikä oli suurin syy lukemattomuudelle. Toiseksi eniten esiintynyt sana oli kivaa, mikä puolestaan oli suurin syy lukuharrastukselle. Tämän kysymyksen vastaukset luokittelin asteikolla kolmeen: positiivista, vaihtelevaa ja negatiivista. Mukava yllätys oli, että vaikka ”tylsää” esiintyi yksittäisenä sanana eniten, luokiteltuina positiivisia vastauksia on eniten ja negatiivisia vähiten.

Samana kysymyksen lukemisen herättämistä mielikuvista kysyin myös kyselyssä kaksi. Tällä kertaa ”kivaa” adjektiivi oli ohittanut ”tylsää” vastauksen käytetyimpänä lukemista kuvaavana terminä. Myös tällä kertaa luokitin vastaukset, positiivisiin, vaihteleviin ja negatiivisiin. Mielenkiintoista on, että negatiivisia adjektiiveja lukemisen kuvaajana oli käytetty molemmissa kyselyissä täsmälleen yhtä monta kertaa (n=22) ja positiivistenkin adjektiivien käytössä oli vain yhden vastaajan heitto (32 – 33). Sen sijaan vaihtelevasävyisiä vastauksia oli kyselyssä kaksi, 12 vähemmän kuin kyselyssä yksi. Tähän kysymykseen lukemisen mielikuvista vastasi 11 henkeä vähemmän kuin kyselyn yksi vastaavaan kysymykseen. Eli koska erotus vastaajamäärässä oli rokottanut vaihtelevia vastauksia, nousi negatiivinen sävy toiseksi vaihtelevan ohi.

Koska positiivissävytteisten ja negatiivissävytteisten vastausten määrä oli pysynyt yhtä vaille samana, ei voida sanoa, että kirjavinkkauksissa käynnillä olisi ollut vaikutusta mielikuviin lukemisesta. Tämä on ymmärrettävää, sillä oppilaat eivät varmasti vinkkauksen ja kyselyn välissä ole ehtineet lukea kirjoja, jotka tätä mielikuvaa olisivat muuttaneet. Pelkällä vinkkauspuheella ei siis ole vaikutusta mielikuviin.

Seuraavaksi kysyin, mistä oppilaat saavat kirjavinkkejä, jos mistään. Huomattavasti eniten kirjavinkkejä saatiin internetistä (n=30). Tämä tulos mukailee Herkmanin ja Vainikan (2012) tutkimuksen tuloksia. Myös heidän kyselynsä vastanneet nuoret aikuiset saivat eniten vinkkejä netistä ja tämän lisäksi lehdistä. Vinkkien löytäminen netistä onkin luonnollista; kun kaikki muukin tieto haetaan netistä, niin miksei siis kirjavinkitkin. Jatkokysymyksenä olisi mielenkiintoista tietää, mistä sieltä vinkit löytyvät.

Toiseksi eniten vinkkejä saatiin vastausten mukaan kavereilta eli vertaisvinkkauksena. Kavereilta saadut suosituksot otetaankin tutkimusten mukaan paremmin vastaan, kuin jos saman kirjan vinkkaisi eri-ikäinen henkilö kuten opettaja tai kirjastonhoitaja. Opettajalta vinkkejä sai 20 vastaajaa ja kirjastosta 8. Ennen kirjavinkkauksia siis vain kahdeksan

henkilöä oli joko käynyt itse kysymässä kirjastosta lukusuosituksia tai saanut ehkä vinkin kirjaston aihenäyttelyistä.

Kirjan lukeminen oli kesken neljäsosalla vastaajista ja puolet vastaajista ei muistanut koska olisi viimeksi lukenut kaunokirjan, loppuilla kaunokirjan lukemisesta oli aikaa joi-tain kuukausia. Sen sijaan kysyttäessä aikooko vastaaja lukea kaunokirjan seuraava kuu-kauden aikana, kolmasosa vastaajista aikoi lukea, kun puolestaan kaksi kolmasosaa ei. Tämän kysymyksen vastausprosentit ovat lähes samat kuin kysymyksen numero yksi. Eli kysymyksen jossa kartoitettiin harrastukseen lukevia. Tuossa kysymyksessä lukemi-sen harrastajia oli 30 % ja ei-harrastajia 70 %. Kaunokirjan suunnitteli kuitenkin seuraa-van kuukauden aikana lukevansa 34 % (n=27) vastaajista. Kaunokirjaa ei aio seuraavan kuukauden aikana puolestaan lukea 66 % (n=53). Eli vähän useampi aikoi lukea kauno-kirjan seuraavan kuukauden aikana, kuin moniko kertoi harrastavansa lukemista. Tämä ei ole yllättävää, sillä ”lukemisharrastus” termi on vaikeasti määriteltävissä. Kaunokirjan suunnitteli seuraavan kuukauden aikana lukevansa myös useampi, kuin monellako kirja oli tällä hetkellä kesken.

Tämän kysymyksen aikomuksesta lukea kaunokirjaa seuraavan kuukauden aikana, toistin myös kyselyssä kaksi. Kyselyssä kaksi kysymykseen vastasi 66 oppilasta, kun siihen vas-tasi ensimmäisessä kyselyssä 80 oppilasta. Tällä kertaa kaunokirjan aikoi seuravan kuu-kauden aikana lukea 33 % (n=22) vastaajista ja puolestaan 67 % (n=44) ei aikonut lukea kaunokirjaa seuraavan kuukauden aikana. Prosentteina tarkasteltuna ”ei-lukioiden” määrä kasvoi yhdellä prosenttiyksiköllä ”kyllä-lukioiden” kustannuksella.

Näiden vastausten vertailun perusteella näyttäisi siltä, että myöskään kaunokirjojen luke-mishalukkuudessa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta suuntaan tai toisen vinkkauk-sissa käynnin vaikutuksena. Eli yhteenvetona voisi sanoa, että kirjavinkkauksella ei ole vaikutusta yläkoululaisten yleiseen mielikuvan lukemisesta tai innostukseen lukea kau-nokirjoja.

7.2 Kirjastonkäyttö

Seuraavaksi kyselyssä siirryttiin kirjastonkäyttöä koskeviin kysymyksiin. Oppilaista 84 vastasi kysymykseen, milloin viimeksi kävit kirjastossa. Edellistä kirjastossa käyntiään ei muistanut 29 vastaajaa. Vastausten perusteella näyttäisi siltä, että huomattavasti yleisin

syy kirjastokäynnille on edelleen kirjaston ydintehtäviin liittyvät aineiston lainaaminen, palauttaminen ja varaaminen. Seuraavaksi suurin syy kirjastokäynnille on luokan kanssa tehty vierailu kirjastoon. Kaikille Tampereen seitsemäsluokkalaisille tarjotaan tiedonhau-
nopetusta kirjastossa, joten osalle näistä Linnainmaan kahdeksasluokkalaisista edellinen kirjastokäynti saattaa olla tämä tiedonhaunopetuskäynti. Aktiivisen opettajan toimesta myös he, jotka eivät vapaa-ajallaan käytä kirjastoa, saattavat käydä kirjastossa myös näiden ”pakollisten” käyntien välissä, mutta niitä ei ehkä muisteta yhtä hyvin kuin ohjattua käyntiä. Kirjastossa vapaa-ajan viettäminen oli suurimmalle osalle vastaajista vierasta, mikäli viimeisimmän käynnin syytä on uskominen. Lehtien lukioita, tietokoneen käyttäjiä ja koulutehtävien tekijöitä oli 54 vastaajasta vain 9.

Kysymykseen, jossa tiedusteltiin syitä kirjastossa käymättömyydelle, vastasi 23 oppilasta, joiden syyt olivat kaikki samansuuntaisia; en pidä kirjastosta, en pidä lainaamisesta, ei kiinnosta, ei ole mitään asiaa sinne. Eniten silmiin pistivät neljä ”en lue” vastausta, jotka kielivät kirjaston mieltämistä ainoastaan kirjojen lainaamoksi.

Oppilaiden mielikuvat kirjastosta olivat lähinnä, että se on hiljainen, rauhallinen ja tylsä. Myös tämän kysymyksen kohdalla luokittelin vastaukset, joita kysymykseen tuli 77 kappaletta, kolmeen luokkaan: positiivinen, neutraali/vaihteleva ja negatiivinen. Näistä kohtaan vaihteleva/neutraali tuli eniten vastauksia, eli 32 kappaletta. Positiivisia adjektiiveja oli 24 vastauksessa ja negatiivisia 21 vastauksessa. Eli kirjastoa kuvaavat sanat painottuvat vahvasti kohtaan vaihteleva/neutraali. Hyvin monissa vastauksissa kirjastoa kuvattiin isoksi, avaraksi ja hiljaiseksi paikaksi joka on täynnä kirjoja. Tämän kysymyksen vastauksista huokuu selvästi hivenen vanhanaikainen näkemys kirjastosta paikkana, jossa ei saa puhua, ja jossa ei tapahdu muuta kuin kirjojen lainaamista. Mielenkiintoista on kuitenkin, että pelkästään positiivisia vastauksia oli muutama enemmän kuin pelkästään negatiivisia vastauksia.

Myös tämän kysymyksen toistin kyselyssä kaksi, jolloin kysymykseen tuli 70 vastausta. Samat kolme mielikuvaa, hiljainen, rauhallinen ja tylsä, nousivat edelleen suosituimmiksi kirjastoa kuvaaviksi adjektiiveiksi. Luokittelun perusteella pelkästään positiivisia mielikuvia kirjastosta oli tällä kertaa 28 vastauksessa, mikä tarkoittaa, että positiiviset mielikuvat kirjastosta olivat kasvaneet neljän vastaajan verran. Vaihtelevien tai neutraalien

vastusten kohdalla sen sijaan tapahtui roima pudotus 32 vastauksesta 18:aan, mikä tarkoittaa sitä, että myös negatiivisia mielikuvia oli tällä kertaa enemmän kuin ensimmäisessä kyselyssä, tarkalleen 24, eli kolmen vastaajan kasvu.

Kyselyyn yksi verrattuna siis sekä positiiviset, että negatiiviset mielikuvat olivat kasvaneet muutamalla vastaajalla ja vaihtelevat tai neutraalit vastaukset puolestaan romahtaneet. Ehkäpä edellisestä kirjastokäynnistä oli osalla oppilaista kulunut jo jonkin aikaa ja Metsossa vinkkauksessa käynti sai neutraalit mielikuvat heilahtamaan jompaankumpaan suuntaan. Kirjastoon tehdyllä kirjavinkkauksessa käynnillä ei siis ollut radikaalia vaikutusta kumpaankaan suuntaan, vaan se ainoastaan selkiytti vaihtelevia tai neutraaleja mielikuvia.

Viimeisenä kirjastonkäyttöä koskevana kysymyksenä oli kummassakin kyselyssä sama kysymys, eli aikooko oppilas käydä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana, kun kirjavinkkauskäyntiä ei laskettu. Ensimmäiseen kyselyyn vastasi 76 oppilasta, joista 59 oppilasta (78 %) ei aikonut käydä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana. Kirjastossa suunnitteli sen sijaan käyvänsä 17 oppilasta (22 %). Vain noin joka viides näistä kahdeksaluokkalaisista suunnitteli siis seuraavalle kuukaudelle kirjastossa käyntiä. Kirjavinkkauskäynnille saattaa toki olla vaikutusta tähän, sillä vinkkauskäynnin yhteydessä oppilaat voivat palauttaa lainojaan ja lainata uusia kirjoja, joten tätä varten ei tarvitsisi tehdä niin sanotusti ylimääräistä käyntiä.

Toisessa kyselyssä kysymykseen vastasi yhdeksän oppilasta vähemmän eli 67 oppilasta. Tällä kertaa kirjastossa ei aikonut seuraavan kuukauden aikana käydä 49 oppilasta (73 %), ja puolestaan aikoi käydä 18 oppilasta (27 %). Edelliseen kyselyyn verrattuna käyntiä kirjastoon suunnittelemattomien osuus oli laskenut kymmenellä vastaajalla ja käyntiä suunnittelevien osuus kasvanut yhdellä. Tämä on ilahduttava tulos, vaikka on olemassa mahdollisuus, että kysymyksen vastaajamäärässä tapahtunut erotus kävi nimenomaan kirjastokäyntiä suunnitelleiden eduksi.

Joka tapauksessa vastauksista voi päätellä, että kirjasto ei ole suurimmalle osalle vastaajista mieluinen tai luonteva paikka viettää aikaa. Siellä käydään mahdollisesti ainoastaan luokan kanssa pakollisilla käynneillä. Muuten se mielletään ainoastaan kirjojen lainaamoksi, jonne lukemista vieroksuvilla ei ole asiaa. Kirjastoa ei nähdä millään tavalla houkuttelevana, sillä ei ole mitään annettavaa näille nuorille, eikä sinne näin ollen hakeuduta vapaa-ajalla. Lohduttomalta kuulostavien tulosten valopilkku on Juha Herkmanin ja

Eliisa Vainikan (2012, 87) 18–30 vuotiaiden nuorten aikuisten lukutottumuksia tutkineen tutkimuksen tulos, jonka mukaan kirjastoa käytti yli 80 % kyselyyn vastanneista. Onkin hyvin todennäköistä, että omakin tutkimusjoukkoni löytää kirjaston jatko-opintojen alkaessa.

7.3 Kirjavinkkaukset

Kirjavinkkauksia koskeva kysymyspatteristo alkoi kysymyksellä, oletko aiemmin käynyt kirjavinkkauksessa. Kysymykseen vastasi 83 oppilasta, joista ainoastaan kuusi muisti aiemmin käyneensä vinkkauksessa. Loput vastaajista jakautuvat melko tarkasti kahteen, joista toinen puoli ei ollut mielestään aiemmin käynyt vinkkauksessa, ja toinen puoli ei muistanut oliko käynyt aiemmin vinkkauksessa vai ei. Jos kyselyyn vastanneet oppilaat olivat asuneet Tampereella kyselyä edeltäneet viisi vuotta, he kaikki olivat todennäköisesti kirjavinkkauksessa käyneet, sillä kaikki Tampereen koulujen kolmannet luokat vinkataan. Toki viisi vuotta on pitkä aika, eikä ole ihme, jos vinkkaustapahtumaa ei näin pitkän ajan takaa muista.

Seuraavaksi kysyin kommentteja, mitä muisti- tai mielikuvia oppilailta oli edellisistä kirjavinkkauksista. Kuusi vastaajaa muisti vinkkauksessa käyneensä, mutta kahdeksan vastausta tuli kuitenkin vinkkausten kommenttiosuuteen. Ainoastaan yksi näistä kahdeksasta vastauksesta oli positiivinen, muissa vastauksissa ei joko muistettu millaista vinkkauksissa oli ollut, tai siitä ei ollut pidetty.

Seuraavaksi kyselyssä siirryttiin tuleviin kirjavinkkauksiin ja kysymykseen, mitä vinkkauksilta odotettiin. Kysymykseen tulleet vastaukset luokitin kolmeen luokkaan: positiivinen, neutraali, negatiivinen. Vastauksia kysymykseen tuli 78, joista suurin osa eli 44 kappaletta oli neutraaleja, mikä useimmin tarkoitti sitä, ettei tiedetty mitä odottaa tai ei odotettu mitään. Positiivisia odotuksia oli 28 vastaajalla ja negatiivisia kuudella. On ilahduttavaa, että jopa 28 oppilaan odotukset olivat positiivisia verrattuna negatiivisesti vinkkauksia odottaneeseen kuuteen vastaajaan.

On ymmärrettävää, että eniten kysymykseen tuli vastauksia joissa ei tiedetty, mitä odottaa tai ei odotettu mitään. En osaa sanoa, kuinka paljon opettaja on etukäteen pohjustanut mitä kirjavinkkaus ylipäättään tarkoittaa, eikä ehkä varsinkaan jopa viikkoa etukäteen, jolloin kävin ensimmäisen kyselyn tekemässä. En myöskään itse avannut kyselyn teon

yhteydessä mitään vinkkauksia koskevaa, joten voi hyvin olla, että osa oppilaista ei ole ensimmäistä kyselyä tehdessään tiennyt mihin on ylipäätään menossa.

Ensimmäisen kyselyn viimeisenä kysymyksenä kysyttiin, uskooko vastaaja saavansa vinkkauksessa hyviä kirjasuosituksia. Tähän kysymykseen vastasi vain 66 kyselyyn vastanneista. Vastaukset jakautuivat melkein puoliksi, 36 vastaajaa uskoi saavansa hyviä vinkkejä, kun puolestaan 30 vastaajaa ei uskonut. Jopa 17 vastaajaa oli kirjoittanut annettujen vaihtoehtojen viereen, ettei osaa sanoa saako hyviä vinkkejä vai ei. Nämä vastaukset jouduin kuitenkin hylkäämään, sillä vastausten hyväksyminen olisi vääristänyt tulosta.

Tämän kysymyksen lopputulos oli mielestäni ensimmäisen kyselyn valopilkku. En osannut odottaa, että kahdeksaluokkalaisista, joista suurin osa ei lue harrastukseksi, 55 % uskoi saavansa hyviä kirjasuosituksia vinkkauksista. Toki tulosta hivenerä vääristää se, että kysymykseen hyväksytyjä vastauksia oli vain 66, kun 17 vastausta jouduttiin hylkäämään.

Vinkkausten jälkeen, kyselyssä kaksi, oppilaita pyydettiin antamaan palautetta vinkkauksen eri elementeistä, joita olivat tableteilla Kahoot-sovellusta apuna käyttäen toteutettu äänestys, kirja- ja elokuvatrailerit, vinkatut kirjat sekä kirjavinkkarit. Oletetusti Kahoot-äänestystä kommentoitiin eniten ja lähes kaikki sitä koskeneet kommentit olivat positiivisia (83 %). Kahoot-sovellusta käytetään kouluissa lähinnä tietokilpailuiden toteuttamisessa ja sen käyttäminen äänestykseen kirjavinkkauksessa oli oppilaille varmasti yllätysmomentti. Oppilaat ovat todennäköisesti ylipäänsä odottaneet, että kirjavinkkaus tulee olemaan samanlainen, kuin se oli silloin kun he kolmannella luokalla kävivät kirjavinkkauksessa, jolloin yksi kirjaston työntekijöistä on pitänyt oppitunnin mittaisen yksinpuhelun suosittelemistaan kirjoista. Nyt mukana oli aktivoiva elementti, eli äänestys. Lisäksi vinkkauksissa hyväksi käytettiin nuoria mahdollisesti kiinnostavaa mediaa, elokuvaa, niiden kirjojen kohdalla, joista elokuva ja sen myötä elokuvatrailerit oli tehty. Trailerit saivat kahta vastaajaa vaille pelkästään positiivista palautetta (88 %). Näiden vastausten perusteella voisikin sanoa, että uuden teknologian käyttö ja oppilaiden aktivointi viikkausten aikana on suositeltavaa. Oppilaat kiittelivät palautteissaan sitä, että pääsivät itse vaikuttamaan vinkkauksen kulkuun. Vinkattuja kirjoja kommentoitiin 24 vastauksessa, joista 16:sta pelkästään positiivisesti. Kirjavinkkareita kommentoitiin vähiten, vain 11 vastauksessa. Näistä seitsemän vastausta oli positiivisia.

Kysyttäessä oppilaiden halukkuutta osallistua uudestaan kirjavinkkaukseen, jos siihen tulisi mahdollisuus, 52 % vastaajista osallistuisi vinkkaukseen uudelleen ja 48 % ei. Hivenen yli puolet vinkkauksissa olleista osallistuisi siis uudelleen vinkkaukseen, jos siihen joskus mahdollisuus tulisi. Yllättävän suuri osa oppilaista ei osallistuisi vinkkauksiin toista kertaa, mikä pistää miettimään, miksi ei. Voisi kuvitella, että tällainen vaihtelu äidinkielen tunteihin olisi toivottua, mutta tämän kysymyksen vastausten perusteella näin ei näyttäisi olevan.

Seuraavassa kysymyksessä oppilaita pyydettiin erittelemään vinkkauksen hyviä puolia. Kysymykseen vastasi 56 oppilasta. Vaikka tableteilla ja pelillisyydellä oli vankka kannattajakuntansa ja oli odotettavissa, että tabletit ja äänestys olisivat vastauksissa ylivoimaisia, eniten positiivista palautetta tulikin yllättäen vinkkaustilanteesta ja vinkatuista kirjoista. Näistä jompikumpi tai kummatkin mainittiin 27 vastauksessa. Toiseksi eniten positiivista palautetta tuli tableteista ja äänestyksestä, nämä mainittiin 18 vastauksessa.

Edellisen kysymyksen vastakysymyksessä pyydettiin antamaan parannusehdotuksia ja kertomaan mikä vinkkauksissa oli huonoa. Kysymykseen vastasi 56 oppilasta ja eniten vastattiin, ettei tiedetty missä olisi parannettavaa tai mikä oli huonoa. Näin vastattiin 19 vastauksessa. Eniten konkreettisia parannusehdotuksia tuli lyhyemmille vinkeille per kirja ja enemmän vinkattuja kirjoja. Näitä toivottiin yhdeksässä vastauksessa. Viiden vastaajan mielestä parantamista olisi vinkatuissa kirjoissa, neljän vastaajan mielestä kirjavinkkareissa.

Toisen kyselyn kysymyksistä paras vastausprosentti, eli täydet 100, tuli kyselyn toiseksi viimeiseen kysymykseen. Kysymyksessä oppilaita pyydettiin värittämällä antamaan kirjavinkkauksista tähtiä asteikolla 0–5. Tähtiä annettiin puolikkaasta tähdestä ylöspäin, siten että 0,5 tai 1 tähden antoi 7 vastaajaa. Yhtä paljon tähtiä annettiin välille 2,5 – 3 sekä 3,5 –4, kumpaankin tuli 25 vastausta. Yhdeksän vastaajaa arvioi vinkkauksen 4,5 tai täyden viiden tähden arvoiseksi. Tähtien perusteella vinkkaus kallistui enemmän positiiviseksi kuin negatiiviseksi.

Kyselyn viimeinen kysymys kuului, aikooko oppilas lainata tai varata vinkattuja kirjoja. Hyväksytyjä vastauksia kysymykseen tuli 67. Kysymykseen vastanneista oppilaista 50 ei aikonut lainata tai varata vinkattuja kirjoja, kun puolestaan 17 aikoi. Ainoastaan nel-

jäsosa tutkimusjoukosta kiinnostui siis vinkatuista kirjoista tarpeeksi lainatakseen tai varatakseen kirjan. Tämän perusteella voisi sanoa, että kirjavinkkauksella ei ole suurtakaan vaikutusta oppilaiden innokkuuteen lukea jokin vinkatuista kirjoista.

En silti pidä oppilaiden kirjavinkkauskäyntiä turhana. Kirjapuhe ja kirjastossa käynti pitävät kirjat ja lukemisen oppilaiden mielissä ja vaikei heillä juuri nyt ollutkaan innostusta vinkattujen kirjojen lukemiseen, saattaa tulevaisuudessa olla toisin. Monessa vastauksessa sanottiin, ettei lukemiselle ollut aikaa, mikä kuvaa hyvin nykyajan tilannetta. Kun jo 13–14 vuotiailla on niin kiire, ettei ehditä pysähtyä kirjan äärelle, ei ole ihme, jos sama heijastuu työikäisissä.

7.4 Opettajien haastattelut

Linnainmaan koulun opettajat luottivat kirjojen luettamiseen oppilailla käytetyimpänä lukemaan innostamisen muotona. Kahdeksannen luokan aikana kaikkien oppilaiden pitäisi lukea pakollisena neljä tai viisi kirjaa. Osan kirjoista saa valita itse, mutta myös kaikille yhteisiä lukukirjoja käytettiin. Kahdeksannella luokalla opetussuunnitelmaan kuuluu genrekirjoihin tutustuminen, joten luettavat kirjat ovat eri genreistä. Lukemisen jälkeen luetuja kirjoja työstettiin luokissa erilaisin menetelmin. Erityisluokalla annettiin oppilaalle melko vapaat kädet lukemisen valinnassa, jotta luettaisiin edes jotain. Pakkolukemiseen oppilaat suhtautuvat kaikilla luokilla vaihtelevasti riippuen siitä lukeeko vapaa-ajallaan mieluusti.

Kaikki haastatteleman opettajat pitivät yleisen kirjaston järjestämiä kirjavinkkauksia pelkästään positiivisena asiana ja vinkattuja kirjoja tasoltaan kahdeksaluokkalaisille sopivina. Myös he pitivät äänestysmahdollisuutta hyvänä mielenkiinnon ylläpitäjänä. Parannusehdotuksiakin kuitenkin löytyi. Opettajilla oli samansuuntaiset parannusehdotukset kuin oppilaillakin, eli että vinkattaisiin enemmän kirjoja ja että vinkit olisivat lyhyempiä ja kevyempiä per kirja. Tosin yksi opettaja puolestaan nimenomaan toivoi, ettei kirjoja olisi niin paljon, ja että vinkit pidettäisiin syvällisempinä. Opettajien mukaan oppilaat eivät lainanneet kirjoja siitä syystä, etteivät oppilaat juurikaan käytä kirjastoa, jolloin vinkkauksessa lainattujen kirjojen palauttaminen saattaisi nousta kynnykseksi. Nämä opettajien pohdinnat osuvat hyvin yksiin sen kanssa, mitä oppilaat vastasivat kirjastonkäyttöä koskevaan kysymykseen. Heistä ainoastaan 17 suunnitteli käyvänsä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana. Yksi opettajista toivoi, että vinkkaus tapahtuisi koululla,

jolloin se olisi koulun puolesta helpompi toteuttaa, kun matkoihin ei kuluisi niin paljon aikaa.

Opettajat olivat kiitollisia siitä, että heidän lisäksi kirjastossakin vinkataan ja opettajat toivoivatkin, että yläkoululaisille järjestettäisiin säännöllistä kirjavinkkausta. Opettajat olivat ylipäänsä tyytyväisiä kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön, eikä heillä ollut parannusehdotuksia sen suhteen. Yhden opettajan ehdotus oli, että kirjastovierailujen lisäksi kirjastonhoitaja voisi käydä säännöllisesti pienen kokoelman kanssa koulussa muistuttamassa kirjaston olemassaolosta.

Sain opettajista haastatellessani sen käsityksen, että jokainen heistä on aidosti huolissaan oppilaiden laskevasta lukutaidosta sekä siitä, ettei lukemista enää harrasteta, eikä kirjastoa käytetä. Opettajat kannustavat oppilaitaan lukemisen pariin ja antavat oppilaille kirjavinkkejä, jos he näitä kaipaavat. Opettajat tiedostivat sen, että lukeminen yläkoululaisen harrastuksena on vähentynyt, ja että oppilaiden vapaa-aikaan on tullut lisää jotain muuta, mikä vie ennen lukemiseen käytetyn ajan. Kirjavinkkaus toimii opettajien mukaan siihen asti, kun pääsee äänestämään ja kuuntelemaan kirjoista, mutta kun pitäisi lainata ja lukea kirja niin se on liian vaivalloista, eikä kiinnostusta ole tarpeeksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassani on paneuduttu suomalaisten yläkoululaisten lukutaitoon, lukuharrastukseen sekä kodin, peruskoulun ja yleisen kirjaston käyttämiin lukemaan innostamisen muotoihin. Tarkemmin olen tutkinut kahden kyselytutkimuksen avulla Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisten mielikuvia lukemisesta, kirjastosta sekä kirjavinkkauksista. Päättäväisenäni oli selvittää, onko kirjavinkkauksilla vaikutusta yläkoululaisten kiinnostukseen vinkatuista kirjoista. Tämän lisäksi haastattelin näiden kahdeksansien luokkien äidinkielen- ja kirjallisuuden opettajat sekä erityisluokan opettajan, jotta saisin mukaan myös heidän näkökulmansa oppilaiden lukutaidosta, koulun käyttämistä lukemaan innostamisen muodoista sekä koulun ja kirjaston tekemästä yhteistyöstä.

Oppilaiden mielikuvien mahdollisia muutoksia selvitin kahdella kyselytutkimuksella. Ensimmäisen tein ennen heidän kirjavinkkauksessa käyntiään, toisen kirjavinkkausten jälkeen. Ainoastaan osa kysymyksistä toistui molemmissa kyselyissä. Näihin kysymyksiin saamiani vastauksia vertailemalla saatoinkin selvittää, onko muutoksia havaittavissa. Ongelmalliseksi vertailun teki vastausprosenttien eroavaisuus. Toiseen kyselyyn pyysin vastauksia ainoastaan luokan niiltä oppilailta, jotka olivat kirjavinkkauksissa käyneet. Ensimmäiseen kyselyyn vastasi 85 oppilasta ja toiseen kyselyyn 71 oppilasta.

Tutkimuksessani selvisi, että viitekehyksen antaman osviitan mukaan myöskään tämä tutkimusjoukko ei juurikaan harrastanut lukemista. Lukemisesta ei harrastettu, sillä siitä ei yksinkertaisesti pidetty ja se koettiin liikaa aikaa vievänä. Lukemisen mieltäminen harrastukseksi oli myös ongelmallista ja monitulkintaista. Annetuista vaihtoehdoista nuoret lukivat eniten sosiaalisen median päivityksiä ja lehtiä. Toki tutkimusjoukossa oli myös heitä, jotka nauttivat lukemisesta, ahmivat kirjoja ja käyttivät ahkerasti kirjastoa. Lukemisen positiivisina puolina nähtiin, että se on mukavaa ajanvietettä ja siten saa uusia elämyksiä ja uutta tietoa.

Tutkimusjoukko ei pahemmin käyttänyt kirjastoa, sillä heidän mukaansa sinne on turha mennä, jos ei ole kirjastoon mitään varsinaista asiaa. Kirjasto koettiin hiljaisena ja tylsänä paikkana ja oppilaiden harvat kirjastokäynnit pyörivät perusasioiden kuten lainauksen ja palauttamisen ympärillä.

Kirjavinkkejä oppilaat saivat eniten internetistä ja lehdistä. Suurin osa oppilaista ei muistanut koskaan aiemmin käyneensä kirjastossa kirjavinkkauksessa ja hekin, jotka muistivat, pitivät edellistä kirjavinkkausta tylsänä. Kirjavinkkauksia oppilaat odottivat vaihtelevin odotuksin, mutta suurin osa uskoi kuitenkin saavansa hyviä kirjavinkkejä.

Kirjavinkkausten selvästi parasta antia oppilaiden mielestä oli uusien teknologioiden muutos perinteiseen kirjavinkkaukseen. Oppilaat pitivät siitä, että saivat tableteilla äänestää ja näin vaikuttaa vinkkauksen kulkuun. Kirja- ja elokuvatrailerit saivat oppilailta hyvää palautetta, ja myös kirjavalintoja pidettiin pääosin onnistuneina. Jostain syystä yli puolet oppilaista ei kuitenkaan osallistuisi vinkkaukseen uudestaan, vaikka myös vinkkauksista annettujen tähtien määrän mukaan vinkkauksiin oltiin enemmän tyytyväisiä kuin tyytymättömiä.

Vaikka kirjavinkkauksilla ei ollut merkittävää muutosta oppilaiden aseteisiin koskien lukemista ja kirjastoa, uskoisin että lukemista ja kirjoja kannustavaa puhetta ei ole koskaan liiaksi. Kirjavinkkausta tullaan jatkamaan vastedeskin, sillä jos edes yksi ei-lukeva kirjavinkkauksen jälkeen innostuu lukemaan kirjan, ei vinkkaus ollut turha. Oppilailta saatiin myös arvokasta palautetta ja hyviä kehitysehdotuksia kirjavinkkausten jatkoa ajatellen.

Haastattelemieni Linnainmaan koulun opettajien tärkein lukemaan innostamisen muoto oli kirjojen luettaminen. Opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että opettamiensa yläkoululaisien lukutaito on erittäin vaihtelevan tasoista. Heidän mukaansa heikkolukutaitoisia on kuitenkin ollut aina, kuten myös erinomaisen lukutaidon omaavia. Viitekehyksen mukaisesti myös haastatteleman opettajat olivat havainneet, etteivät nuoret enää lue vapaaajallaan samassa mittakaavassa kuin aiemmin, eivätkä käy omalla ajallaan kirjastossa.

Opettajat olivat samalla linjalla siitä, että vaikka he vinkkaavat kirjoja oppilaille myös kirjaston tarjoamaa kirjavinkkausta tarvitaan, sillä kirjaston henkilökunta tutustuu laajemmin tuoreeseen nuortenkirjallisuuteen. Opettajat toivoivat, että yläkoululaisille tarjotaisiin kirjavinkkausta jatkossa säännönmukaisemmin, muuten kirjaston ja koulun välistä yhteistyöhön oltiin pääosin tyytyväisiä.

Tutkimukseni kohteena olivat Tampereen Linnainmaan koulun kahdeksaluokkalaisten. Olisi mielenkiintoista tutkia kirjavinkkauksen vaikutuksia myös muissa ikäryhmissä. Tyttöjen ja poikien erilainen lukuharrastuneisuus ja kirjavinkkauksen vaikutukset siihen olisi myös kiinnostava jatkotutkimuksen aihe.

LÄHTEET

Ahvenjärvi, Kaisa & Kirstinä, Leena. 2013. Kirjallisuuden opetuksen käsikirja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Bodart, Joni. 1980. Booktalk! Booktalking and school visiting for young adult audiences. New Your: The H.W. Wilson company.

Esi- ja perusopetuksen lainsäädäntö. Opetushallitus. http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/lainsaadanto/perusopetus (viitattu 27.4.5.2015).

Frantsi, Hannele. 2000. Yhteinen oppimisympäristö – espoolaisesta Matildasta valtakunnalliseksi koulujen ja kirjastojen Netlibris-verkoksi. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulu kirjastossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy. 70–81.

Heikkilä-Halttunen, Päivi. 2015. Lue lapselle!: Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Atena Kustannus Oy.

Heinonen, Anne. 2011. Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta: katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Heinonen, Anne. 2009. Kirjaston välineet tarjota mediakasvatusta kouluille: Vinkkaus ja tiedonhaku. Teoksessa S. Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ 137–151.

Helovuo, Marika. 2016. 100 syytä lukea: Lukukipinän sytytyskirja. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Henriksson, Annika. 2004. Koko koulu mukaan! Teoksessa H. Linna (toim.) Luokat lukemaan. Kustannusosakeyhtiö Tammi. 7–18.

Herajärvi, Eero. 2002. Miten lukijaksi kasvamista voi tukea? Teoksessa M. Inovaara & A. Malmio (toim.) Lukuhaastetta koko elämä. 2002. Helsinki: Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 46. 15–32.

Herkman, Juha & Vainikka Eliisa. 2012. Lukemisen tavat: Lukeminen sosiaalisen median aikakaudella. Tampere: Tampere University Press.

- Hokkanen, Laura. 2015. Kun kirjat alkavat elää – Sosiaalisen kirjaston ideasta. Teoksessa L. Hokkanen (toim.) Sosiaalinen kirjasto. Helsinki: BTJ Finland. 11–44.
- Hänninen, Marjo, Härkönen, Marketta & Loivamaa Ismo. 1998. Vinkkejä kirjavinkkariille: Lasten- ja nuortenkirjavalikoima 1987–1997. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Jäppinen, Eeva. 2000. Kirjasto oppimisen ja kasvun tukena. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulu kirjastossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy. 82–104.
- Kekki, Kirsti. 2013. Menestystarina nimeltä kirjasto: näin sen koin. Helsinki: BTJ Finland.
- Kirjastolaki 2016/1492. Annettu Helsingissä 29.12.2016. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904>>.
- Kirjavinkkariyhdistys. Kirjavinkkariblogi. <https://vinkkarit.vuodatus.net/sivut/kirjavinkkariyhdistys> (viitattu 27.2.2017).
- Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan: Kansalliset suositukset lukukoiratoimintaan kirjastoissa -hanke. Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto. 2016. http://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/lukukoiratoiminnan-laatusuositus2016_0.pdf (viitattu 21.2.2017).
- Lapsuudenkodin kirjat vaikuttavat aikuisiän lukutaitoon. Tilastokeskus. 2014. http://www.stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-09-29_006.html (viitattu 14.2.2017).
- Linnainmaan koulu. Tampereen kaupunki. <http://linnainmaankoulu.yhdistysavain.fi> (viitattu 4.5.2015).
- Liukkonen, Juho. 2013. Lukukoira kuuntelee tarkkaan, mitä lapsi lukee sille. Yle Ilmiöt 19.9.2013. <http://yle.fi/uutiset/3-6830902> (viitattu 21.2.2017).
- Lukuinto. 2015. <http://www.lukuinto.fi/etusivu.html> (viitattu 24.11.2015).
- Lukukeskus. 10 + 1 faktaa lukemisesta. 2015. Helsinki. <http://www.lukukeskus.fi/wp-content/uploads/2015/03/10-FAKTA-2015-final.pdf> (viitattu 4.5.2015).
- Lukukeskus. Vierailun tilaajalle. <http://www.lukukeskus.fi/vierailun-tilaajalle/> (viitattu 21.2.2017).

Lukuviikko. 2016. <http://www.lukuviikko.fi/> (viitattu 30.1.2017).

Monilukutaitoa ja lukuintoa kirjastosta: Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, toisen asteen ja kirjaston yhteistyösuunnitelma vuosille 2016–2019. Tampereen kaupunki. 2016. <https://urly.fi/Jez> (viitattu 8.2.2017).

Mäkelä, Marja-Leena. 2015. Kirjavinkkarikirja. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Määräys. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: Oppivelvollisille tarkoitettujen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. http://www.oph.fi/download/163775_maarays_perusopetus_104_011_2014.pdf (viitattu 23.2.2017).

Nampajärvi, Sisko. 2002. Vaikea fiktio. Teoksessa M. Inovaara & A. Malmio (toim.) Lukuhaastetta koko elämä. 2002. Helsinki: Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 46. 45–54.

Nikander, Tarja. 2000. Koulu kutsuu - miten kirjasto vastaa. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulu kirjastossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy. 30–46.

Pahkiainen, Tuula. 2002. Lukeminen elämässä selviytymisvälineenä. Teoksessa M. Inovaara & A. Malmio (toim.) Lukuhaastetta koko elämä. Helsinki: Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 46. 7–14.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. 2004. Vammala: Opetushallitus.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2014. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (viitattu 9.8.2016).

PISA. Ei vuosilukua. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto. <https://ktl.jyu.fi/etusivu/pisa> (viitattu 12.12.2016).

Pääkirjasto Metso. Tampereen kaupunki. Ei vuosilukua. <http://kirjasto.tampere.fi/kirjastot-ja-aukiolot/paakirjasto-metso/> (viitattu 3.5.2015).

Saarinen Pirkko & Korkiakangas, Mikko. 2009. Lukemaan vai tietokoneelle? Nuorten lukemisharrastuksen muuttuminen 1960-luvulta 2000-luvulle. Jyväskylä: BTJ Finland.

Sarmavuori, Katri. 2011. Opi ja ohjaa lukemista. Vantaa: BTJ Finland Oy.

- Seppänen, Tiina. 2004. Lukuvartti päivässä. Teoksessa H. Linna (toim.) Luokat lukemaan. Kustannusosakeyhtiö Tammi. 7–18.
- Sinko, Pirjo. 2000. Mitä koulu odottaa kirjastolta? Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulu kirjastossa: kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy. 15–29.
- Sulkunen, Sari & Välijärvi, Jouni (toim.). PISA09 - Kestävä osaamisen pohja?. 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm12.pdf?lang=fi> (viitattu 12.12.2016).
- Sulkunen, Sari, Välijärvi, Jouni, Arffman, Inga, Harju-Luukka, Heidi, Kupari, Pekka, Nissinen, Kari, Puhakka, Eija & Reinikainen Pasi (toim.). PISA 2009 Ensituloksia. 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010: 21. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okm21.pdf?lang=fi> (viitattu 4.5.2015).
- Suomi (o)saa lukea: Tietoyhteiskunnan lukutaidot työryhmän linjaukset. 2000. Opetusministeriön työryhmien muistioita 4:2000.
- Tampereen kaupunginkirjaston toimintakertomus 2014. Tampereen kaupunginkirjasto – Pirkanmaan maakuntakirjasto. http://www.e-julkaisu.fi/tampereen_kaupunginkirjasto/2014-toimintakertomus/ (viitattu 8.2.2017).
- Taidekaari. Tampereen kaupunki. 2017. <http://www.tampere.fi/taidekaari.html> (viitattu 8.2.2017).
- Unescon yleisten kirjastojen julistus. 1994. Yhdistyneiden kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön Unescon sopimuksia ja suosituksia n:o 21. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kansainvaelliset_asiat/kansainvaelliset_jaerjes-toet/unesco/sopimukset/Liitteet/unescon_kirjastojulistukset.pdf (viitattu 21.2.2017).
- Vettenranta, Jouni, Välijärvi, Jouni, Ahonen, Arto, Hautamäki, Jarkko, Hiltunen, Jenna, Leino, Kaisa, Lähteinen, Suvi, Nissinen, Kari, Nissinen, Virva, Puhakka Eija, Rautapuro, Juhani & Vainikainen, Mari-Pauliina. 2016. PISA 2015 Ensituloksia: Huipulla pudotuksesta huolimatta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:41. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2016/liitteet/okm41.pdf> (viitattu 14.2.2017).

LIITE 1: KYSELYLOMAKE 1

Kysely koskien lukemista, kirjastonkäyttöä ja kirjavinkkausta 1. osa 8D

1. Sukupuoli

tyttö   poika

2. Harrastatko lukemista?   kyllä   en

Jos harrastat, miksi harrastat? Jos et, miksi et?

3. Mitä luet?

some-päivityksiä ___   blogeja ___   lehtiä (paperi tai netti) ___   kaunokirjoja ___   tietokirjoja ___
muuta, mitä? _____

4. Lukeminen on... (mielikuvasi lukemisesta muutamalla sanalla)

5. Saan lukuvinkkejä

kavereilta ___   netistä ___   opettajalta ___   kirjastosta ___   kirjakaupasta ___
lehdistä ___   en saa vinkkejä ___   en lue ___   muualta, mistä? _____

6. Milloin viimeksi luit kaunokirjan? a) lukeminenmeneillään   b) _____ kuussa   c) en muista

7. Aiotko lukea kaunokirjan seuraavan kuukauden aikana?   kyllä   en

8. Milloin viimeksi kävit kirjastossa? _____

Mitä teit siellä? Jos et käy kirjastossa, miksi et?

9. Kirjasto on... (mielikuvasi kirjastosta muutamalla sanalla)

10. Aiotko käydä kirjastossa seuraavan kuukauden aikana (jos vinkkausta ei lasketa)?

kyllä   en

11. Oletko aiemmin käynyt kirjavinkkauksessa?   kyllä   en   en muista

Jos olet käynyt, millaisia mielikuvia sinulle siitä jäi?

12. Mitä odotat tulevalta kirjavinkkaukselta?

13. Uskotko saavasi hyviä kirjasuosituksia?   kyllä   en

Kiitos vastauksista ja tervetuloa vinkkaukseen!

LIITE 3: OPETTAJIEN HAASTATTELURUNKO

Haastattelu koskien yläkoululaisten lukemista, kirjavinkkauksia ja kirjaston ja koulun yhteistyötä

Taustakysymykset

1. Nimi
2. Mitä teet työksesi?

Yläkoululaisten lukutottumukset

Ensisijaisesti tarkoitan kysymyksillä nimenomaan 8. luokkalaisia, mutta jos on vaikea nimenomaan heidät erotella, voi kyllä vastata kaikkia yläkoululaisia ajatellen.

3. Millaisia keinoja äidinkielen ja kirjallisuuden tunneilla käytetään oppilaiden lukemiseen innostamiseen?
4. Onko oppilaiden pakko lukea 8. luokan aikana kaunokirja? Joku tietty? Montako?
5. Kuinka oppilaat suhtautuvat?
6. Kuvaile 8. luokkalaisten lukutottumuksia ja lukutaidon tilannetta?

Kirjavinkkaukset

7. Mikä oli hyvää?
8. Mitä muuttaisit?
9. Tavoitetaanko esitellyillä kirjoilla oppilaiden lukemisen tasoa? Kuinka paremmin tavoitettaisiin?
10. Oppilaat eivät juuri lainanneet vinkkauksista. Osaatko arvella miksi eivät?
11. Oletko kuullut/saanut kirjavinkkausten jälkeen oppilailta mitään kommentteja tai oletko sivukorvalla kuullut mitä on puhuttu esitellyistä kirjoista tai vinkkauksista?
12. Koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelmassa vuosille 2012-2015 on sovittu että 3. luokkalaiset kutsutaan kirjavinkkauksiin. Tavoitteeksi on kirjattu, että myös yläkouluille pitäisi saada säännöllinen kirjavinkkaus. Linnainmaa on nyt toiminut pilottina. Pidätkö tätä tärkeänä?
13. Kuinka kirjasto voisi enemmän edesauttaa oppilaiden lukemaan innostamista?
14. Muita kommentteja?

OPS ja uusi koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelma

15. Kuinka kirjasto voisi vielä paremmin tukea koulua OPS:in toteuttamisessa? Kuinka opettajan ja kirjaston yhteistyötä voisi tiivistää? Järjestetään kirjavinkkauksia ja tiedonhaun opetusta ”turhista” aiheista.
16. Kuuluuko opetuksen ja kirjaston palvelujen ja tarjonnan sitominen mielestäsi OPS:iin?
17. Uusi OPS, onko opettajilla mitään suunnitteluryhmiä? / Kuinka teillä uutta OPS:ia suunnitellaan?
18. Kuinka uusi OPS tulee muuttamaan äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta? Hyvä vai huono?

LIITE 4: KYSELY 1, KYSYMYS 2

Jos harrastat lukemista, miksi?

Koska lukeminen avaa uusia maailmoja, naurattaa, itkettää ja viihdyttää.
Olen usein aika turhautunut ihminen, joten lukeminen on siihen mainio ”lääke”.
Lukeminen on kivaa ajanvietettä ja siinä sukellaan aiheisiin syvemmin kuin esim. elokuvissa.
Pidän uuden oppimisesta, tarinoista yms.
Koska niissä voi samaistua henkilöön ja pidän siitä.
Luen välillä kun minulla on aikaa ja innostun jostain. Silloin saa ajatukset helpommin pois esim. ikävistä ajatuksista.
Lukeminen on kivaa ja kirjoihin on ihana upota.
En tiedä varsinaista syytä, lukeminen on mukavaa ajanvietettä.
Lukeminen on hauskaa kun kirja on hyvä ja kiinnostava.
Lukeminen on mielenkiintoista.
Rakastan ”sukeltaa” erilaisiin kirjojen maailmoihin.
Harrastan sitä, koska se on mukavaa ja siitä saa uutta tietoa. Pidän uudesta tiedosta.
Luen joskus yhden kirjan, mutta en säännöllisesti.
Pidän lukemisesta. Niissä pääsee vierailemaan erilaisessa maailmassa.
Luen sanomalehtiä ja niistä saa tietoa.
Koska lukeminen on hyvää ajanvietettä.
Koska kirjojen avulla saadaan tietoa, mielikuviutus paranee jne.
Koska se on kivaa ja tuo uudenlaisia elämyksiä.
Kirjojen luku on mukavaa.
Luen välillä, koska se on hyvää tekemistä.
Pääsen pakoon todellisuudesta.
Koska tykkään lukea kirjoja.
Mielenkiintoista.

Jos et harrasta lukemista, miksi et?

Minulla on aika tapahtumatäyteiset päivät, aikaa ei ole oikein, mutta luin ala-asteella.
Olen koittanut, mutta ei ole minua varten.
Koska ei ole juurikaan aikaa.
En tykkää lukemisesta ja on paljon muutakin.
Koska en ole kiinnostunut kirjoista.
Ei ole aikaa koska on harjoituksia joka päivä enkä jaksa.
En harrasta lukemista, mutta tykkään siitä.
En tykkää lukemisesta, koska ei löydy kiinnostavia kirjoja.
En tykkää lukea.
En pidä lukemisesta.
Luen kyllä, jos on aikaa. Valitettavasti sitä tahtoo löytyä vain lomalla (siis kirjoja). Luen kyllä päivittäin urheilu-uutisia, mutta en kutsuisi sitä harrastukseksi.
Olen erittäin hidas lukemaan.
En ole kiinnostunut lukemisesta niin että jaksaisin lukea.

Joskus luen. Lukeminen on vähän tylsää.
En vain tykkää lukea kirjoja.
Sitä ei jaksa.
Kirjojen lukeminen on mädähtävää.
Ei kinee.
Muut harrastukset vievät kaiken ajan.
Koska en harrasta sitä.
Ei ole minun juttuni, paitsi jos on hyvä kirja.
Koska en pidä lukemisesta.
Luen harvoin, ei ole aikaa.
Ei kiinnosta.
Pidän lukemista ajan tuhlaamisena.
En jaksa lukea, enkä tiedä hyviä kirjoja.
Koska aikani ei riitä muutakun koulun pakollisiin lukemisiin.
Lukeminen ei kiinnosta minua.
Ei riitä aika lukemiseen.
En tykkää.
Koska lukeminen on tylsää.
Se on tylsää.
Ei oo motii.
Säbää.
En ole kerennyt.
No luen jaa satunnaisesti.
En silleen mut luen jotain kiinnostavia kirjoja.
En vain ole kovin kiinnostunut lukemisesta.
En kauheasti tykkää lukemisesta.
En tiedä.
Tylsää.
En koska ei kiinnosta.
En.
Ei ole aikaa x 3
En jaksa x 2
En pidä siitä x 2

LIITE 5: KYSELY 1, KYSYMYS 4

Lukeminen on...

Hauskaa ajanvietettä, maailmaa avartavaa tekemistä, josta tulee hyvä mieli.
Mukava viihdyke silloin, kun muuta tekemistä ei keksi. Se on varsin aikaa vievää.
Yleensä tosi mukavaa, riippuen toki siitä mitä luetaan.
Ihanaa! Avartavaa.
Mukavaa, rentouttavaa, aikaavievää, hyvää tekemistä mm. automatkoille.
Välillä okei.
Kivaa, mutta vie paljon aikaa.
Mukavaa, rauhoittavaa, joskus jännittävää.
Lukeminen on aina välillä mukavaa, välillä todella tylsää.
Aikaa.
Hauskaa, raikastavaa ja välillä milenkiintoista.
Mielenkiintoista ja rauhoittavaa.
Lukeminen on mukavaa ja opettavaa.
Ajan tappoa mielikuvitusmatka uusiin maailmoihin, haaveita puettuina sanoiksi.
Ajan hukkausta, tylsää.
Joskus kivaa netissä. Vihaan lukea tavallisia kirjoja.
Lukeminen on kuin matkustamista toiseen paikkaan, eläytymistä hahmoja kohtaan.
Ihanaa, arjen huolista vapauttavaa.
Mukaansa tempaavaa, hauskaa, tunteita herättävää.
Tylsää ellei ole hyvä esim. blogiteksti.
Mukavaa, jos teksti on kiinnostava.
Mielenkiintoista.
Tylsää, ei niin kivaa.
Rentouttavaa. Voi unohtaa ikävät asiat.
Ihan kivaa.
Riippuu mistä roikkuu paitsi jos ei roiku.
Mukavaa ajanvietettä.
Vaivalloista, pitkäkestoista.
Mukavaa ja rauhallista.
Tylsää eikä mua kiinnosta.
Mukavaa ja rentouttavaa.
Joskus kivaa/tylsää.
Riippuu ihan kirjasta, mutta tykkään lukea aikakausilehtiä kun taas kirjoja en tykkää lukea.
Tuskaa.
Tylsää usein.
Jos on hyvä aihe niin ihan ok.
Välillä kivaa ja välillä ei.
Ihan kivaa.
Kivaa ja siihen voi uppoutua.
Rauhoittavaa, jos on hyvä kirja.
Mielenkiintoista.
Hyvä tapa rentoutua.
Lukeminen on välillä tylsää, riippuu kirjasta.
Viihdettä, vähän kun elokuvaa katsoisi.
Iha jees.

Lukeminen on ajan hukkaa.
Ajan tuhlausta ja tylsää.
Hauskaa ja mielenkiintoista, jos on hyvä kirja.
Kivaa jos on kiinnostava aihe.
Mielenkiintoista, joskus pitkästyttävää.
Kivaa ja vapauttavaa.
Innostavaa ja rauhoittavaa.
Tylsää kakkaa.
Tyhmää, turhaa, ajan tuhlausta.
Se on joskus kivaa mutta usein tylsää.
Tylsää koska silloin pitää vain istua.
Joskus kivaa.
Aika kivaa jos on kiinnostava kirja.
Ihan kivaa jos on hyvä kirja.
Tylsää ja pitkästyttävää.
Mukava, mielenkiintoista, joskus laiskaa.
Iha jees, jos kirja on hyvä.
Tylsää x 9
Mukavaa x 5
Kivaa x 3

LIITE 6: KYSELY 1, KYSYMYS 8

Milloin viimeksi kävit kirjastossa? (viikko 51 joulukuussa 2014)

Marraskuun alussa.	2 viikkoa sitten.
Viime viikolla.	Pari viikkoa sitten kaverin mukana.
Kesällä.	2010.
Kesällä tai keväällä.	Varmaan vajaa vuosi sitten.
Lokakuussa.	Koulun kanssa keväällä.
Viime vuonna koulun kanssa.	Kuukausi sitten.
Viime viikolla.	Viime keväänä (toukokuussa).
Kesällä.	28.11.2013
Joskus koulun kanssa.	Viime kuussa.
Kuukausi sitten.	Ei oo kauaa aikaa.
2 viikkoa sitten.	Viime vuonna.
Syyskuussa.	Syksyllä.
Viime viikolla.	Kauan aikaa sitten.
Ehkä vuosi sitten.	En muista x 26
Muutama viikko sitte.	En tiedä x 3
Kesälomalla.	
Elokuussa luokan kanssa.	
1 kk sitten.	
Keväällä	
1 v si.	
Koulun kanssa 7 lk.	
Joskus kesällä, käyn enemmän kirjasto- autolla.	
3 kk sitte.	
En muista. Viime vuonna kait.	
Viime vuonna.	
Viimeksi kun kävimme koulun kanssa eli 6 vuotta sitten.	
Viimeksi koulun kanssa.	
Joskus koulun kanssa.	
Kesälomalla.	
En muista, mutta menen tänään.	
Ajat sitten (luen iPadilla).	
Koulussa luokan kanssa.	
En muista, viime vuonna luokan kanssa, ehkä.	
Elokuussa.	
Elokuussa.	
6 kk sitte.	
Puol vuotta sitte.	
Silloin viimeksi kun koulun takia oli pakko. 2014 toukokuu?	
Joku 2 vuotta sitten.	
Viime perjantaina.	
Viime vuonna.	
Puoli vuotta sitten ehkä.	

Mitä teit siellä? Jos et käy kirjastossa, miksi et?

Etsin ja löysin mukavan pinon uutta luettavaa.
Odotin vanhempiani, että tulisivat kaupunkiin.
Palautin lainatun kirjan.
Lainasin kirjoja, luin lehtiä.
Lainasin kirjoja...?
Meille pidettiin esittelykierros.
Luin lehtiä.
Lainasin kirjoja (?), ja en käy kirjastossa sillä luen Wattpadin avulla.
Miksi menisin kirjastoon jos ei ole sinne mitään asiaa.
En muista milloin olisin käynyt.
Ei ole asiaa sinne.
En käy kirjastossa vapaa-ajalla, koska en pidä kirjojen lainaamisesta.
Lainasin varaamani kirjat.
Palautin ja lainasin kirjoja.
Luin kokeisiin ja tein läksyjä.
En käy kirjastossa koska en lue kauheasti kirjoja.
Kävin lukemassa urheilulehtiä, katsomassa olisiko hyllyyn tullut uusia kuvaamataitoon liittyviä kirjoja tai "3-etsivää"-kirjoja ja tietenkin palauttamassa vanhat lainat.
Kävin serkkujeni kanssa lainaamassa kesälukemista.
Äitini työskentelee Metsossa, ja hän tuo minulle kirjoja.
Kävimme koulun kanssa.
Olimme luokan kanssa.
En käy kirjastossa koska sielläkin on tylsää ja hiljaista.
Hain pari kirjaa varauksesta.
Katsomassa olisiko siellä yhtä tiettyä kirjaa.
Koulu pakotti.
Viimeksi lainasin kirjan minkä luin.
En ole hyvä lukemaan niin ei ole tarvetta lainata kirjoja tai lehtiä.
Lainasin pari kirjaa.
Koska mua ei kiinnosta lukeminen.
Hain kirjan itselleni.
Ei ole aikaa, kävimme viime vuonna koulun kanssa.
Ei ole aikaa eikä kiinnostusta.
Istuttiin ja kuunneltiin jotain tyyppiä.
Palautin kirjan ja käytin tietokonetta.
Makasin.
Etsittiin lappuja.
En jaksa mennä.
Koska ei ole aika ja ei oikein kiinnosta.
... lainasin kirjoja
Koulun joku retki.
Lainasin kirjoja ja luin lehtiä.
Hain kirjan lainaan ja lehtiä.
En käy koska netistä löytyy kaikki kirjat luettavaksi.
Meille esiteltiin kirjastoa.
Koska ei ole tarvetta käydä.
Lainasin kotiin kirjoja ja luin kirjastossa lehtiä.
Luin lehtiä ja lainasin pari liikunta kirjaa.

Oltii koulun kanssa.
Luokan kanssa.
Meille esiteltiin jotain.
Lainasin kirjan.
Menin kaverin mukaan lainaamaan kirjan.
Lainasin 1 kirjan.
Etsin koulukirjoja ja muuta lukemista.
Siellä on tylsää.
Lainasin pari kirjaa ja palautin muutaman kirjan.
Olin kaverin seurana.
En muista.
Koulusta oli pakko käydä ja tutustuimme kirjanhaku järjestelmään.
Harjoiteltiin etsimään kirjoja.
Tein läksyt.
Otin kirjan äidilleni.
Manga.
Hito tylsä paikka.
Lainasin kirjoja.
Lainasin kirjoja ja palautin vanhoja.
Lainasin "Moonwalk"-kirjan jonka oon jo lukenu (tosi hyvä kirja!). Ja Untouchable-kirjan joka on myös Michael Jacksonista.
Oltiin luokan kanssa.
Olin siellä luokkani kanssa.
En jaksa.
Koska en lue kirjoja.
Palautin kirjan.
En lue.
Ei kiinnosta.
En ole saanut aikaiseksi että menen.
Lainasin kirjoja.
Ei oo aikaa käydä, eikä sieltä oikein tarvi mitään yleensä.

LIITE 7: KYSELY 1, KYSYMYS 9

Kirjasto on...

Rauhallinen, viihtyisä paikka, josta saa ihanaa tekemistä.
Hiljainen, perhepainotteinen, hieman ummehtunut, kliininen ja naivi paikka.
Hiljainen, rauhallinen, tylsä.
Rauhallinen, hiljainen paikka.
Hiljainen, rauhallinen, mukava täysi.
Ihanan rauhallinen.
Paikka jossa on kirjoja.
Kirjasto on hiljainen ja outo.
Tunkkainen paikka.
Hyvä lukupaikka ja jos on kokeet menen sinne lukemaan.
Kirjasto on kaunis paikka kuvainnollisesti. Suuret määrät kirjojan saavat kirjaston näyttämään omalta maailmalta.
Hiljainen, äkäisiä kirjaston tätejä.
Mahtava paikka jossa on helppo tehdä koulutehtäviä.
Hiljaista, tylsää.
Hyvä vaihtoehto, jos ei halua ostaa kirjoja. Itse en kuitenkaan yleensä lainaa kirjoja, koska tykkään katsella kirjoja hyllyssäni. Eli ostan siis kaikki kirjani.
Hiljainen, valoisa, täynnä kirjoja.
Kirjan lainaamis paikka.
Hiljainen paikka.
Täynnä kirjoja.
Iso laaja tylsä.
Täynnä kirjoja.
Ihan mukava ja hiljainen paikka.
Turha.
Hiljainen, täynnä kirjoja.
Rauhallinen hiljainen autio.
Rauhallinen ja hiljainen paikka.
Nörttien paikka.
Kirjojen koti.
Hiljainen ja rauhallinen paikka.
Hiljainen paikka jossa on paljon kirjoja.
Liian hiljainen paikka.
Mukava paikka jos siellä jaksaa käydä, kirjastoja on liian vähän.
Mehevä.
Tylsä, iso.
Mehevä.
Hiljainen ja rauhallinen.
Hiljainen, rauhallinen...
Rauhallinen paikka.
Rauhallinen paikka lukea, paitsi jos siellä on kirkuvia lapsia.
Emt.
Rauhallinen.
Kirjasto on rauhallinen paikka, jossa voi miettiä asioita ja kierrellä.
Rauhallinen ja viihdyttävä paikka.

Outo paikka.
Kirjasto on hiljainen paikka.
Iso ja hiljainen.
Täynnä turhia asioita.
Avara, suuri.
Ihan ok.
Hiljainen paikka.
Värikkäitä.
Rauhallinen ja mukava paikka.
Kirjasto on hiljainen paikka jossa on paljon kirjoja.
Kirjasto on tylsä paikka.
Läjä turhia asioita.
Ihan mukava paikka.
Liian hiljainen.
Jännittävä.
Aika jees paikka.
Ihan kiva siel mut vaikee löytää mitään kirjoja.
Hyvä paikka niille jotka tykkää lukea.
Siellä on laaja valikoima.
Hiljainen paikka.
Ei ole sanottavaa.
Hiljainen, mukava.
Tylsä rakennus.
Hiljainen ja siisti.
Hiljainen place.
Kiva.
Hyödyllinen ja tarpeellinen niille jotka sitä tarvii.
Tylsä x 4
Hiljainen x 3

LIITE 8: KYSELY 1, KYSYMYS 11

Jos olet käynyt aiemmin kirjavinkkauksessa, millaisia mielikuvia sinulle siitä jäi?

Hyvät.

Istuin pimeässä huoneessa luokkani kanssa ja kuuntelin kun kirjastonhoitaja kertoi meille kirjoista.

En muista.

Turha.

En muista.

Tylsää, jokaisella on oma mielipide kirjoista. Esim. viime vuonna meille suositeltiin lukea soturikissoja, luin niitä, mutta en tykännyt.

Siellä oli tylsää.

Se oli tylsää.

LIITE 9: KYSELY 1, KYSYMYS 12

Mitä odotat tulevalta kirjavinkkaukselta?

Hyviä lukuvinkkejä ja mukavia ihmisiä, jotka osaavat kertoa kirjoista hyvin.
Toivon, että esittelijä on ponteva, ja rohkea, sekä hänen kertomansa jutun.
Että, löytäisin hyviä kiinnostavia kirjoja, sillä juuri nyt en oikein tiedä mitään.
Ei sen kummoisempia odotuksia.
Toivottavasti saan sen avulla lisää intoa lukemiseen.
Paljon romaaniehdotuksia, ja tylsää seisoskelua.
Että se olisi kiinnostava eikä mikään turha.
Hyviä kirjoja joita voi lukea.
Kiinnostavia esittelyjä ja huomiota herättäviä kirjoja.
Toivon löytäväni uusia kirjoja luettavaksi.
Hyviä kirjavinkkauksia.
Uudenlaisia kirjoja joita on tullut Suomeen.
Saisin hyviä vinkkejä mitä lukea seikkailukirjoista, ja etsiväkirjoista.
Odotan kuulevani hyviä suomalaisia kirjoja, koska luen yleensä pelkästään englanniksi.
Ehkä jotain uusia kirja vinkkejä.
Löytäisin jonkun uuden kirjan luettavaksi.
Jotain innostuspuhetta.
Odotan hyviä lukuvinkkejä.
Saattaa olla ihan kiva, voi innostaa lukemaan jonkun kirjan mikä esitellään.
En oikee mitää ihmeellistä.
Että kiinnostun jostain kirjasta.
Jotain jännää.
Hyviä kirjoja, ja että saa lainata kirjoja.
En odota oikeastaan mitään, en usko saavani hyvää kirjaa, koska luen niin outoja kirjoja.
Ei mitään, jotain tyhmiä kirjoja jotka kelpaa lissuille luettavaksi.
Hyviä ja kiinnostavia kirjavinkkejä.
En osaa odottaa mitään.
Että sieltä löytyy kiinnostavia kirjoja.
Kestää kauan.
Mielenkiintoisia kirjoja.
Toivon löytäväni jonkun kivan kirjan.
Ihan kiva varmaan.
En mitään ihmeempiä.
Se olisi mukavaa.
Varmaan aika tylsää kun en tykkää lukemisesta.
En odota.
En ole varma.
Varmaan mukavaa.
Tylsää.
Että se on ihan kiva.
Jotain.
En oikee tiiä, en mitään varmaan.
En tiedä x 16
En mitään x 14
En osaa sanoa x 2
En erityistä x 2

LIITE 10: KYSELY 2, KYSYMYS 2

Lukeminen on...

On mukavaa ajanvietettä kun ei ole muutakaan tekemistä sillä hetkellä.
Hyvää ajanvietettä, maailmankuvaa avartavaa, sanavarastoa laajentavaa.
Rentouttavaa ja mukavaa.
Jännittävää, mukavaa.
Minusta mukavaa ja jotenkin valaisevaa.
Mukavaa, mielenkiintoista, jännittävää.
Rauhoittavaa ja jos ei ole muuta tekemistä miksi ei lue kirjaa.
Ihan kivaa mutta vie paljon aikaa.
Kivaa, pääsee pakoon omaa elämää.
Ei minua varten.
Edelleen tylsää.
Turhaa & tyhmää.
Tylsää, ajan hukkausta.
Kirjasta riippuen hauskaa, mukavaa ja rauhoittavaa.
Kivaa, rentouttavaa (?).
Lukeminen on matkustamista toiseen maahan/maailmaan ilman kulkupeliä.
Mukavaa, saa muuta ajateltavaa.
Vaivalloista, hidasta harvinaista, kiinnostavaa.
Ihan jees.
Ei kovin mukavaa.
Tylsää, ei kiinnosta.
Välillä kivaa (jos on hyvä kirja).
Väsyttävää, jos haluaa rauhoittua, se auttaa.
Kivaa, mutta se vie aikaa enkä ehdi.
Joskus kivaa ja joskus tylsää.
Mahtavaa.
En tykkää lukea kirjoja, mutta jos se kuulostaa mielenkiintoiselta niin ehkä voin lukea sen.
En osaa sanoa joskus kivaa ja joskus ei, riippuu kirjasta.
Rauhoittavaa, koukuttavaa ja kivaa.
Ihanaa, sillä silloin ei tarvitse miettiä mitään muuta.
Kivaa ja rauhaisaa.
Olisi kivaa jos tykkäisi lukea mutta itse en tykkää koska silloin istutaan vaan.
Joskus mielenkiintoista.
Ei ole kauhean mukavaa.
Ajan hukkausta, ihan kivaa mutta ei.
Kakkaa.
En tiedä.
Kivaa, rauhoittavaa.
Riippuu kirjasta, viihtyisää.
Lukeminen on pitkästyttävää, mutta tärkeää.
On mielenkiintoista.
Mukavaa ja leppoisaa ajanvietettä.

Iha ok.
Tylsää ja epämukavaa.
En tiedä mitä sanoa.
Tylsää joskus.
Tylsää x 8
Kivaa x 6
Mukavaa x 4
Tuskaa x 2
Tyhmää x 2

LIITE 11: KYSELY 2, KYSYMYS 4

Kirjasto on...

Hiljainen, kliininen, lapsiystävällinen rakennus.

Hyvä (ja ilmainen) paikka löytää uutta luettavaa, jos se on päässyt loppumaan.

Mukava paikka käydä katselemassa uusia kirjoja.

Tylsä, hiljainen.

Kaunis paikka.

Hiljainen, avara, täynnä hyllyjä.

Rauhallinen ja mukava, rentouttava.

Vanhanaikainen.

Ihan mukava paikka, liian hiljainen.

Hiljainen, rauhallinen, kiva.

Hiljainen ja tylsä paikka jossa en tykkää käydä.

Iha okei.

Hiljainen rauhallinen.

Tylsä ja vanhanaikainen.

Tylsä ja epämukava.

Kirjasto on mukava ja hiljainen paikka, missä on mukava käydä usein.

Hiljainen paikka, jossa pystyy lukemaan rauhassa.

Mahtava paikka jossa pystyy hyvin keskittymään kouluhommiin ja sieltä saa kivoja kirjoja lainattua.

Hiljainen tylsä.

Ihan okei.

Paikka jossa on kirjoja.

No itse en käy usein.

Aika turhaa.

Täynnä kirjoja.

Hiljainen ja rauhallinen paikka.

Hiljainen lukupaikka.

Kuin taikamaa, ja kirjat ovat ihmeellisiä ennennäkemättömiä asioita.

Ainakin Metso on upea.

Kiva jos niitä olisi enemmän.

Tuskaa.

Mehevä.

Rauhallinen paikka.

Hiljainen, iso.

Ihan kiva.

Ankea ja "likainen" paikka.

Ihan mukava paikkahan se.

Ihanan hiljainen ja mukava.

Ihanan rauhallinen paikka.

Hiljainen, liiankin hiljainen mua varten.

Ihan kiva paikka.

Jännä.

Talo.

Outo paikka.

Tyhmä.

Pashaa.

Iha jees.

Kirjasto on rauhallinen ja mukava paikka.

Mukava paikka, jossa valikoima on laaja.

Kirjasto on mielestäni ahdistava paikka.

Rauhallinen ja kiva paikka.

Ok paikka.

Hiljainen ja mukava.

Tylsä ja hiljainen paikka.

Iso ja sieltä ei löydy oikee mitään, ja DVD levyt on huonoja ne on ihan naarmusia. En voi kuunnella Off The Wall albumii kun levy täynnä naarmuja!

Kirjasto oli ihan hieno.

Laaja valikoima.

Tylsä x 8

Hiljainen x 6

LIITE 12: KYSELY 2, KYSYMYS 6

Kerro muutamalla sanalla tai lauseella, mitä pidit kirjavinkkauksen eri elementeistä (Kahoot-äänestys, kirjatrailerit, kirjavinkkarit, vinkatut kirjat).

Kahootissa olisi voinut olla hieman enemmän perehtyneisyyttä. Kirjatrailerit olivat mukavaa puhumisen väritystä. Kirjavinkkarit olivat ystävällisiä, mutta ilmaisu oli hieman ontuvaa. Kirjat olivat kiinnostavia, mutta hieman naiveja.

Se oli ihan hyvin suunniteltu. Kahoot oli toimiva, trailerit hauska lisä. kirjoja olisi voinut olla useampia.

Kahoot oli mukava lisä, kuin myös trailerit, mutta vinkatut kirjat olivat hieman tylsän oloisia.

Mielestäni äänestys toimi huonosti, koska kyseinen sivusto on tarkoitettu kyselyihin. Trailerit olivat ihan hyviä ja se herätti enemmän mielenkiintoa, kuin vinkkareiden puheet, jotka vähän laahustivat.

Kirjavinkkaus oli mielenkiintoinen. Vinkatut kirjat olivat mielenkiintoisia ja vinkkarit kivoja.

Kirjavinkkaus oli hyvä, mutta pidin varsinkin äänestyksestä ja siitä, että oppilaat saivat vaikuttaa vinkattaviin kirjoihin.

Oli aika tylsä, mutta samalla myös hyvä ja kahoot oli kiva ja lainasin myös yhden kirjan.

Mielestäni Kahoot ja erilaiset trailerit olivat kivoja.

Netti oli hidas.

Kahootit ja kirjatrailerit olivat kivoja, etenkin Kahoot, jossa pääsi osallistumaan. Vinkatut kirjat olivat muuten kivoja paitsi olin jo lukenut ne.

Oli mukavaa.

Kahoot oli ihan kiva juttu ja kirjavinkkarit tiesivät mitä olivat tekemässä, mutta kirjat eivät ole vielä kiinnostavia.

Iha mukava.

Kahoot-äänestys oli hyvä, muuten oli tylsää.

Kahoot oli hauska. Suurin osa vinkatuista kirjoista oli kiinnostavia, mutta vinkkarit kertoivat vähän puuduttavan pitkästi.

Kahoot-äänestys oli hauska ja kirjat olivat osa mielenkiintoisen oloisia. Voisin katsoa muutamasta kirjasta tehdyt elokuvat, mutta en lukea.

Kahoot-äänestys oli kiva, mutta itse vinkkaus oli muuten tylsää. Kirjat eivät vaikuttaneet kiinnostavilta.

Kahoot-äänestys oli kiva. Kirjatrailerit ok, ääniä ei kuulunut. Vinkatut kirjat olivat myös hyviä, mutta niistä mikään ei ollut erityisesti mieleeni.

Vinkatut kirjat olivat todella mielenkiintoisesti vinkattu, innosti lukemaan vinkattuja kirjoja. Kahoot oli ihan kiva mutta vähän turha, olisi voinut jättää pois.

Kahoot-äänestys oli kiva lisä jossa kuuntelijat sai vaikuttaa, trailerit oli kiva erilaisuus ja lisä ja kirjat herätti mielenkiintoa.

Kirjavinkkaus oli tosi kiva ja mielenkiintoinen mutta vanhempi nainen puhui lapsellisesti. Esittelyssä olleet kirjat olivat hyviä ja ne esiteltiin hyvin mutta olen huono lukemaan.

Oli ihan hyvä ja sai vinkkejä kirjoista.

Iha jees.

Kahootti oli hyvä ja siellä oli pari hyvää kirjaa.

Kahoot oli hyvä. Esitykset olivat hyvin tehtyjä.

Pidin todella paljon.

Vinkkaus oli mielenkiintoinen.

Se oli ihan hyvä.

Oli tosi kiva idea, itse tykkäsin ja sain paljon ideoita tuleviin kirjoihin joita aijon lukea. Mun mielestä kirjatrailerit oli tyhmiä, koska ei kirjoihin tarvi, mutta vinkatut kirjat oli tosi hyviä.

Mielenkiintoinen. Sai paljon hyviä lukuvinkkejä.

Kahoot juttu oli kiva, kirjat kuulostivat kivalta/mielenkiintoiselta.

Trailerit oli kivoja.

Äänestys oli tyhmää, kun joutui tekemään kamun kaa. Kirjatrailerit oli tosi kivoja.

Vinkkarit ok ja vinkatut kirjat olivat mielenkiintoisia.

Kirjavinkkaus oli mukava ja siitä sai hyviä kirja ehdotuksia. Kirjat olivat mielenkiintoisia.

Trailerit olivat mielenkiintoisia. Kahoot äänestys oli myös ihan kiva, mutta olisin halunnut kuulla kaikista kirjoista jotain.

Kahoot-äänestys oli kiva, mutta välillä ärsytti, kun ois halunnut jonkun muun aiheen.

Oli hassua katsoa trailereita. Vinkkarit olivat mukavia.

Se Kahoot juttu oli hyvin keksitty.

Joo ihan hyvä oli, Kahoot oli mukava.

Oli kivaa.

Trailerit oli ihan kivoja.

Kahoot oli iha jees ja muu aika tylsää.

Olivat mielenkiintoisia.

Kahoot äänestys oli hyvä idea, hyvät trailerit, hyvät vinkkarit ja vinkatut kirjat oli ihan mielenkiintoisia.

Ihan kiva idea oli.

Kaikki oli iha kivoja.

Kahoot oli kiva, ja kaikki oli kivoja.

Ne kaikki olivat hyvää infoa.

Kirjoista kerrottiin selkeästi ja hyvin, huomasi selvästi että kirjavinkkaajat pitävät kirjoista ja lukemisesta.

Kahootit oli kivoja, kirjat hyviä. Kirjoja luettiin liikaa.

Kahootista ja kirjavinkkareista kaikki oli kivaa.

Kahoot oli ihan kiva ja kirjatrailerit.

Sai tietoa kirjasta hyvin.

Kahoot oli kiva x 5

Ihan semi x 4

Tylsä x 3

Ihan ok x 2

Ihan kiva x 2

LIITE 13: KYSELY 2, KYSYMYS 8

Mikä vinkkauksessa oli hyvää?

Vinkkaus oli mukavaa vaihtelua tavalliseen tuntiin ja kuulin paljon uusista kirjoista ja kirjailijoista. On hienoa, että tällaista järjestetään. Löysin myös uuden, kivan kirjan. Se oli ihan mielenkiintoinen kokonaisuudessaan. Se kun esiteltiin monen tyylisiä kirjoja. Se oli erilainen kuin useimmat kirjastokäynnit. Pääsi osallistumaan, oli monien eri genrejen kirjoja jokaiselle jotain. Sai itse valita aihepiirin. Vinkkaus oli hyvä niille jotka pitävät lukemisesta. Sai tietoa uusista kirjoista mitä on tullut. Se oli monipuolinen, ei liian tylsä. Kahoot ja lopussa lyhyt vapaa-aika. Melkein kaikki vinkatut kirjat, ja muut. Kirjavinkkaukset olivat tehty mielenkiintoiseksi, ja lyhyet ja ytimekkäät esittelyt toimivat. Sai hyviä lukuideoita ja jos ei ole mitään. Jännittävät ja kivat kirjat. Kirjoja esiteltiin hyvin ja kattavasti. Ei tarvinnu olla koulussa. En muista. Siellä oli mukavaa. Suositeltiin erilaisia kirjoja nuorille. Selkeä kertominen. Sain hyviä lukuvinkkejä! Kirjat jotka vinkattiin oli tosi hyvän kuuloisia ja meidän ikäisille sopivia. Ipad. Pelaaminen tabletilla. Kirjojen monipuolisuus. Vinkkauksessa oli kivaa. Se että sai taas innostuksen lukea kirjoja. Sai hyviä ehdotuksia kirjan lukuun. Kirjoista kerrottiin monipuolisesti, mutta ei kuitenkaan paljastettu. Näin uusia kirjoja joita voisi lukea. Valittiin Kahootilla aihe ja sitten tuli se aihe. Kahoot ja se että meni tunti. Kirjavinkkaus. Kauhukirjat jotka aion lukea. Sai vinkkejä hyviin kirjoihin. En osaa sanoa. Muilla sovelluksilla pelleily. Oppi enemmän kirjoista. Itse ainakin sain pari hyvää kirjaa jotka voisinkin lukea. Hyviä kirjoja oli valittu.

Ei mikään.
Sai kuulla.
Ne kertomukset.
Kahoot-äänestys,
kirjavalinnat
Kahoot x 8
Kaikki x 4
En tiedä x 3
Tabletit x 2
Trailerit x 2

LIITE 14: KYSELY 2, KYSYMYS 9

Missä olisi parantamista? Mitä muuttaisit?

Esittelijöiden habitus ja ilmaisu olivat hieman heikkoja.
Kuten jo mainitsin, kirjoja olisi ehkä saanut olla enemmän ja esittelyt vähän lyhyempiä.
Vinkatut kirjat olisivat voineet olla uudempia ja kiinnostavampia. Vinkkauksiin voisi lisätä myös englanninkielisiä kirjoja.
Äänestys oli hyvä keksintö, mutta mielestäni se ei ollut toimiva.
Ehkä se, että esittelyt olisivat hieman lyhyempiä tai aika olisi pidempi, jotta kerkeisi tutustumaan useampiin kirjoihin.
Ettei puhuttais siitä kyseisestä kirjasta niin paljon ja enemmän vapaa-aikaa.
Vinkkauksessa olisi voinut olla vielä jotain erikoista.
Kirjoista suurin osa oli sellaisia, jotka olin jo lukenut.
Vähemmän turhaa puhetta.
Se voisi kestää vähän pidempään ja siinä voisi olla enemmän uudenaikaisia kirjoja.
Kirjat oli mielestäni tylsiä eikä kiinnostavia ikäisilleni.
Jos kirjojen esittelyyn oli käytetty vähemmän aikaa, olisi lainaamiseen jäänyt aikaa, joka jäi nyt lyhyeksi.
Kahootin olisi voinut tehdä ajan säästämiseksi viittausäänestyksellä, ja kirjatrailerit olivat vähän pitkästyttäviä.
Lapsellinen puhuminen, ei keritty loppuun saakka.
Ei ole parantamista.
Enemmän valikoimaa kirjoihin.
Ei trailereita.
Ottaisi kaikista tableteista lukon pois.
Kaikissa tableteissa saisi olla valmiiksi pelejä.
Jos kaikki olisi hiljaa.
Kirjastoa muttais. Munkki olisi maukasta.
Kahoot-järjestelmän voisi ehkä jättää pois.
Liamin nimi sanottiin väärin... Valinnanvaraa voisi olla enemmän Kahootissa.
Ei tuu mieleen!
Liam nimi sanottiin väärin R.I.P Englanti.
Olisin halunnut, että kaikki kirjat olisi esitelty.
Lisää kirjoja pitäisi kertoa samasta aiheesta.
Kaikessa.
Penkit mukavammat penkit.
Kirjoja ei olisi luettu niin paljon.
Enemmän vaihtoehtoja, ei kiinnosta rikos eikä kauhu. Vapaa-aikaa vois olla, että vois lainata jtn.
Ei ole.
Lyhyempi esittely per opus.
En tiedä x 18
En mitään x 6
Enemmän trailereita x 2

LIITE 15: KYSELY 2, KYSYMYS 11

Lainasitko tai varasitko (tai aiotko lainata tai varata) jonkun vinkatuista kirjoista.

Jos lainasit tai varasit, minkä? Jos et, miksi et?

En: Koska lainaan kirjat Messukylän kirjastosta.

En: kirjat eivät vaikuttaneet mielenkiintoisilta, ja tällä hetkellä omia lukemattomia on niin paljon, ettei aika riitä muille.

En: Jäin äänestyksessä vähemmistöjen puolelle, eli olisin ollut kiinnostunut eri aiheista.

Kyllä: Sarjan Rakkaus ei katso aikaa kolme osaa.

En: Minulla on yksi kirja, josta riittää lukemista vielä pitkäksi aikaa.

Kyllä: Lainasin mutta en muista minkä.

Kyllä: En muista mitä kirjoja siellä oli, mutta jotkut vaikuttivat kiinnostavilta.

Kyllä: En ole vielä lainannut, mutta muutamat esiteltyt kirjat vaikuttivat mielenkiintoisilta.

Ehkä: Sellaisen, joka kertoo tytöstä, joka on tylsistynyt kaikkeen.

En: Ei kiinnosta.

En: En lue kirjoja.

Kyllä: Aion lainata Susirajan.

En: En ehdi tällä hetkellä lukea juurikaan kirjoja.

En: Koska en lue kirjoja suomeksi, eikä kirjat kiinnostanut. Moni kirja tuntui matkitulta Nälkäpelistä ja Divergentista.

En: Mikään niistä ei ollut mieleeni, vaikka ne kuulostivat jänniltä.

En: Aion kyllä lainata/varata, mutta on ollut niin kiireistä lähiaikoina niin ei ole ollut aikaa lukea, en viitsinyt ottaa kirjaa nurkkiin lojumaan, ja lainausaika olisi mennyt umpeen ennen kuin olisi ollut aikaa lukea, lainaan sitten paremmalla ajalla.

En: En lainannut tällä kertaa kun koulussa oli niin paljon kokeita, etten olisi ehtinyt lukea.

En: En ole hyvä lukemaan.

En: Ei ollut kirjastokorttia mukana.

En: Ei ollut korttia mukana.

En: Varastin tabletin.

En: Koska lukeminen on tylsää.

En: Ei ollut korttia ja en kumminkaan lukis loppuun.

En tiedä: Minulla ei ollut kirjastokorttia mukana.

En: En pidä lukemisesta.

Kyllä: Otin sen Palavan taivaan alla.

En: En ehdi lukea ja jos luen käyn kirjakaupassa ja ostan omaksi.

En: En ole luku ihmisiä.

En: Ei kine.

En: En jaksa.

Kyllä: Koska kyseinen kirjasto on aika kaukana.

En: En lue kirjoja. Ei ollut kyseistä korttia mukana.

En: Kirjat eivät olleet mielestäni kiinnostavia.

Kyllä: Khao Lakin (joku)

Kyllä: Kaikki oli tosi hyviä. En osaisi valita.

En: Koska en ottanut korttia ja en iha jaksanu.

Kyllä: Lainaisin varmaan kaikki.

Kyllä: En muista nyt kirjan nimeä.

En: En lue kirjoja.

En: En halua.

En: Koska en lue paljon kirjoja.

En: Ei houkutellu.

Kyllä: Varmaan ne kauhukirjat.
En: En jaksaa lukea.
En: Ei ollut korttia mukana.
En: Lukeminen on ajan hukkausta.
En: En jaksanu.
En: En jaksaa lukea.
Ehkä: En tiedä.
En: Ei ollut korttia.
En: Koska en ehtinyt.
Kyllä: En muista nimeä.
En: En lue paljoa.
Kyllä: En muista.
En: En tiedä.
En: En lue.
En: Koska en jaksaa lukea.
En: Tyisiä kirjoja.
Kyllä: Matkustamis.
En: En tykkää lukemisesta.
En: En tykkää kauheasti lukemisesta.